



T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ



EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN VE ÖĞRETMENLERİNİN
GÖZÜYLE OKUL İKLİMİ VE OKULDA NEZAKET

MELTEM ÖZER

İzmir
2022

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN VE ÖĞRETMENLERİNİN
GÖZÜYLE OKUL İKLİMİ VE OKULDA NEZAKET

MELTEM ÖZER

DANIŞMAN
PROF. DR. ASLI UZ BAŞ

İzmir

2022

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Ortaokul Öğrencilerinin ve Öğretmenlerinin Gözüyle Okul İklimi ve Okulda Nezaket” adlı çalışmanın içerdiği fikri izinsiz başka bir yerden almadığımı; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında ve bölümlerinin yazımında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yaptığımı ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi, ayrıca bu çalışmanın Dokuz Eylül Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve *intihal içermediğini* beyan ederim. Herhangi bir zamanda aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonuca razı olduğumu bildiririm.

22/08/2022

Meltem ÖZER

Tarih: 09/09./2022

Tez Başlığı: Ortaokul Öğrencilerinin ve Öğretmenlerinin Gözüyle Okul İklimi ve Okulda Nezaket

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 79 sayfalık kısmına ilişkin, 08/09/2022 tarihinde tez danışmanım tarafından Dokuz Eylül Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nın sağladığı İntihal Tespit Programından (Turnitin-Tez İntihal Analiz Programı) aşağıda belirtilen **filtreleme tiplerinden biri** (uygun olanı işaretleyiniz) uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin **benzerlik oranı % 5'tir**.

• <http://www.kutuphane.deu.edu.tr/tr/turnitin-tez-intihal-analiz-programi/> adresindeki Tez İntihal Analiz

Programı Kullanım Kılavuzunu okudum (+)

Filtreleme Tipi 1(Maksimum %15) □

Filtreleme Tipi 2(Maksimum %30) (+)

☐ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, ☐ Kaynakça hariç, ☐ Alıntılar dâhil, ☐ Aitü (6) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.	☐ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, ☐ Kaynakça dâhil, ☐ Alıntılar dâhil.
--	---

EK 1- İntihal Tespit Programı Raporu İLK SAYFA Çıktısı. □

EK 2- İntihal Tespit Programı Raporu (Tümü) Cd İçinde. □

Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve yukarıda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermeyeceğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Adı Soyadı : Meltem ÖZER
Öğrenci No : 2018950141
Anabilim Dalı : Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Programı : Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
Statüsü : Yüksek Lisans (+) Doktora □

ÖĞRENCİ

DANIŞMAN

(Meltem ÖZER, 09.09.2022)

İmza

(Prof. Dr. Aslı UZ BAŞ, 09.09.2022)

İmza

Açıklamalar

1: Bu formu teslim etmeden önce sizden istenen bilgileri uygun kutucuğu (□) işaretleyerek doldurunuz.

Kullanıcı şifre vb. konusunda sorun yaşanması durumunda Üniversitemiz Merkez Kütüphanesinde bulunan Turnitin yetkilisine (Ali Taş Tel: +90 (232) 3018026 veya ali.tas@deu.edu.tr) başvurunuz.

2: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu formu tezin ciiltlenmiş ve elektronik nüshalarının içerisinde ekler kısmında yer alır.

3: Tez savunmasında düzeltme alınması durumunda bu form güncellenerek yeniden hazırlanır.

4: Turnitin-Tez İntihal Analiz Programına yükleme yapılırken Dosya Başlığı (document title) olarak **tez başlığının tamamı, Yazar Adı**

TEŞEKKÜR

İlk olarak yüksek lisans eğitimim boyunca bilgisi, donanımı ve ne zaman arasam anlayışlı ve destekleyen yaklaşımıyla yoluma ışık olan, bana rehberlik eden, motivasyonum her düştüğünde beni yeniden ayağa kaldıran çok kıymetli hocam Prof. Dr. Aslı Uz Baş’a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Tezimi yazmaya çalıştığım süre boyunca ne zaman çıkmaza düşsem ne yapacağımı bilemez hale gelsem hiç düşünmeden aradığım ve her aradığımda muhakkak yardımı dokunan, içimi umutla dolduran sevgili arkadaşım Büşra Tunç’a çok teşekkür ediyorum.

Sadece yüksek lisans eğitimim süresince değil, yaşamımın her aşamasında sürekli arkamda olduklarını hissettiren, varlıklarıyla en büyük güç kaynaklarım olan, her dara düştüğümde ellerini uzatan, benim için kıymetlerini kelimelerle ifade edemeyeceğim değerli annem ve değerli babama sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

Hayatıma yüksek lisans eğitimimin tez aşamasında giren, bu uzun ve zorlu sürecin tümüne en yakından şahit olan, hiçbir konuda desteğini esirgemeyen, gücüm tükendiğinde güç kaynağım, enerjim bittiğinde hayat enerjim olan, yoluma yoldaş, karanlığıma aydınlık kıymetli eşim Akif Özer’e ve değerli ailesine çok teşekkür ediyorum.

Son olarak teşekkürlerin en özelini ve en anlamlısını göndermek istediğim kişi... Artık yüksek lisansımı bitirme umudumun tükendiği an gelen ve tüm şansıyla yeniden umut ışıklarını yakıp beni ayağa kaldıran, karnımda seni taşıdığım dokuz ay boyunca tezimi yazma sürecime eşlik ettiğin için, veri toplamaya giderken bile beni yalnız bırakmadığın için, minik tekmelerinle hep yanımda olduğunu hissettirdiğin için ve şuan daha yaşamının ilk ayında seninle geçirmem gereken vakitlerden fedakarlık ederek benim tez yazmama izin verdiğin için en çok sana teşekkür ediyorum canım oğlum. Tezimi bitirebildiysem bu senin bana verdiğin güç ve motivasyonla oldu. İyi ki geldin, hoş geldin Selim...

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	viii
ABSTRACT	viii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2 Amaç ve Önem.....	3
1.3. Problem Cümlesi ve Alt Problemler	3
1.3.1 Problem Cümlesi.....	3
1.3.2. Alt Problemler	4
1.4. Sınırlılıklar	5
1.5. Varsayımlar	5
1.6. Tanımlar	6
BÖLÜM II	7
KAVRAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	7
2.1. Örgüt İklimi.....	7
2.1.2 Örgüt İkliminin Öğeleri	8
2.1.3. Örgüt İkliminin Boyutları	9
2.1.4. Örgüt İkliminin Türleri	11
2.2. Okul İklimi	12
2.2.1. Okul İkliminin Boyutları.....	13
2.2.2. Okul İkliminin Tipleri.....	15
2.3. Nezaket.....	16
2.3.1 Karakter Güçleri ve Erdemler	16
2.3.1. Okul Nezaket Algısı.....	18
2.4. Örgütsel Erdemlilik	19
2.4.1. Örgütsel Erdemlilik Boyutları	20
2.4.1.1. Dürüstlük ve Bağışlayıcılık.....	20
2.4.1.2. Güven ve Nezaket	21
2.4.1.3 İyimserlik.....	21
2.5. Yurtiçi ve Yurtdışında Yapılan Çalışmalar	21
2.5.1.Okul İklimi ile İlgili Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar	21
2.5.2.Okul İklimi ile İlgili Yurtdışında Yapılan Çalışmalar	24
2.5.3 Nezaket ile İlgili Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar	26
2.5.4 Nezaket ile İlgili Yurtdışında Yapılan Çalışmalar.....	28

2.5.5. Örgütsel Erdemlilik ile İlgili Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar	31
2.5.6. Örgütsel Erdemlilik ile İlgili Yurtdışında Yapılan Çalışmalar	32
BÖLÜM III	34
YÖNTEM	34
3.1. Araştırmanın Modeli	34
3.2. Evren ve Örneklem	31
3.3. Veri Toplama Araçları	37
3.3.1. Okul İklimi Ölçeği	38
3.3.2. Okul Nezaket Ölçeği	38
3.3.3. Okul İklimi Ölçeği	38
3.3.4. Örgütsel Erdemlilik Ölçeği	39
3.3.5. Kişisel Bilgi Formu	39
3.4. Verilerin Toplanması	40
3.5. Verilerin Analizi	40
BÖLÜM IV	41
BULGULAR	41
4.1. Öğrencilerin Okul İklimi ve Okulda Nezaket Düzeylerine İlişkin Bulgular	41
4.2. Öğrenciler için Okulda Nezaketin Okul İklimini Yordamasına İlişkin Bulgular ...	42
4.3. Öğrencilerin Okul İklimi, Okul İklimi Alt Boyutları ve Okulda Nezaket Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması ile İlgili Bulgular	43
4.4. Öğrencilerin Okul İklimi, Okul İklimi Alt Boyutları ve Okulda Nezaket Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Karşılaştırılması ile İlgili Bulgular	44
4.5. Öğrencilerin Okul İklimi, Okul İklimi Alt Boyutları ve Okulda Nezaket Puanlarının Puanlarının Ekonomik Statü Algılarına Göre Karşılaştırılması ile İlgili Bulgular	45
4.6. Öğrencilerin Okul İklimi, Okul İklimi Alt Boyutları ve Okulda Nezaket Puanlarının Akademik Başarı Algılarına Göre Karşılaştırılması ile İlgili Bulgular	47
4.7. Öğretmenlerin Okul İklimi ve Örgütsel Erdemlilik Düzeylerine İlişkin Bulgular ..	48
4.8. Öğretmenlerin Örgütsel Erdemlilik Puanlarının Alt Boyutlarından Güven ve Nezaketin Okul İklimi Puanlarını Yordamasına İlişkin Bulgular	49
4.9. Öğretmenlerin Okul İklimi, Okul İklimi Alt Boyutları, Örgütsel Erdemlilik ve Örgütsel Erdemlilik Alt Boyutları Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması ile İlgili Bulgular	50
BÖLÜM V	52
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	52
5.1. Tartışma	52
5.1.1. Öğrencilerin Okul İklimi ve Okulda Nezaket Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışılması	52

5.1.2. Öğrencilerin Okul Nezaketinin Okul İklimini Yordamasına İlişkin Tartışma	52
5.1.3. Öğrencilerin Okul İklimi, Okul İklimi Alt Boyutlarının ve Okul Nezaket Puanlarının Değişkenlere (cinsiyet, sınıf, sosyo-ekonomik statü ve akademik başarı algısı) Göre Nasıl Değiştiğine İlişkin Bulguların Tartışılması	54
5.1.4. Öğretmenlerin Okul İklimi ve Okulda Nezaket Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışılması	58
5.1.5. Öğretmenler İçin Örgütsel Erdemliliğin Alt Boyutu Olan Nezaketin Okul İklimini Yordamasına İlişkin Bulguların Tartışılması	58
5.1.6. Öğretmenlerin Okul İklimi, Okul İklimi Alt Boyutları, Örgütsel Erdemlilik ve Alt Boyutlarının Cinsiyete Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulguların Tartışılması	58
5.2. Sonuç ve Öneriler	60
5.2.1. Sonuç	58
5.2.2. Öneriler	62
KAYNAKÇA.....	65
EKLER	76
EK 1.ÖĞRENCİNİN AKADEMİK ÖZGEÇMİŞİ	76
EK 2.UYGULAMA İZİNLERİ.....	77
EK 3.OKUL İKLİMİ ÖLÇEĞİ.....	79
EK 4.OKUL NEZAKET ÖLÇEĞİ	80
EK 5.OKUL İKLİMİ ÖLÇEĞİ.....	81
EK 6.ÖRGÜTSEL ERDEMLİLİK ÖLÇEĞİ.....	82
EK 7.ÖLÇME ARAÇLARININ UYGULANMA İZİNLERİ	84

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1 Örgüt ikliminin on boyutu.....	9
Tablo 2 Örgüt ikliminin boyutları	10
Tablo 3 Okul iklimi tipleri	141
Tablo 4 Altı erdem ve yirmi dört karakter gücünün sınıflandırılması	18
Tablo 5 Örnekleme oluşturan öğrencilerin bulundukları okullara göre dağılımı.....	35
Tablo 6 Örnekleme oluşturan öğretmenlerin bulundukları okullara göre dağılımları	35
Tablo 7 Örnekleme oluşturan öğrencilerin demografik özellikleri.....	35
Tablo 8 Örnekleme oluşturan öğretmenlerin demografik özellikleri.....	36
Tablo 9 Öğrenciler için kullanılan ölçek ve alt ölçeklerden alınan puanlara ilişkin betimsel istatistikler.....	41
Tablo 10 Öğrenci ölçeklerinden alınan puanlara ait korelasyonlar.....	42
Tablo 11 Okulda nezaketin okul iklimini yordamasına ilişkin basit regresyon analizi	42
Tablo 12 Öğrencilerin okul iklimi, okul iklimi alt boyutları ve okulda nezaket puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılması	43
Tablo 13 Öğrencilerin okul iklimi, okul iklimi alt boyutları ve okulda nezaket puanlarının sınıf düzeyine göre karşılaştırılması.....	44
Tablo 14 Öğrencilerin okul iklimi, okul iklimi alt boyutları ve okulda nezaket puanlarının ekonomik statü algılarına göre karşılaştırılması	45
Tablo 15 Öğrencilerin okul iklimi, okul iklimi alt boyutları ve okulda nezaket puanlarının akademik başarı algılarına göre karşılaştırılması	47
Tablo 16 Öğretmenler için kullanılan ölçek ve alt ölçeklerden alınan puanlara ilişkin betimsel istatistikler	48
Tablo 17 Öğretmen ölçeklerinden ve alt ölçeklerinden alınan puanlara ait korelasyonlar.....	49
Tablo 18 Örgütsel erdemliliğin alt boyutlarından güven ve nezaketin okul iklimini yordamasına ilişkin basit regresyon analizi.....	50
Tablo 19 Öğretmenlerin okul iklimi, okul iklimi alt boyutları ve örgütsel erdemlilik ve örgütsel erdemlilik alt boyutları puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılması	50

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Örgüt ikliminin öğeleri.....	8
---------------------------------------	---



ÖZET

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN VE ÖĞRETMENLERİNİN GÖZÜYLE OKUL İKLİMİ VE OKULDA NEZAKET

Bu araştırmanın amacı ortaokul öğrencileri ve öğretmenlerinin okul iklimi ve okulda nezaket düzeylerini incelemektir. Bunun yanında nezaketin, okul ikliminin anlamlı bir yordayıcısı olup olmadığının incelenmesi de amaçlanmıştır. Araştırmanın son amacı ise okul iklimi ve okulda nezaketin, çeşitli sosyo-demografik değişkenlere göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektir.

Araştırmanın örneklemini Sakarya'nın Akyazı ilçesinde bulunan Kabakulak Ortaokulu, Atatürk Ortaokulu, Cumhuriyet Ortaokulu ve Paris ortaokulunda öğrenim görmekte olan 891 öğrenci ve yine aynı okullarda çalışmakta olan 65 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmanın verilerini toplamak için Okul İklimi Ölçeği, Okul Nezaket Ölçeği, Okul İklimi Ölçeği ve son olarak Örgütsel Erdemlilik Ölçeği kullanılmıştır. Toplanan verilerin analizi için SPSS 26.0 programından yararlanılmış ve basit regresyon analizi, t-testi, tek yönlü varyans analizi ve Kruskal Wallis analizleri kullanılmıştır.

Araştırmanın bulgularına göre hem öğrenciler hem de öğretmenler için okul nezaketi okul ikliminin anlamlı bir yordayıcısı olarak bulunmuştur. Öğrencilerin okul nezaketi okul iklimi puanlarının %37'sini açıklarken öğretmenlerde ise bu oran %53'tür. Öte yandan öğrencilerin okul iklimi ve okul nezaket düzeyleri cinsiyete göre farklılaşmazken; sınıf düzeyine, sosyo-ekonomik statü algısı ve akademik başarı algısına göre farklılaştığı bulunmuştur. Öğretmenlerin ise okul iklimi ve okul nezaket düzeyleri cinsiyetlerine göre farklılaşmamıştır. Elde edilen bu bulgular literatürde daha önceden yapılmış çalışmaların sonuçları ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: okul iklimi, nezaket, ortaokul.

ABSTRACT

SCHOOL CLIMATE AND KINDNESS IN SCHOOL WITH PERSPECTIVE OF MIDDLE SCHOOL STUDENTS AND TEACHERS

The aim of this research is to examine the level of school climate and kindness at school of secondary school students and teachers. In addition, it is also aimed to examine whether school kindness is a significant predictor of school climate. The final aim of the study is to examine whether school climate and school kindness differ significantly according to various socio-demographic variables.

The sample of the research consists of 891 students studying at Kabakulak Secondary School, Atatürk Secondary School, Cumhuriyet Secondary School and Paris Secondary School in Akyazı district of Sakarya and 65 teachers working in the same schools. School Climate Scale, School Kindness Scale, School Climate Scale and finally Organizational Virtuousness Scale were used to collect the data of the study. For the analysis of the collected data, SPSS 26.0 program was used and simple regression analysis, t-test, one-way analysis of variance and Kruskal Wallis analyzes were used.

According to the findings of the study, school kindness was found to be a significant predictor of school climate for both students and teachers. While the school kindness of the students explains 37% of the school climate scores, this rate is 53% for the teachers. On the other hand, while the school climate and school kindness levels of the students do not differ according to gender; It has been found that it differs according to class level, socio-economic status perception and academic success perception. The school climate and school kindness levels of teachers did not differ according to their gender. These findings were discussed in the light of the results of previous studies in the literature.

Keywords: school climate, kindness, secondary school.

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumuna, araştırmanın amacı ve önemine, araştırmanın problem cümlesine ve alt problemlerine, sınırlılıklarına, varsayımlara ve son olarak tanımlar ile kısaltmalara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Uzun yıllar egemen olan geleneksel psikoloji anlayışı insanların normal dışı davranışlarını incelemek, hastalıklarını iyileştirmekle ilgilenmiştir. Pozitif psikoloji ise insanda neyin sağlıklı, iyi ve güçlü olduğunu bulmaya çalışarak geleneksel anlayışın göz ardı ettiği yaşam kalitesini ve psikolojik iyi oluşu artırmayı amaçlayan çalışmalara odaklanmaktadır (Peterson,2006). Pozitif psikoloji alanında geliştirilen iyi oluş modellerinden birisi Martin Seligman'ın PERMA iyi oluş modelidir. Bu model Olumlu Duygular (Positiveemotions), Yaşama Bağlanma (Engagement), Pozitif İlişkiler (Relationship), Anlam (Meaning) ve Başarı (Accomplishment) kavramlarının ilk harflerinin birleşmesi sonucu isimlendirilmiştir (Lovett ve Lovett, 2016). Bu çalışmada PERMA modelinin pozitif ilişkiler kapsamına giren ve okulda bulunan kişiler arasındaki (öğrenci, öğretmen, yönetici, aile vs.) ilişkileri kapsayan okul iklimi ve pozitif psikolojinin karakter güçleri çerçevesinde incelediği nezaket kavramı üzerinde çalışılmıştır.

Genel bir tanımla okul iklimi, sadece o okula özgü olan, onu başka okullardan farklı kılan ve her okulun kendisine ait kültürünü oluşturan bileşenlerin bütüncül yansımasıdır (Günalan, 2018). Okul iklimi farklı şekillerde de tanımlanmıştır. Okul iklimini Hoy ve Miskel (2010) 'okulun kişiliği' olarak nitelerken, Loukas, Suziki ve Horton (2006) 'okuldaki ilişkilerin kalitesi olarak tarif etmiştir. Okul iklimi; okuldaki bireyler arasındaki ilişkilerin ve meydana gelen öğrenme-öğretme sürecinin niteliği, öğrencinin fiziksel, sosyal ve duygusal güvenliği ile şekillenen bir kavramdır (Cohen, McCabe, Michelli ve Pickerall, 2009).

Okul iklimi araştırmacılar tarafından farklı boyutlarda ele alınmıştır. Hoy ve Clover (1986) okul iklimini altı alt boyutta incelemişlerdir. Bu boyutlardan üçü öğretmen (profesyonellik, samimiyet ve ilgisizlik), üçü de müdür davranışlarını (destekleyicilik, yönlendiricilik ve sınırlayıcılık) içermektedir. Başka bir çalışmada ise okul iklimi; destekleyici müdür davranışı, otoriter müdür davranışı, kendini işe vermiş öğretmen davranışı, endişeli öğretmen davranışı ve duygusal işlerde başarılı öğretmen davranışı olarak boyutlandırılmıştır (Turan, 1998). Çalık ve Kurt (2010), okul iklimini destekleyici öğretmen

davranışları, başarı odaklılık, güvenli öğrenme ortamı ve olumlu akran etkileşimi olmak üzere 3 alt boyutta incelemişlerdir. Bu çalışmada Çalık ve Kurt'un (2010) kavramsallaştırması esas alınmıştır.

Araştırmanın ele aldığı ikinci değişken olarak yirmi dört karakter gücü ve erdemden birisi olan nezaket; başkalarına iyilik yapmak ve onlara iyi davranmak, diğer insanlara faydalı olmak ve onları mutlu etmek için yapılan nazik davranışların tümü ve duygusal, davranışsal ve motivasyonel öğelerin birleşimi olarak tanımlanmaktadır (Park, Peterson ve Seligman, 2004; Kerr, O'Donovan ve Pepping, 2014). Park ve diğerleri (2004) karakter güçlerini kişilerde derece olarak var olan ve kişisel farklılıklar olarak değerlendirilebilen düşünceler, duygular ve davranışlara sirayet eden olumlu özellikler olarak tanımlamışlardır. Geleneksel psikoloji biliminin problem çözme ve eksik yanları giderme bakış açısının yetersiz görüldüğü ve güçlü yanları geliştirmek için pozitif yönde bakış açısının oluşmaya başladığı zaman ortaya çıkan pozitif psikoloji bilimi ile birlikte karakter güçlerine yönelik yapılan çalışmalar önem kazanmıştır (Kaya Memiş, 2018). Karakter güçlerinden birisi olan nezaket kavramı eğitim ortamına odaklanan araştırmalarda bir nebze yeni bir konu bile olsa zorbalık, okul iklimi ve sosyal duygusal öğrenme çalışmalarıyla birlikte ele alınmıştır (Binfet, 2015; Binfet ve Gaertner, 2015; Binfet, Gadermann, Schonert-Reichl, 2016; Kaplan, Bolois, Dominguez ve Walsh, 2016). Türkiye'de yapılan çalışmalar incelendiğinde nezaket konusunu ele alan çeşitli çalışmalara rastlanmaktadır. Bunlardan biri Oğuz Duran ve Kaya Memiş (2017) tarafından okul nezaket algısı ile okul bağlılığı arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya çalışmıştır. Bir diğeri ise Yurdabakan ve Uz Baş (2018) tarafından yapılan ölçek uyarlama çalışmasıdır.

Bu çalışma kapsamında okul iklimi ve okulda nezaket hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin gözünden ele alınmıştır. Öğretmenlerin okul nezaketini değerlendirmek için 'örgütsel erdemlilik ölçeği kullanılmış olup özellikle 'güven ve nezaket' alt boyutundan alınan puanlar göz önünde bulundurulmuştur. Bundan dolayı bu kavramdan bahsetmek gerekli görülmüştür. Örgütsel erdemlilik; bir örgüt içinde erdemliliğin yaygınlaşmasını ve sürekliliğini sağlayan, bireysel ya da toplu gerçekleştirilen eylemler, kültürel özellikler ya da süreçler olarak tanımlanmıştır (Cameron vd., 2004). Örgütsel erdemliliğin 3 tane alt boyutundan bahsedilmektedir. Bunlar sırasıyla 'dürüstlük ve bağışlayıcılık', 'güven ve nezaket' ve 'iyimserlik' olarak sıralanmaktadır. Örgütsel Erdemlilik kavramına yönelik çalışmalara baktığımızda daha çok endüstri alanında ve şirketlerde yapıldığı göze çarpmaktadır (Fernando ve Almeida, 2012; Riberio ve Rego, 2009). Sınırlı sayıda da olsa eğitim alanında örgütsel erdemlilik konusunda bazı çalışmalara rastlanmıştır. Bunlara Yıldız

(2019)'un okul yöneticileriyle gerçekleştirdiği doktora tezi ve Akyol (2022)'nin akademik ve idari personellerle yaptığı çalışma örnek olarak gösterilebilir. Örgütsel erdemlilik kavramı eğitim alanında daha çok son yıllarda yer bulmaya başlamıştır denilebilir.

Bu bağlamda bu çalışmada Sakarya'nın Akyazı ilçesinde bulunan ortaokul öğrencileri ve öğretmenlerinin okul iklimi ve okulda nezaket düzeyleri incelenmiştir. Buna ek olarak öğretmen ve öğrencilerin okul nezaketlerinin okul iklimi toplam puanlarının yordayıcısı olup olmadığına bakılmıştır. Son olarak öğretmen ve öğrencilerin uygulanan ölçeklerden aldıkları puanların çeşitli sosyo-demografik değişkenlere göre nasıl farklılaştığı da değerlendirilmiştir.

1.2. Amaç ve Önem

Bu araştırmanın amacı ortaokul öğrencileri ve öğretmenlerinin okul iklimi ve okulda nezaket düzeylerini incelemektir. Bunun yanında nezaketin, okul ikliminin anlamlı bir yordayıcısı olup olmadığının incelenmesi de amaçlanmıştır. Araştırmanın son amacı ise okul iklimi ve okulda nezaketin, çeşitli sosyo-demografik değişkenlere göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını incelemektir.

Okul iklimi; öğrencileri, öğretmenleri, okul yöneticilerini ve aileleri yakından ilgilendiren bir konu olması dolayısıyla hakkında çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmalara bakıldığında idarecilere yönelik çalışmalara (Sweetland ve Hoy, 2000; Metin, 2020; Yıldız, 2021), öğretmenlere ilişkin çeşitli araştırmalara (Sezgin ve Kılınç, 2011; Çetin, 2021; Kemer, 2021; Almessaabi, 2021; Kindley Lacks, 2016) ve öğrencilerle yapılan araştırmalar (Weber, Wagner ve Ruch, 2016; Asaroğlu, 2019; Küsmey, 2019; Dönmez ve Taylı, 2018) mevcuttur. Fakat hem öğrenci hem de öğretmenlerle birlikte yapılan çalışmaya pek rastlanmamıştır. Dolayısıyla hem öğrenci hem de öğretmenlerle birlikte çalışılmış olması bu araştırmayı önemli kılan özelliklerden biri olarak görülmektedir.

Kartal ve Bilgin (2009) zorbalık olaylarına karışmayan öğrencilerin okul iklimi algısının zorbalık yapan öğrencilerden daha olumlu olduğunu bulmuşlardır. Bu çalışmada ise okul iklimi ve okulda nezaket davranışları çeşitli değişkenlerle ilişkileri bakımından incelenmiştir. Okulda nezaket konusunda yapılan çalışma az sayıda olsa bile, bulgular zorbalık kavramının davranış olarak ters ucunun nezaket olduğunu göstermektedir (Akt. Kaya Memiş, 2018). Zorbalık kavramının tam ters ucu olarak görülen nezaket kavramının öğrenci ve öğretmen bazında ele alınmış olması da literatüre sunulacak bir yenilik olarak düşünülmektedir.

Okul iklimi öğretmenleri ve yöneticileri olduğu kadar öğrencileri de birçok yönden etkiliyor olması dolayısıyla çeşitli değişkenlerle birlikte incelenmiştir. Bazı araştırmacılar

öğrencilerin okul iklimi algıları ile akademik başarılarının ilişkisine bakmış (Asaroğlu, 2019; Bahçetepe, 2013; Bektaş ve Nalçacı, 2013; Sulu Çavumirza, 2012) bazı araştırmacılar ise öğrencilerin okul iklimi algısı ile zorbalık eğilimleri (Kartal ve Bilgin, 2009; Çetinkaya Yıldız ve Hatipoğlu Sümer, 2010), şiddet (Akman, 2010), akran istismarı (Kılıç, 2010) konularını çalışmışlardır. Okul ikliminin birlikte çalışıldığı konulara bakıldığında daha çok olumsuz kavramlar göze çarpmaktadır. Son yıllarda bu kavramların yerini psikolojik sağlık (Uz Baş ve Yurdabakan, 2017), iyi oluş (Bacete, Perrin, Schneider ve Blanchard, 2010), sosyal destek (Yavrutürk, İlhan ve Baytemir, 2020) gibi pozitif kavramlar almaya başlamıştır. Bu bağlamda öğrencilerin okul iklimi algısının 24 karakter gücünden biri olarak değerlendirilen nezaket ile ilişkisinin incelenmiş olmasının literatüre katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

1.3. Problem Cümlesi / Alt Problemler

1.3.1. Problem Cümlesi

Bu araştırmanın ele aldığı üç problem cümlesinden ilki “ortaokul öğrenci ve öğretmenlerinin okul iklimi ve okulda nezaket düzeyi nedir?”, ikincisi “ortaokul öğrenci ve öğretmenlerinde nezaket, okul ikliminin anlamlı bir yordayıcısı mıdır?”, üçüncüsü ise “ortaokul öğrenci ve öğretmenlerinin okul iklimi ve okulda nezaket düzeyleri çeşitli sosyo-demografik değişkenlere göre farklılaşmakta mıdır?”.

1.3.2. Alt Problemler

1. Ortaokul öğrencilerinin okul iklimi algısı ne düzeydedir?
2. Ortaokul öğrencilerinin okulda nezaketi ne düzeydedir?
3. Ortaokul öğrencilerinin okul nezaket düzeyleri okul iklimi düzeylerini yordamakta mıdır?
4. Ortaokul öğrencilerinin okul iklimi düzeyleri cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?
5. Ortaokul öğrencilerinin okul iklimi düzeyleri sınıf düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?
6. Ortaokul öğrencilerinin okul iklimi düzeyleri sosyo-ekonomik statülerine göre farklılaşmakta mıdır?
7. Ortaokul öğrencilerinin okul iklimi düzeyleri akademik başarı düzeylerini algılayışlarına göre farklılaşmakta mıdır?

8. Ortaokul öğrencilerinin okulda nezaket düzeyleri cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?
9. Ortaokul öğrencilerinin okulda nezaket düzeyleri sınıf düzeylerine göre farklılaşmakta mıdır?
10. Ortaokul öğrencilerinin okulda nezaket düzeyleri sosyo-ekonomik statülerine göre farklılaşmakta mıdır?
11. Ortaokul öğrencilerinin okulda nezaket düzeyleri akademik başarı düzeylerini algılayışlarına göre farklılaşmakta mıdır?
12. Ortaokul öğretmenlerinin okul iklimi algısı ne düzeydedir?
13. Ortaokul öğretmenlerinin örgütsel erdemlilik puanları ile güven ve nezaket alt boyutundan aldıkları puanlar ne düzeydedir?
14. Ortaokul öğretmenlerinin, örgütsel erdemliliğin alt boyutlarından olan güven ve nezaket puanları okul iklimi düzeylerini yordamakta mıdır?
15. Ortaokul öğretmenlerinin okul iklimi düzeyleri cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?
16. Ortaokul öğretmenlerinin, örgütsel erdemliliğin alt boyutlarından olan güven ve nezaket düzeyleri cinsiyetlerine göre farklılaşmakta mıdır?

1.4. Sınırlılıklar

1. Bu çalışmanın evrenini Sakarya'nın Akyazı ilçesinde bulunan ortaokullar oluşturmaktadır ve çalışma sonucunda elde edilecek olan veriler sadece Sakarya'nın Akyazı ilçesinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin ve aynı okullarda çalışan öğretmenlerin görüşleri ile sınırlı olacaktır.
2. Öğrencilerin okul iklimine ilişkin düzeyleri 'Okul İklimi Ölçeğinden' ve okul nezaket algı düzeyleri 'Okul Nezaket Ölçeğinden'; öğretmenlerin okul iklimine ilişkin düzeyleri 'Okul İklimi Ölçeğinden' ve okul nezaket algı düzeyleri 'Örgütsel Erdemlilik Ölçeğinden' ve aynı ölçeğin 'Güven ve Nezaket' alt ölçeğinden toplanan verilerle sınırlı olacaktır.

1.5. Varsayımlar

Bu çalışmada aşağıdaki sayılılara göre hareket edilecektir.

1. Öğrenciler ve öğretmenler araştırma esnasında uygulanacak olan ölçme araçlarına içten ve gerçeği yansıtan cevaplar vereceklerdir.
2. Çalışma dâhilinde bulunacak öğrencilerin ve öğretmenlerin evren grubunu yeterli düzeyde temsil edeceği varsayılmaktadır.

3. Kullanılacak ölçme araçlarının ve tercih edilen araştırma yöntemlerinin amaca uygun olduğu düşünülmektedir.

1.6. Tanımlar

Okul İklimi: Okul iklimi; bir okulu diğerlerinden ayıran, onu kuşatan sosyal ve fiziksel çevrenin tüm iş görenler ve öğrencilerle etkileşimi sonucu oluşan ve okulda bulunan bireyler tarafından psikolojik olarak algılanan, hissedilen özellikler bütünü olarak tanımlanmaktadır (Topcu, 2019, s.25).

Nezaket: Başkalarına iyilik yapmak ve onlara iyi davranmak, diğer insanlara faydalı olmak ve onları mutlu etmek için yapılan nazik davranışların tümü ve duygusal, davranışsal ve motivasyonel öğelerin birleşimi olarak tanımlanmaktadır (Park, Peterson ve Seligman, 2004; Kerr, O'Donovan ve Pepping, 2014)

Örgütsel Erdemlilik: Bir örgüt içinde erdemliliğin yaygınlaşmasını ve sürekliliğini sağlayan, bireysel ya da toplu gerçekleştirilen eylemler, kültürel özellikler ya da süreçler olarak tanımlanmıştır (Cameron vd., 2004).

Güven ve Nezaket: Güven boyutu örgüt üyelerinin birbirlerine karşı sergiledikleri saygı, incelik ve iş yerine duyulan itimat olarak ifade edilmiştir. Nezaket, ince düşünce ve saygının örgüte hâkim olduğu, çalışanların ve yöneticilerin birbirlerine güvendikleri ortamlar anlamına gelmektedir (Akyol,2022).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde çalışmanın temelini oluşturan kavramlara ilişkin literatür araştırmasına ve bu kavramlarla ilgili ülkemizde ve yurtdışında yapılmış olan çalışmalara yer verilmiştir.

2.1. Örgüt İklimi

Örgüt iklimi; sosyal bilimler ve endüstriyel çevre gibi çok çeşitli alanlarda yapılan araştırmaların odak noktası olan, karmaşık, anlaşılması ve çözülmesi güç olan bir kavramdır. Örgüt iklimi, Bursalıoğlu (2015) tarafından örgütün 4 boyutundan biri (amaç, yapı, süreç ve iklim) olarak ele alınmış olup kişiler ve gruplar arası ilişkilerin sonucu şeklinde ifade edilmiştir. Gilmer ve Von (1961) ise örgüt iklimini metaforik yaklaşımla ele alarak, örgüt ikliminin örgütün kişiliği olduğunu belirtmiştir.

Örgüt iklimine ilişkin olarak literatüre bakıldığında iklim konusunda yapılan ilk çalışmaların 1930'lu yıllarda yapıldığı görülmüştür. Bu çalışmalarda insan davranışları ile çevresel uyaranlar arasındaki ilişkiler incelenmiştir (Zeybek, 2010). Örgüt iklimi kavramının en temel çalışmalarını ise 1960'lı yıllarda Lewin ve Stringer gerçekleştirmiştir. Daha sonraki yıllarda farklı araştırmacılar tarafından incelenen örgüt iklimi çeşitli boyutlar ve sınıflandırmalarla açıklanmaya çalışılmıştır. (Halis ve Yaşar Uğurlu, 2008).

Çok farklı araştırmacılar tarafından araştırılan ve çeşitli çalışmalara konu olan örgüt ikliminin birçok tanımı yapılmıştır. Argyris (1958) örgüt ikliminin tanımını ilk yapanlardan birisi olarak örgüt ikliminin grup dinamiği içinde ele alınması gereken bir kavram olduğunu dile getirmiştir. (Kundu, 2007, s.100). Tagiuri (1968) ise örgüt iklimini; bir örgütte kişilerin davranış biçimlerini etkileyen ve onlardan etkilenen, örgütün ayırt edici özellikleri bakımından diğer örgütlerden farklılaşmasını sağlayan, bireylerce hissedilip algılanabilen psikolojik bir terim olarak tanımlamıştır.

Griffin (2001) ise örgüt iklimini örgütsel çevrenin karakteri ya da kişiliği olarak tanımlamaktadır. Öte yandan aynı araştırmacı örgüt iklimine ilişkin; örgütü diğer örgütlerden ayıran, zamanla süreklilik kazanan, örgütteki bireylerin davranışlarını etkileyen özellikler bütünü olarak daha detaylandırılmış bir tanımdan da söz etmiştir. Örgüt iklimi başka bir

araştırmacı tarafından örgütsel değerler, inançlar, normlar, prosedürler ve faaliyetler hakkında oluşan ortak algı şeklinde tanımlanmıştır (Silva, 2004, s. 208).

Örgüt iklimine dair çok farklı tanımlar ifade edilmiş olsa da hepsinde ortak olan noktalar; her örgütün kendine has bir ikliminin olması, örgüt üyelerinin bu iklimden etkilenmesi ve bu iklimi etkilemesi olarak söylenebilir.

2.1.2. Örgüt İkliminin Öğeleri

Bir örgütte var olan iklimi etkileyen ve o örgütün ikliminden etkilenen faktörlerin her biri örgüt ikliminin ögesi olarak ifade edilebilir. Bu öğelerin birey, ekoloji, sosyal sistem, organizasyon ve kültür olduğunu belirten Taymaz (2019) örgüt ikliminin öğelerini şu şekilde tanımlamıştır:

Birey: Örgütte görev alan ve çalışmalara katılan insanlardır. (ihtiyaçları, beklentileri, güdüleri).

Ekoloji: Örgütün fiziksel ve maddi kaynaklarıdır (tesis, bina, araç, teknoloji).

Sosyal sistem: İnsanların oluşturduğu alt sistemlerden kurulu yapıdır (girdi, üretim, çıktı).

Organizasyon: Örgütte görev yetkilerin dağılımıdır (ilişkiler, etkileşim, uyum).

Kültür: Örgütteki insanların duyguları, algıları ve tutumlarıdır (inançlar, normlar, değerler) (Taymaz, 2019, s.74-75).



Şekil 1. Örgüt İkliminin Öğeleri

Taymaz, H. (2019). Okul Yönetimi, Pegem Akademi Yayıncılık, 11. Baskı, Ankara.

2.1.3. Örgüt İkliminin Boyutları

Örgüt iklimi hem örgütte bulunan bireyleri etkileyen hem de onlardan etkilenen ve örgütün psikolojik ortamını oluşturan taraftır. Aynı örgütün bünyesinde çalışan kişilerin bazılarının bu psikolojik atmosferden olumlu etkilenirken bazılarının ise olumsuz etkilendiği durumlar söz konusu olabilir. Bu farklılık ise örgüt iklimini etkileyen çeşitli değişkenlerin olduğunu ortaya çıkarmaktadır (Efil, 1996). Çeşitli araştırmacılar çok yönlü ve değişik unsurlardan oluşan örgüt iklimini farklı boyutlarda açıklamaya çalışmışlardır.

Jorde-Bloom (1989) örgüt ikliminin 10 boyutunun olduğunu öne sürmüştür (Akt. Acarbay,2006). Tablo 1’de ifade edilen bu boyutlar gösterilmiştir.

Tablo 1

Örgüt ikliminin on boyutu

Boyut	Tanım
Çalışanlar arası ilişkiler	Çalışanların birbirine güveni, arkadaşlığı, destek vermesi. Grup bütünlüğü ve uyumu
Profesyonel gelişim	Kişisel ve profesyonel gelişime verilen önem
Yönetici desteği	Açık beklentiler, destek ve teşvik sağlayan liderlik
Açıklık	Sorumluluk, kural ve idare kurallarının tanımlanması ve bildirilmesi
Ödül sistemi	Maaş konusundaki adalet, ek haklar ve yükselme olanakları
Karar alma	Çalışanların otonomisi ve merkez karar alma sürecindeki katılımları
Ortak amaç	Merkezi amaç ve gayelerin çalışanlar tarafından benimsenmesi
Görev dağılımı	İyi planlama, verimlilik ve iş bitirme konusuna verilen önem
Fiziksel çevre	Çevre düzenlemesinin çalışanların sorumluluklarını yerine getirmesindeki etkisi
Yenilikçilik	Örgütün değişime ayak uydurması ve çalışanları sorunları çözmede yaratıcı yollar bulmaya teşvik

Ertekin (1978) ve Taymaz (2019)'a göre örgüt ikliminin boyutları bireysel özellikler, örgütsel özellikler ve çevresel özellikler olmak üzere 3 grupta ifade edilmiştir. Bu boyutlar;

Bireysel özellikler: Örgütte çalışan insanların özlük hakları, verilen önem ve doyum derecesi, saygınlık, güven duygusu, ilişkileri, yükselme ve ilerleme olanakları.

Örgütsel özellikler: Örgütün amacı, politikası, yapısı, büyüklüğü, çalışma koşulları, çalışanların görev, yetki ve sorumlulukları, çatışmalar, ödül düzeni, sağlanan kaynaklar ve örgütün gelişme durumu.

Çevresel özellikler: Çevrenin yapısı, beklentileri, baskı, uyum ve destekleri (Taymaz,2019, s.75).

Ertekin (1978) ise örgüt iklimi boyutlarının alt değişkenlerini Tablo 2'teki gibi açıklamıştır (s.27).

Tablo 2

Örgüt ikliminin boyutları

Bireysel Özellikler	Örgütsel Özellikler	Çevresel Özellikler
Arkadaşlık ilişkileri	Örgütün amacı	Sınırlayıcı ve güdüleyici çevre
Doyum	Örgütün yapısı	Yönetmel destek
Güven Duygusu	Örgüt politikası	Çalışma koşulları (sıkıcı, hoşnut edici)
Kişiyeye verilen önem ve saygınlık	Örgütün büyüklüğü	Uyum
Yükselme ve ilerleme olanakları	Örgütsel çatışma	Baskı
Tehlikeyi göze alabilme	Ödül düzeni ve ücret	
Engellenme	Örgütte bağdaşmazlık	
Öteki örgüt üyelerine karşı beslenen duyarlılık	Çok sıkı gözetim ve denetim	
	Karar verme	
	Önderlik	
	Örgütsel açıklık	
	Sorumluluk	
	Örgütün gelişme olanakları	

2.1.4. Örgüt İkliminin Türleri

Araştırmacılar çeşitli ölçütleri göz önünde bulundurarak örgüt iklimini farklı türlere ayırmışlardır. Halphin ve Croft (1963) örgüt iklimine ilişkin çalışmalarında 6 farklı iklim türünden bahsetmişlerdir. Bunlar açık iklim, bağımsız iklim, kontrollü iklim, samimi iklim, babacan (babaerkil) iklim, kapalı iklimdir. Bu iklim türleri aşağıda detaylı olarak açıklanmıştır.

Açık İklim: Bu iklim türünde çalışanlar ve yöneticiler birbirleriyle oldukça uyumludurlar. Örgüt içinde tartışma ve çekişmeler en alt düzeyde olduğu için genel olarak çalışanların morali ve motivasyonu yüksektir. Sorumluluklarını istekle ve zevkle yerine getirdikleri için iş doyumları yüksektir. Yöneticiler ve çalışanlar iş birliği içinde çalışırlar ve işletmeleriyle gurur duyarlar.

Bağımsız İklim: Bağımsız iklim türü açık iklim türüyle benzerlik gösterse de çalışanların motivasyonları açık iklimdeki kadar yüksek değildir. Bu iklim türünde yöneticilerle çalışanlar arasında belli derecede mesafe vardır. Bu iklim tipinin en belirgin özelliği sosyal doyum ve sosyal gereksinimleri ön planda tutmasıdır. Yöneticiler çalışanlarını engellemezler, ihtiyaçlarını gidermek ve sorumluluklarını yerine getirmek hususunda onları özgür bırakırlar.

Kontrollü İklim: Bu iklim türünde odak çalışanların yerine getirmesi gereken görevlerdir. Yöneticiler açık iklimde olduğu gibi samimi ve anlayışlı olmak yerine kontrolcüdürler. Dolayısıyla çalışanların morali ve iş doyumları daha düşüktür. Yöneticilere göre sadece onların dedikleri doğrudur ve başkalarının fikirleri çok önemli değildir. Bu yüzden onların koyduğu kuralların dışına çıkılmaz ve iş birliği yok denecek kadar azdır.

Samimi İklim: Bu iklim türünde ise yöneticilerin ve çalışanların ilişkileri güçlü ve arkadaşçadır. Yöneticiler oldukça anlayışlıdır ve kendilerini çalışanlardan biri olarak görürler. Yöneticiler çalışanlarına tıpkı aile gibi oldukları imajını vermeye çalışmaktadır.

Babacan İklim: Babaerkil iklim olarak da isimlendirilen bu iklimde moral, samimiyet ve işe dönüklük oldukça düşüktür. Yöneticiler çalışanlarının sosyal ihtiyaçlarını karşılamamanın yanında onları kontrol etmek de isterler, fakat ikisinde de başarılı oldukları söylenemez. Kapalı iklim tipine yakın olan bu türde yöneticiler ve çalışanlar uyum içinde değildirler. Öte yandan çalışanların moral ve motivasyonları oldukça düşüktür.

Kapalı İklim: Son tür olan bu iklimde örgüt içinde münakaşa ve çatışma üst düzeydedir. Hem yöneticilerin hem de çalışanların morali, iş doyum ve motivasyonları oldukça düşüktür. Yöneticiler emredici ve anlayışsızdır. Çalışanlarının işlerini

kolaylaştırmazlar. Çalışanlar arası iş birliği düşüktür. Örgüt içinde verimlilik vurgusu yüksek olmasına karşın uygulamada verim oldukça düşüktür.

Wallach (1983) ise üç farklı türde iklim tanımlaması yapmıştır ve bunları destekleyici, yenilikçi ve bürokratik iklim olarak isimlendirmiştir.

Destekleyici İklim: Bu iklim türünde şeffaf ilişkiler, arkadaşlık, iş birliği, birbirini cesaretlendirme, sosyallik, kişisel özgürlük alanı ve güven hakimdir. Bu iklim tipine sahip örgütlerin ve yönetiminin temel amacı çalışanlarını desteklemektir. Yöneticiler çalışanlarını destekledikçe çalışanların da sorumluluklarını bilinçli şekilde yerine getirme ve kişisel beklentileri göz önünde bulundurmaksızın örgütün çıkarlarına göre davranma olasılıkları artmaktadır. Bu ilişki hem örgüte hem de çalışanlara yarar sağlamaktadır.

Yenilikçi İklim: Yenilikçi iklimin temel özellikleri arasında risk alabilmek, sonuç odaklı olmak, yaratıcı ve girişimci olmak, gayretli ve baskın olmak sıralanabilir. Bu iklim türünde çalışanlar arasında iş birliği ön plandadır ve çalışanlar arasında bilgi, görüş ve yardım alınmasına sık rastlanır.

Bürokratik İklim: Bürokratik iklime sahip örgütlerde otoritenin ve sorumluluğun kesin çizgileri vardır ve bunlar güçlü, etkili iş kontrolüne bağlıdır. Bu iklim türünün temel unsurlarından olan güç ve denetim, işi ve çalışanın tutumlarını doğrudan etkilemektedir. Wallach, bürokratik iklimin temel özelliklerini prosedüre önem verme, hiyerarşik yapı, örgüt yapısının belirginliği, düzenlilik, denetim, dikkat ve güç edinme oryantasyonu olarak sıralamaktadır.

Örgüt iklimi bu araştırmanın doğrudan konusu değildir. Mevcut araştırma örgütsel iklim kavramı çatısı altında yer alan okul iklimi kavramına odaklanmaktadır. Bu nedenle örgüt ikliminden bahsedilmiş ve aşağıda da okul iklimi kavramı detaylı olarak ele alınmış ve açıklanmıştır.

2.2. Okul İklimi

Örgüt iklimi eğitim ortamında kavramsal olarak ‘okul iklimi’ olarak isimlendirilmektedir (Yılmaz ve Altınkurt, 2013). Okulların üstlendiği temel rollerden birisi öğrencileri akademik açıdan ileriye taşımaktır. Öte yandan okullar hem öğrenciler için hem de öğretmenler ve okuldaki diğer tüm personel için önemli bir sosyal çevre kaynağıdır. Bu sosyal çevrede yeteneklerini geliştirir, sosyal sorumluluk sahibi olur, sevgi duygularını geliştirirler. Dolayısıyla öğrencilerin devam ettikleri okullara hâkim olan iklim oldukça önem kazanmaktadır. Bu sebeple araştırmacılar okul iklimine dair çok çeşitli çalışmalar yürütmüşlerdir.

Okul iklimi, yirminci yüzyılın ortalarından itibaren araştırmalara konu olmasına rağmen araştırmacıların buluşabildiği ortak nesnel bir tanımının olmadığı söylenebilir (Johnson ve Stevens, 2006). Öte yandan okul iklimi kavramı çeşitli araştırmacılar tarafından aşağıdaki şekillerde tanımlanmıştır.

Okul iklimi; bir okulu diğerlerinden ayıran, onu kuşatan sosyal ve fiziksel çevrenin tüm iş görenler ve öğrencilerle etkileşimi sonucu oluşan ve okulda bulunan bireyler tarafından psikolojik olarak algılanan, hissedilen özellikler bütünü olarak tanımlanmaktadır (Topcu, 2019, s.25). Welsh (2000) okul iklimini öğrenciler, öğretmenler ve okul idarecileri arasında etkileşimin şeklini belirleyen bir kavram olarak ifade etmiş ve yazılı olmayan inançlar, değerler ve tutumlardan oluştuğunu belirtmiştir. Bir diğer araştırmada ise okul iklimi okuldaki insanların ortak algılarına dayalı olarak gelişen, okuldaki tüm bireyleri etkileyen ve onlardan etkilenen birtakım özellikler bütünü olarak ifade edilmektedir (Hoy,2003).

Freiberg (1998) okul iklimini okulda güvenlik duygusu ve okul büyüklüğü şeklinde tanımlarken, Manning ve Saddlemire (1996) okul iklimini öğretmenlerin ve öğrencilerin güven ve saygı algısı olarak tanımlamışlardır (Akt. Çalık, Kurt ve Çalık, 2011, s.77). Dağlı (2017)'ye göre okul iklimi; okulun iç paydaşlarının kişilik yapıları ve yaşanmışlıklarına dayanarak okullarına ve okuldaki diğer kişilere yönelik oluşturdukları algılarıdır (s.16).

Cohen, McCabe, Michelli ve Pickreal (2009) yürüttükleri çalışmada okul ikliminin 4 temel unsurundan bahsetmişlerdir. Bu 4 temel unsur “güvenlik”, “eğitim-öğretim”, “ilişkiler” ve “çevre” olmak üzere isimlendirilmiştir. Güvenlik unsuru, okuldaki öğrencilerin okulun fiziki yapısına dair kendilerini güvende hissetmelerini kapsar. Diğer yandan ise öğrencilerin okul kurallarına olan inancını, okuldaki bireysel farklılıklara ilişkin tutumları ve okulda çatışma çözme becerilerini kapsamaktadır. Eğitim-öğretim unsuru ise okuldaki öğretim kalitesini, sosyal, duygusal ve etik öğrenmeleri, mesleki gelişimi ve liderliği ifade etmektedir. İlişkiler unsurunun kapsamında ise okuldaki idareci, öğretmen, öğrenci ve veli arasındaki etkileşimin olumlu olması, okuldaki herhangi karar verme sürecine velilerin de dahil edilmesi ve okuldaki öğretmen ve öğrencilerin okula yönelik tutumlarının olumlu olmasından bahsedilir. Son olarak çevre unsuru ise okulun yeterli alana ve materyale sahip olması ve estetik yapısı ile ilgi çekici olmasını içermektedir.

2.2.1. Okul İkliminin Boyutları

Okul ikliminin boyutlarla ifade edilmesi ve ölçülmesine yönelik öncülük yapan çalışma Halphin ve Croft (1966)'un Örgütsel İklim Betimleme Anketi isimli ölçme aracı

geliştirdikleri çalışmadır. Yaptıkları bu önemli çalışmada okul iklimini öğretmen grubu davranışları ve müdür davranışları olmak üzere iki boyutta incelemişler ve 8 alt boyut olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmen grubu davranışları altında bulunan boyutlar; çözülme, engelleme, moral ve samimiyet iken müdür davranışları altındaki boyutlar ise yüksekten bakma, yakın kontrol, kendini işe verme ve anlayış gösterme olarak belirtilmiştir (Akt. Çalık ve Kurt,2010, s.171).

Öğretmen Grubunun Davranış Özellikleri

1. Çözülme: Öğretmenlerin birbirleriyle olan ilişkilerde ve görevleriyle ilgili plansız, rastgele davranışlarıdır.

2. Engellenme: Öğretmenlerde, yöneticilerin kendilerine gerekli olmayan, meşgul edici görevler vermek suretiyle engelledikleri ya da işleri kolaylaştıracak yerde zorlaştırdığı kanısının olmasıdır.

3. Moral: Öğretmenlerin kişisel gereksinimlerinin karşılandığını anlamaları ve aynı zamanda, görevlerinde doyuma ulaşmanın hazzını duymaları bu boyutu oluşturmaktadır.

4. Samimiyet: Öğretmenlerin, birbirleriyle olan arkadaşça sosyal ilişkiler sonucu aldıkları haza ilişkindir. Bu boyut, görevi yerine getirme ile pek bağlantısı olmayan sosyal gereksinmelerle ilgili doyumu tanımlar.

Yönetici Davranışının Özellikleri

1. Yüksekten bakma: Yöneticinin, mevzuatın gerektirdiği ilkeler ve kurallar uyarınca, son derece formal davranış biçimidir. Özellikle, yönetici ve yönetilenler arasında belli bir psikolojik uzaklığı simgeler.

2. Yakından kontrol: Yöneticinin, yakından denetim ve empoze edici davranışlarını, tek yönlü iletişimi ifade eder. Öğretmenlerden gelecek tepkilere duyarlı olmayan bir denetim biçimidir.

3. Kendini işe verme: Örgütü dinamik hale getirme çabalarını karakterize eden bir yönetici davranışını gösterir. Takipçi davranışlar, yalnız denetimle değil, aynı zamanda üyelerden istediği davranış biçimlerinin kendinde görülmesi, örnek olma ve güdülenme davranışları şeklinde beklenir.

4. Anlayış gösterme: Öğretmenlere “insanca” davranma eğiliminde olan yönetici davranışını ifade eder. İnsan ilişkileri açısından daha fazlasını yapmaya çalışan bir yönetici davranışını gösterir. (Akt. Saraç, 2015, s. 19,20).

Halphin ve Croft’un (1966) geliştirdikleri bu ölçeği eğitim dünyasındaki gelişmelerin gerisinde kaldığı düşüncesiyle yetersiz bulan Hoy ve Clover (1986) yeni şartlara uygun olarak gerekli gördükleri değişiklikleri yapmışlar ve güncel bir ölçek ortaya

çıkarmışlardır. Bu yeni ölçeğe göre ise okul ikliminin 3'ü öğretmen 3'ü müdür davranışlarını içeren altı boyutu bulunmaktadır. Öğretmen davranışlarıyla ilgili olan alt boyutlar profesyonellik, samimiyet ve ilgisizlik iken yönetici davranışlarıyla ilgili olan alt boyutlar destekleyicilik, yönlendiricilik ve sınırlayıcılıktır.

Turan (1998) ise okul iklimini destekleyici müdür davranışı, otoriter müdür davranışı, kendini işe vermiş öğretmen davranışı ve endişeli öğretmen davranışı olmak üzere 4 boyutta açıklamıştır.

Çalık ve Kurt (2010) geliştirdikleri ve bu çalışmada da kullanılan ölçekte okul ikliminin 3 alt boyutu olduğunu belirtmişlerdir. Bu boyutlar destekleyici öğretmen davranışları, başarı odaklılık, güvenli öğrenme ortamı ve olumlu akran etkileşimi olarak sıralanmıştır.

2.2.2. Okul İkliminin Tipleri

Çeşitli araştırmacılar örgüt ikliminin olduğu gibi, okul ikliminin tipleri olduğundan bahsetmişlerdir. Hoy, Tarter ve Kottkamp (1991) okul ikliminin; açık iklim, bağlı iklim, çözülmüş iklim ve kapalı iklim olmak üzere dört farklı tipi olduğundan bahsetmişlerdir (Saraç,2015).

Açık İklim: Açık iklim türünde hem öğretmenler ve okulda çalışanlar arasında hem de öğretmenler ve çalışanların okul idarecileri arasında iş birliği, saygı ve şeffaflık bulunmaktadır. Okuldaki öğretmenlerin ve idarecilerin tutumları ve davranışları içten ve açıktır. Bunun yanında idareciler öğretmenlerin ve diğer çalışanların destekçi olurken, onları işlerini yerine getirirlerken özgür olmalarını sağlamaktadır.

Bağlı İklim: Bağlı iklim türünde öğretmenlerin davranışları açık olmasına karşın idarecilerin davranışları kapalıdır. Başka bir ifadeyle idareciler katı ve otoriter tutum içerisindedir ve öğretmenlerin uzmanlıklarına ve kişisel ihtiyaçlarına saygı göstermezler. Bu iklim türünde öğretmenler idarecilerden yeterli desteği alamıyor olsalar da kendi aralarında destekleyici ve ilgili olmaları sebebiyle verimlilik ortaya koyabilirler. İş birliği içinde görevlerini yerine getirirler ve öğrencileri için kendilerini adanmışlardır.

Çözülmüş İklim: Bu iklim türü bağlı iklimin aksine idareci davranışlarının açık, öğretmen davranışlarının kapalı olduğu iklimdir. Bu iklim türüne sahip okullarda idareciler bürokratik engelleri en alt düzeyde hissettirir ve liderliğini öğretmenlere destek olmak için kullanır. Buna rağmen öğretmenler idarecinin liderlik davranışlarını sabote ederler ve sorumluluk üstlenmezler.

Kapalı İklim: Kapalı iklim türünde hem idarecilerin hem de öğretmenlerin davranışları kapalıdır. Yöneticiler destekleyici değil, katı, kısıtlayıcı ve kontrollüdür. Öğretmenler ise ilgisiz, anlayışsız ve idareciye karşı şüphecidirler.

Tablo 3

Okul iklimi tipleri

		İklim Tipleri				
			Açık	Bağlı	Çözülmüş	Kapalı
İklim Boyutları	Müdür Davranışları	Destekleyici	Yüksek	Düşük	Yüksek	Düşük
		Yönlendirici	Düşük	Yüksek	Düşük	Yüksek
		Sınırlayıcı	Düşük	Yüksek	Düşük	Yüksek
	Öğretmen Davranışları	İş birlikçi	Yüksek	Yüksek	Düşük	Düşük
		Samimi	Yüksek	Yüksek	Düşük	Düşük
		İlgisiz	Düşük	Düşük	Yüksek	Yüksek

Hoy vd. (1991). Open schools/healthy schools: Measuring organizational climate CA: Corwin.

Bu araştırmanın değişkenlerinden birisi okul iklimi iken diğer değişkeni ise nezaket kavramıdır. Hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin okul nezaket düzeyleri incelenmiştir. Bu bağlamda aşağıda detaylı olarak nezaket kavramından bahsedilmiştir.

2.3. Nezaket

Kişilerarası ilişkilerin niteliğini etkileyen nezaket (kindness) kavramı ‘cynd’ (family, kin) kavramından türemiştir. ‘Akrabalık’ (kinship) veya ‘aynılık’ (sameness) anlamlarında kullanılan bu kavram zamanla sempati, empati, cömertlik, özgecilik, insaniyet, şefkat, yardımseverlik gibi nitelikleri kapsamıştır (Akt. Işık, 2020, s.117). Nezaket kavramı bünyesinde farklı duyarlılıkları barındırırken, kendisi de karakter güçleri ve erdemler çatısı altında yer almaktadır. Bu bağlamda aşağıda karakter güçleri ve erdemler başlığı altında nezaket kavramına yer yerilmiştir.

2.3.1. Karakter Güçleri ve Erdemler Bağlamında Nezaket

Dünya genelinde önemli okullarda olduğu gibi Türkiye’deki okullarda da ilk beklentiler arasında öğrencilerin akademik olarak gelişim göstermeleri ve ilerlemeleri bulunmaktadır. Bu sebeple öğrencilerin bilişsel gelişimi önemsenmekte ve ön planda

tutulmaktadır. Oysaki ailelere çocuklarının en çok öğrenmelerini istedikleri şey sorulduğunda cevap olarak ‘mutluluk’, ‘kendine güven’, ‘denge’, ‘nezaket’, ‘sağlık’, ‘tatmin’ gibi kavramlar ifade edilmiştir (Seligman, Ernst, Gillham, Reivich & Linkins, 2009). Bu kavramlar çocukların bütün olarak iyi yaşamını hedefleyen karakter güçlerini vurgulamaktadır. Dolayısıyla okullarda çocukların bilişsel gelişimlerinin yanında bilişsel olmayan yeterliliklerini de beslemek ve geliştirmek göz önünde bulundurulmalıdır.

Karakter güçleri kavramı 1990’lı yıllarda pozitif psikolojinin ortaya çıkmasıyla birlikte gündeme taşınmış ve araştırmalara konu olmuştur. Karakter güçleri Park, Peterson ve Seligman (2004) tarafından kişilerde bireysel farklılıklar olarak ölçülebilen; düşüncelere, duygulara ve davranışlara yansıyan olumlu özellikler olarak tanımlanmıştır. Karakter güçlerinin bir diğer tanımı ise erdemleri tanımlayan ve belirleyen psikolojik içerikler, süreçler ve mekanizmalar olarak ifade edilmiştir (Işık, 2020, s.10). Bu tanımı daha iyi anlayabilmek adına erdem kavramının tanımlanması da gerekmektedir. Erdem kavramı Park (2009) tarafından dini düşünürler ve ahlak felsefelerince değerli görülen öznel özellikler olarak tanımlanırken, Sudartini (2018) tarafından ise dürüstlük, güvenilirlik ve diğer insanlara saygılı olmak gibi bir dizi değerler, ahlak ilkeleri ve normlar olarak tanımlanmıştır (Akt. Işık, 2020, s.10). Farklı olumlu özellikleri bir arada bulunduran ve davranışlar üzerinde direkt olarak etkiye sahip olmayan karakter güçleri yeteneklerden farklıdır (Park ve Peterson, 2006). Karakter güçlerinin belirlenen bazı ölçütleri mevcuttur ve bunlar şu şekilde sıralanmıştır (Park vd., 2004).

1. Genellik ifade ederler. Tüm kültürlerde geniş, yaygın bir şekilde varlığı fark edilebilir.
2. Doyumu, bireysel tatmini arttırır ve mutluluğa katkı sağlar.
3. Ahlaki açıdan değerliliğe sahiptir.
4. Diğer insanlar tarafından takdir edilir. Engellenemez, sınırlandırılmaz ve bu özelliği gözleyen diğer kişilere olumlu duygular yaşatır.
5. Aksi yönde sergilenen davranışlar bu özellikleri gözleyen kişilere olumsuz duygular yaşatır.
6. Genel, tutarlılık arz eden ve araştırmacı tarafından gözlenebilen ve ölçülebilen bireysel farklılıklardır.
7. Bazı kişilerde derece olarak daha fazla bulunur, bazılarında ise daha az bulunur.
8. Diğer karakter güçleri arasında (kavramsal ve deneysel olarak) ayırt edilebilir. Benzerlik göstermez.
9. Bazı çocuk ve gençlerde daha erken yaşlarda gelişebilir.

10. Toplumsal uygulamalar ve normlarla geliştirilmesi hedeflenen özelliklerdir (Park vd., 2004).

Park ve diğerleri (2004) yukarıdaki özelliklere dayanarak 6 erdem ve 24 karakter gücü tanımlamışlardır. Bu 6 erdem ve her birinin altında yer alan karakter güçleri tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4

Altı erdem ve yirmi dört karakter gücünün sınıflandırılması (Park ve diğerleri,2004)

BİLGELİK	CESARET	İNSANİYET	ADALET	ÖLÇÜLÜLÜK	AŞKINLIK
Özgünlük	Dürüstlük	Nezaket	Hakkaniyet	Affedicilik	Estetik ve mükemmelliğin takdiri
Merak	Cesur olma	Sevme ve sevilme	Liderlik	Alçakgönüllülük	Şükür
Öğrenmeye açık oluş	Sebatkarlık	Sosyal zekâ	Sorumluluk	Tedbirlilik	Umut
Açık fikirlilik	Yaşam coşkusu			Öz denetim	Mizah
Çok yönlü bakış açısı					Maneviyat

Bu çalışma kapsamında yirmi dört karakter gücü ve erdemden birisi olan nezaket daha kapsamlı ele alınmıştır. Nezaket diğerlerine iyilik yapmak ve onlara iyi davranmak, başkalarına yararlı olmak ve onları mutlu etmek için yapılan nazik davranışların tümü ve duygusal, davranışsal ve motivasyonel öğelerin birleşimi olarak tanımlanmaktadır (Park, Peterson ve Seligman, 2004; Kerr, O'Donovan ve Pepping, 2014). Binfet, Gadermann ve Schonert-Reichl (2016) ise nezaketi değerli bir sosyo-duygusal beceri ve okul ikliminin bileşeni olup okullarda mutlaka öğretilmesi gereken bir kavram olarak tanımlamışlardır. Bu bağlamda öğrencilerin okul nezaket algısını göz önünde bulundurmak ve geliştirmeye çalışmak önem arz etmektedir. Çünkü okul nezaket algısı öğrenci ve öğretmenlerin okul iklimi algısını etkilemektedir (Oğuz-Duran ve Kaya-Memiş, 2017).

2.3.2. Okul Nezaket Algısı

Okullar öğrenci, öğretmen, idareci ve tüm diğer personellerin birbirleriyle ilişki içinde olduğu sosyal bir ortamdır. Kişilerin bu sosyal ortama uyum sağlayabilmeleri

kişilerarası ilişkilerle yakından alakalıdır. Kişilerarası ilişkilerde etkili iletişimi sağlamak, ilişkinin süregelen olmasını sağlamak ve ilişkiyi zedeleyici faktörlerden korumak için nezaket önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Akt. Kaya-Memiş, Oğuz-Duran, 2019). Binfet ve Gaertner (2015) tarafından yapılan nezaket tanımında nezaketin diğer insanlarla ilişkiler kurmayı ve bu ilişkiyi devam ettirmeyi desteklediğinden bahsedilmiştir.

Okullar akademik ve entelektüel açıdan gelişim gösterilen yerler olmanın yanında öğrencilerin sosyal ve duygusal becerilerinin de gelişiminden sorumludurlar. Okullarda sosyal ve duygusal öğrenmeyi arttırmak ve okul zorbalığını azaltmak dolayısıyla da daha olumlu bir okul ikliminin ve daha güvenli bir öğrenme ortamının oluşmasını sağlamak için yapılan çalışmalar ‘okul nezaketi (school kindness)’ kavramını ortaya çıkarmıştır (Binfet ve diğ., 2016; Binfet, 2015; Binfet ve Gaertner, 2015; Kaplan, Blois, Dominguez ve Walsh, 2016).

Öte yandan Binfet ve Gaertner (2015) nezaketin davranışsal açıdan olumsuz ucunun zorbalık olduğuna da değinmişlerdir. Bunlar birlikte ele alındığında bir okulda kişilerarası ilişkiler sağlıklıysa ve bu ilişkiye nezaketli davranışlar hakimse öğrenciler, öğretmenler ve okul ortamındaki diğer tüm personeller kendilerini daha güvende hissedecekler ve okula hâkim olan iklim pozitif dönecektir. Öte yandan okulda sergilenen zorbalık davranışlarında da azalma gözlenecektir.

Bu araştırma kapsamında öğrencilerin nezaket düzeyleri incelenirken öğretmenlerin nezaket düzeylerine de bakılmıştır. Öğretmenlerin okul nezaket algısını incelemek amacıyla örgütsel erdemlilik ölçeği kullanılmış ve ‘güven ve nezaket’ alt boyutundan alınan puanlar göz önünde bulundurulmuştur. Bu açıdan örgütsel erdemlilik kavramının detaylı olarak ele alınması gerekli görülmüş ve çeşitli açıklamalara aşağıda yer verilmiştir.

2.4. Örgütsel Erdemlilik

Son yıllarda pozitif psikolojiye olan ilginin artmasına paralel olarak bireysel gelişime destek olan nezaket, sağduyu, cesaret, merhamet, sevgi, adalet, ölçülü olma gibi olumlu özellikler daha çok gündemde tutulur hale gelmiştir. Bu olumlu karakter özellikleri çatısı altında bulunduran kavram ise ‘erdem’ kavramıdır (Park ve Peterson, 2003). Erdemlilik kavramı, insan ya da örgütsel karakterdeki mükemmellik durumu olarak açıklanmaktadır. (Akt. Ak ve Erol, 2021).

Erdemlilik kavramı örgüt açısından değerlendirildiğinde neyin doğru olması gerektiğini anlatan ahlaka bağlı olma; kişisel gelişim, ahlaki karakter, insan gücü, öz-benlik

kontrolü, direnç, anlamlı hedef ve üstün öğeleri temsil eden insani etki ve bireyin şahsına ilişkin fayda ve sosyal değer katmasını temsil eden toplumsal iyilik olmak üzere üç temel tanımlayıcı özellik barındırmaktadır. Bu üç temel özellik birbirini tamamlar niteliktedir ve hepsi eş zamanlı olarak sağlandığında örgüt için erdemlilikten söz edilebilir (Cameron, Bright ve Caza, 2004; Bright, Cameron ve Caza, 2006).

Örgütsel erdemlilik ise ‘bir örgüt içinde erdemliliğin yaygınlaşmasını ve sürekliliğini sağlayan, bireysel ya da toplu gerçekleştirilen eylemler, kültürel özellikler ya da süreçler’ olarak ifade edilmiştir (Cameron vd., 2004). Başka bir çalışmada örgütsel erdemlilik, örgüt kapsamında olan bireylerin eylemlerinde ve algılarında sergiledikleri erdemli davranışların örgüte yansımaları olarak tanımlanmıştır (Vallett, 2010).

2.4.1. Örgütsel Erdemlilik Boyutları

Cameron vd. (2004) örgütsel erdemlilik ile performans arasındaki ilişkiye dair yaptıkları araştırmada örgütsel erdemliliği beş boyutta ifade etmişlerdir. Bu beş boyut bağışlayıcılık, dürüstlük, iyimserlik, merhamet ve güven olarak açıklanmıştır. Bağışlayıcılık; olası hataların affedilmesi ve hataları telafi etmek için fırsat verilmesi olarak, dürüstlük ise adil olma ve her durumda hakkaniyeti savunma şeklinde tanımlanmıştır. Bir diğer boyut olan iyimserlik ise örgüt üyelerinin zorluklarla karşılaşmalar dahi bunun üstesinden gelebileceklerine dair olan inançları olarak belirtilmiştir. Merhamet boyutu, örgütteki bireylerin birbirine merhametli ve düşünceli davranması anlamına gelirken; güven boyutu ise örgüt üyeleri arasındaki saygı, incelik ve itimattan doğan bağ olarak açıklanmaktadır.

Cameron vd. (2004)’nin geliştirdiği örgütsel erdemlilik ölçeğinin Türkçe’ye uyarlama çalışmalarını yapan Erkmen ve Esen (2012) ise örgütsel erdemlilik kavramının dürüstlük ve bağışlayıcılık, güven ve nezaket, iyimserlik olmak üzere 3 boyutu olduğunu belirtmiştir. Araştırmacılar bu farklılığın Türk katılımcıların kültürlerine göre bazı maddeleri benzer ya da yakın ifadeler olarak algılamış olmalarından kaynaklandığını dile getirmişlerdir. İfade edilen üç alt boyut aşağıda açıklanmıştır.

2.4.1.1. Dürüstlük ve Bağışlayıcılık

Dürüstlük ve bağışlayıcılık boyutları uyarlama çalışmasında tek boyutta ifade edilmiş olmasına rağmen tanımları ve açıklamaları farklılaşmamıştır. Dürüstlük kavramı örgüttekilerin onurlu davranış göstermesi, adil ve şeffaf olması ve her koşulda hakkaniyeti savunması olarak açıklanırken; bağışlayıcılık ise olası kusurların affedilmesi ve bu hataların

yeni öğrenmeler için fırsat olabileceği olarak ifade edilmiştir (Cameron vd.,2004 & Rego, Riberio ve Cunha, 2010).

2.4.1.2.Güven ve Nezaket

Güven boyutu örgüt üyelerinin birbirlerine karşı sergiledikleri saygı, incelik ve iş yerine duyulan itimat olarak ifade edilmiştir. Nezaket, ince düşünce ve saygının örgüte hâkim olduğu, çalışanların ve yöneticilerin birbirlerine güvendikleri ortamlar anlamına gelmektedir (Akyol,2022).

2.4.1.3.İyimserlik

Örgütsel erdemliliğin üçüncü ve son boyutu olan iyimserlik ise örgütte çalışan bireylerin işler yolunda gitmese ve zorluklarla karşılaşlsa bile başarıyı elde edebileceklerini düşünmeleri olarak belirtilmiştir (Cameron vd.,2004 & Yıldız, 2019).

Örgütler, işyerleri ve eğitim örgütlerinde iyimser kişiler varsa veya çoğunluktaysa orada beceriler, davranış ve tutumlar doğrudan olumlu olarak etkilenmektedir. Bundan dolayı iyimser işverenler ve iş görenlerin olduğu kurumlarda istenilen amaçlara ulaştıracak bir örgüt ortamı ve iklimi hâkim olduğu söylenebilir. Aynı durumun okullar için de geçerli olduğu ifade edilebilir. Okul içindeki bireylerin iyimserlik düzeyleri ne kadar yüksekse okuldaki iklimin o kadar olumlu iklime yaklaşacağı düşünülmektedir.

2.5. Yurtiçi ve Yurtdışında Yapılan Çalışmalar

2.5.1. Okul İklimi ile İlgili Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar

Ülkemizde okul iklimi ile yapılan çalışmalarda farklı örneklem grupları seçilmiş olsa da bu çalışma kapsamında sadece ortaokul öğrencileri ile yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

Kartal ve Bilgin (2009) ilköğretim okullarındaki öğretmen ve öğrencilerin okul iklimi algılarını güvenlik duyguları bağlamında incelemeyi hedefleyen bir araştırma yürütmüşlerdir. Öğretmen ve öğrencilerin bakış açısına göre okulda karşılaşılan zorbalığın tipi ve sıklığı, yaşandığı yer, güvende hissedilen yerler, zorbalığın anlatıldığı kişiler betimsel bir yaklaşımla değerlendirilmiştir. Araştırma kapsamına 688 4. ve 8. Sınıf öğrenci ve 58 öğretmen katılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre öğrencilerin %34'ü haftada en az bir

kere olmak üzere zorbalığa uğradığını belirtmiştir. Hem zorbalığa uğramayan hem de kurban sınıfına dahil olmayan öğrencilerin aynı zamanda okul iklimi algısının yüksek olduğu saptanırken, zorbalığa uğrayan ve kurban olan öğrencilerin ise okul iklimi puanlarının yüksek çıktığı bulunmuştur.

Ergenlerin saldırgan davranışlarının cinsiyet, yaş, çevresel risk, çevresel güvenlik ve okul iklimi algısı tarafından nasıl etkilendiğini araştırma amacıyla gerçekleştirilen çalışmaya 6, 7 ve 8. sınıfa devam etmekte olan 400 öğrenci katılmıştır (Çetinkaya Yıldız ve Hatipoğlu Sümer, 2010). Araştırmanın sonuçlarına göre yaş, cinsiyet, çevresel risk algısı, çevresel güvenlik algısı ve okul iklimi algısının ergenlerin saldırgan davranışlarını anlamlı düzeyde yordadığı söylenmiştir.

Okulu terk etme oranlarının yüksek olduğu illerden seçilen altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf öğrencilerinin (683) katıldığı bir diğer çalışmada ise öğrencilerin okul iklimine yönelik algısını yordayan değişkenler incelenmiştir (Özdemir, Sezgin, Şirin, Karip & Erkan, 2010). Çalışmanın sonucunda ise kız öğrencilerin öğrenim gördükleri okulların iklimini erkek öğrencilere göre daha olumlu algıladıkları bulunmuştur. Bunun yanında öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin destekleyici olarak algılanması, akademik programlardan memnuniyet ve okula aidiyet duygusu değişkenleri öğrencilerin okul iklimi algıları ile pozitif yönde ve anlamlı düzeyde ilişkili bulunmuştur. Öte yandan okuldaki şiddet algısı ile okul iklimi arasında negatif bir ilişki olduğu ortaya konmuştur.

Karadağ, İşçi, Öztekin ve Anar (2016) tarafından yürütülen meta-analiz çalışmasında okul ikliminin öğrencilerin akademik başarısı ile olan ilişkisini incelemek hedeflenmiştir. Çalışmaya 62 farklı araştırma dahil edilmiş olup bir araya getirilen örneklem grubu 81.233 kişiden oluşmaktadır. Bulgulara göre okul ikliminin öğrencilerin akademik başarısını orta düzeyde etkilediği söylenmiştir.

Uz Baş ve Yurdabakan (2017) tarafından gerçekleştirilen ve 254 öğrencinin dahil edildiği çalışmada ortaokul öğrencilerinde psikolojik sağlık ve okul ikliminin yaşam doyumunu yordama gücünü tespit etmek amaçlanmıştır. Çalışmanın sonucunda psikolojik sağlık ve okul ikliminin öğrencilerin yaşam doyumlarının anlamlı birer yordayıcısı olduğu bulunmuştur.

Bakır Ağyar ve Kaya (2017) tarafından okula aidiyet duygusu ile okul temelli yalnızlık arasındaki ilişkide okul ikliminin aracı rolü incelenen çalışmaya 415 öğrenci dahil edilmiştir. Çalışmanın sonucunda okula aidiyet duygusu ile okul temelli yalnızlık arasındaki ilişkide okul ikliminin alt boyutlarının (destekleyici öğretmen davranışları, güvenli öğrenme ortamı ve olumlu akran etkileşimi) aracı rolü üstlendiği bulunmuştur. Öte yandan

araştırmanın sonuçlarına göre okul ikliminin öğrencilerin akademik başarılarını ve yalnızlık düzeylerini de etkilediği söylenebilir.

Ortaokul öğrencilerinin okul bağlılığının yordayıcısı olarak okul ikliminin araştırıldığı çalışmanın sonuçlarına göre ise öğrencilerin okula, öğretmenlerine ve arkadaşlarına bağlılığı ve okul iklimi arasında pozitif yönde ve orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur (Özgenel, Çalışkan Yılmaz ve Baydar, 2018).

Dönmez ve Taylı (2018) tarafından yürütülen, ortaokul öğrencilerinin okul iklimi, okula bağlılık ve okul yaşam kalitesi algısının incelendiği çalışmada 3 farklı sosyo-ekonomik düzeyden 568 öğrenci ile çalışılmıştır. Araştırmanın sonucunda ise okul iklimi, okula bağlılık ve okul yaşam kalitesi algısı arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Zorbaz, Kızıldağ ve Demirtaş-Zorbaz'ın (2020) yürüttüğü çalışmada suça sürüklenen ergenlerin okul iklimi algıları incelenmiştir. Gerçekleştirilen nitel araştırmaya yaşları 13-17 arasında değişen 18 ergen katılmıştır. Suça sürüklenen ergenler okul ikliminin ilişkiler, öğrenme ve öğretme, güvenlik ve kurumsal yapı temalarına ilişkin algılarını ifade etmişlerdir. Araştırmanın sonuçlarına göre ilişkiler temasında genellikle olumlu algılar ifade edilirken, öğrenme ve öğretme ve güvenlik temalarında hem olumlu hem olumsuz algılarının olduğu bulunmuştur. Bunun yanında kurumsal yapı temasında katılımcıların çoğunun bu konuda olumsuz bir algıya sahip olduğu görülmüştür.

Yavrutürk, İlhan ve Baytemir (2020) lise öğrencilerinde algılanan sosyal destek puanının ve okul iklimi puanının okul bağlılık puanını ne düzeyde yordadığını incelemek için gerçekleştirdikleri araştırmaya 10 farklı ortaöğretim kurumundan 421 öğrenci katılmıştır. Bulgulara göre tüm değişkenlerin birbirleriyle ilişkili olduğu ifade edilmiştir. Öte yandan okul iklimi ve sosyal desteğin alt boyutlarından aile, arkadaş ve öğretmen değişkenlerinin okul bağlılığının toplam varyansının %42,7'sini açıkladığı bulunmuştur.

Olumlu okul iklimi konusunda öğretmenlerin bakış açılarını incelemeyi amaçlayan araştırmaya ilkokul, ortaokul ve liselerde görev yapan 107 öğretmen dahil edilmiştir. Şahin ve Atbaşı'nın (2020) gerçekleştirdiği bu araştırmanın bulgularına göre öğretmenlerin okul iklimi puanları cinsiyetlerine göre farklılık göstermezken, görev yaptıkları kademeye göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır. Nitel veri de toplayan bu araştırmadan elde edilen diğer sonuçlara göre ise öğretmenler; okullarda olumlu okul ikliminin oluşması için iletişim ve işbirliğinin, farklı düşünce ve fikirlere saygı duymanın, empatik ve anlayışlı olmanın, sevgi ve saygı çerçevesi içinde yardımlaşmanın, öğretmen, öğrenci ve idareciler arasında sosyal faaliyetlerin olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Akdoğan'ın (2021) yürüttüğü çalışmada ilköğretim öğretmenlerinin pozitif psikolojik sermaye algıları düzeylerinin okul iklimi üzerindeki etkisi incelenmiştir. Katılımcılarını 119 öğretmenin oluşturduğu bu çalışmanın sonuçlarına göre öğretmenlerin pozitif psikolojik sermaye algıları ile okul iklimi algıları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

2.5.2. Okul İklimi ile İlgili Yurtdışında Yapılan Çalışmalar

Okul iklimine ilişkin yurtdışında yapılan çalışmalar gözden geçirildiğinde Halphin ve Croft (1963) tarafından gerçekleştirilen ölçek geliştirme çalışmasının diğer araştırmalara da öncülük ettiği söylenebilir. Bu araştırmaya 1151 öğretmen katılmıştır. Araştırma sonucunda ise öğretmen ve müdür davranışlarıyla ilgili 64 madde ve 8 boyuttan oluşan ölçek ortaya çıkmıştır.

Way, Reddy ve Rhodes (2007) tarafından yürütülen araştırmada okul ikliminin 4 kritik boyutunun (öğretmen desteği, akran desteği, sınıfta öğrenci özerkliği, okul kurallarında açıklık ve tutarlılık) öğrenci algılarındaki değişim yörüngeleri incelenmiştir. Araştırmaya 6. ve 8. Sınıf aralığından olmak üzere 1451 erken ergen dahil edilmiştir ve bahsedilen kritik boyuttaki değişim yörüngelerinin psikolojik ve davranışsal uyumdaki değişim oranı üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre ortaokul yılları boyunca algılanan okul iklimi boyutlarının tamamında düşüş gözlenmiştir. Buna ek olarak okul ikliminin algılanan boyutlarının her birindeki düşüşlerin psikolojik ve davranışsal uyumda meydana gelen düşüşlerle ilişkili olduğu bulunmuştur.

Cohen vd. (2009) tarafından yapılan çalışmada okul iklimine dair yapılan araştırma sonuçları gözden geçirilmiş olup eğitim politikası, okul geliştirme uygulamaları ve öğretmen eğitimi arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma esnasında birkaç farklı teknik kullanılmasının yanında ABD'nin farklı bölgelerinden 40 okul yöneticisinin doldurduğu okul iklimi ölçekleri de göz önünde bulundurulmuştur. Yapılan çalışmanın sonuçlarına göre okullarda algılanan olumlu okul ikliminin öğrencilerin akademik başarısını ve okul etkililiğini yükselteceğine, okullardaki şiddeti azaltacağına, öğrencilerin sağlıklı ortamlarda gelişebileceğine ve öğretmenlerin okullarına olan bağlılığını arttıracığına katkı sağlayacağı bulunmuştur.

Wang vd. (2010) tarafından yapılan çalışmada altıncı sınıftan sekizinci sınıfa kadar takip edilen 677 8. Sınıf öğrencisi katılımcı olmuştur. Bu çalışmanın amacı 6. Sınıfa devam eden ergenlerin okul iklimi algısının 7. ve 8. Sınıftaki davranış problemlerinin sıklığı ve

olasılığını araştırmaktır. Bulgulara göre her iki cinsiyet içinde ortaokul yılları boyunca okul iklimi algısı negatife yaklaşıırken, problem davranışların arttığı görülmüştür. Bunun yanında okul disiplini daha yüksek düzeyde algılayan öğrencilerin veya öğrenci-öğretmen ilişkilerini daha yüksek düzeyde algılayan öğrencilerin sonraki davranış sorunları sıklığının azalması ile ilişkili olduğunu ifade etmişlerdir.

Chong vd. (2010) tarafından yürütülen çalışmada ortaokul öğretmenlerinin okulun akademik iklimi, kolektif öğretmen yeterliği ve öğretmen öz yeterliğine ilişkin algıları araştırılmıştır. Araştırmanın örneklem grubuna 222 ortaokul öğretmeni dahil edilmiştir. Bulgulara göre öğretmen öz yeterliği ile akademik iklim arasındaki ilişkide, kolektif öğretmen yeterliğinin kısmi aracılık rolü oynadığı söylenmiştir.

Liebenberg vd. (2015) öğrenci- öğretmen ilişkisi aracılığıyla sağlamlığın desteklenmesi konulu bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırmanın katılımcılarını Kanada'dan 1.068, Yeni Zelanda'dan 591 ve Güney Afrika'dan 728 öğrenci katılmış olup, katılımcıların yaş aralığı 11-20'dir. Araştırma bulgularına göre tüm okul personelinin küresel olarak hem Güney hem Kuzey kesimlerde sağlamlık kaynakları ve toplum-aile riski arasındaki ilişkiyi yönetmek bağlamında önemli bir rol oynadığı doğrulanmıştır. Çalışmanın bulguları öğretmenlerin öğrenciler arası ilişkilerde öğrencilerin sağlamlık kaynağını arttırmaya yönelik neler yapabileceklerini ifade eden önemli çıkarımlar içermektedir.

Weber, Wagner ve Ruch (2016) öğrencilerin karakter güçleri, okullu ilgili duygulanımı, pozitif okul işleyişi ve okul başarısı arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla yürüttükleri çalışmaya 196 öğrenci dahil etmişlerdir. Araştırmanın bulgularına göre karakter güçlerinden öğrenme sevgisi, sebatkarlık ve sosyal zeka ile okulla ilgili duygulanım arasında pozitif yönlü korelasyon bulunmuştur. Takım çalışması , umut, öz-düzenleme ve sevgi karakter güçleri ile okulla ilgili duygulanım arasında negatif yönde korelasyon bulunmuştur. Yine karakter güçlerinin pozitif okul işleyişi ile arasında pozitif yönde korelasyon bulunmuştur.

Reaves (2018) ise okul iklimine ilişkin meta analiz çalışması yapmıştır ve 13 makaleyi araştırmasına dahil etmiştir. Araştırmanın amacı okul iklimi ve problem davranışlar arasında nasıl bir ilişki olduğunu yapılan boylamsal çalışmalara odaklanarak incelemektir. Çalışmanın bulguları okul iklimi ve problem davranışlar arasında az ama anlamlı ilişki olduğunu ifade etmektedir. Elde edilen bulgular, öğrencilerin problem davranışlarını azaltmak ve onların okuldaki deneyimlerini iyileştirmek için okul ortamının önemini ifade etmiştir.

Katsantonis (2020) yaptığı çalışmada okul iklimi ve öğretmenlerin öz yeterliklerinin iş doyumunu üzerindeki etkisini kültürler arası bir yaklaşımla incelemiştir. Bu araştırmaya içerisinde Türkiye de olan 15 ülkeden 51782 ilköğretmeni katılmıştır. Yapılan çalışmanın sonucunda algılanan okul ikliminin öğretmenlerin öz yeterlik duygusu ve iş doyumunu üzerinde önemli bir etkisinin olduğu, olumlu okul iklimi aracılığı ile iş doyumunun artırılabilceği ifade edilmiştir. Ülkeler arası analizler incelediğinde iş doyumunu açısından Şili, Avustralya, Belçika, İspanya, Hollanda, İsveç ve Vietnam’ da görev yapan öğretmenlerin genel ortalamasının üzerinde olduğu bulunmuştur. Öz yeterlik açısından da Şili, Birleşik Arap Emirlikleri, Avustralya, Belçika, Danimarka, İngiltere, Hollanda, Türkiye ve Vietnam’ da görev yapan öğretmenlerin daha yüksek puanlar aldığı görülmüştür.

Almessabi (2021) tarafından gerçekleştirilen araştırmada kültürel olarak yabancı öğretmenlerin öz-yeterlilik düzeylerine okul iklimi algılarının etkisine bakılmıştır. Araştırmaya Abu Dhabi’de özel ve devlet okullarında çalışan öğretmenler dahil olmuştur. Araştırmanın bulgularına göre öğretmenlerin öz-yeterlilik düzeyleri ile okul iklimi algıları arasında pozitif korelasyon bulunmuştur. Bunun yanında öğretmenlerin bağımlı değişken olan öz-yeterlilik düzeylerinin, öğretmenlerin okul iklimi toplam puanları tarafından yordanmakta olduğu sonucu elde edilmiştir.

Baumsteiger, Hoffmann, Castillo-Gualda & Brackett’in (2022) yaptığı çalışmada ‘RULER’ isimli ve okul iklimini iyileştirici olması öngörülen programın etkileri araştırılmıştır. 37 liseden öğrenci ve öğretmenlerin dahil edildiği bu araştırmada ‘RULER’ programının bir sene öncesinde ve programın iki sene sonrasında okul iklimi ve okul memnuniyet ölçekleri uygulanmıştır. Sonuçlara göre ise öğretim kalitesinin, öğrenci ilişkilerinin, yetişkinler arası ilişkilerin, öğrenci ve yetişkinler arası ilişkilerin, disiplininin ve sosyal ve duygusal öğrenme için gereken desteğin kısacası okul memnuniyetini de içeren okul ikliminin birçok boyutunda önemli gelişmeler olduğu belirtilmiştir.

2.5.3. Nezaket ile İlgili Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar

Nezaket kavramının ülkemiz literatüründe son yıllarda yerini bulmaya çalıştığı ve bu değişkene ilişkin yapılan çalışmaların henüz kısıtlı sayıda olduğu görülmüştür. Bu bölümde nezaket kavramı hakkında ülkemizde yapılan araştırmalarının detaylarına yer verilmiştir. İlgili araştırmalar daha çok ilköğrencileri ve okul öncesi çocuklarıyla yürütülmüş olsa da ortaokul öğrencilerinin karakter güçlerine yönelik bir araştırmaya da ulaşılmıştır.

İlköğretim öğrencilerinin günlük yaşamlarında yer alan değerlerin belirlenmeye çalışıldığı ve 21 öğrencinin dahil edildiği nitel çalışmada sorumluluk, çalışkanlık, insan ilişkileri, özdenetim, ulusal değerler, onurlu olma, temizlik, tutarlılık, hoşgörü, paylaşma, merhamet, dürüstlük, nezaket olarak on üç temaya ulaşılmıştır (Deveci & Ay, 2009). Yapılan araştırmanın sonuçlarına göre öğrencilerin günlük yaşamlarında çeşitli değerlerin sıklıkla yer bulduğu ifade edilmiştir. Diğer taraftan bahsedilen bu değerlerin kazanımlarıyla ilgili etkili ve planlı eğitim etkinliklerinin hayata geçirilmesinin öneminden de bahsedilmiştir.

Tarkoçin, Berktaş ve Uyanık Balat (2013) tarafından okul öncesi öğretmenlerinin sınıf içi etkinliklerde çocuklarla olan iletişimlerinde kullandıkları değerlerin incelenmesi amacıyla yapılan araştırmaya 2 ilköğretim ve 1 bağımsız anaokulunda çalışan 4 okul öncesi öğretmeni katılmıştır. Araştırmanın sonucunda katılımcı öğretmenlerin sınıf içi etkinliklerde çocuklarla olan iletişimlerinde 12 farklı değere yer verildikleri görülmüştür. Bu değerler içinde en çok kullanılan evrensel değerlerin ise “nezaket, yardımlaşma, sorumluluk, saygı ve sabır” olduğu bulunmuştur.

Oğuz-Duran ve Kaya-Memiş (2017) tarafından ilkokul öğrencileri (159) ile yapılan çalışmada okul nezaket algısı ve okul bağlılıkları arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmada, öğrencilerin okul nezaket algısı ne kadar yüksekse okula olan bağlılığının da aynı yönde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan okul nezaket algısının cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı bulunmuştur.

Nezaket kavramına ilişkin yapılan çalışmalardan birisi de Yurdabakan ve Uz Baş (2018) tarafından gerçekleştirilen ölçek uyarlama çalışmasıdır. İki adımdan oluşan araştırmanın ilk ayağına 611 ortaokul öğrencisi, ikinci ayağına ise 759 ortaokul öğrenci dahil olmuştur. Araştırma neticesinde geliştirilen ölçeğin ilk ayağında cronbach alfa değeri .71 bulunurken ikinci ayağında .82 bulunmuştur. Bunun yanında öğrencilerin ölçülen nezaket algısı ile okul iklimi algısı, sağlamlık ve yaşam doyumu düzeyleri arasında da anlamlı pozitif korelasyon bulunmuştur.

İlkokul ve ortaokul öğrencileri için önerilen 100 temel eserde karakter güçlerinin incelenmesi amacıyla yapılan nitel araştırma için 22 eser değerlendirilmiştir (Işık, Kılıç, Üzbe Atalay, Terzi İlhan ve Kaynak, 2019). Yapılan çalışmanın sonucunda incelenen eserlerde çeşitli karakter güçlerinin vurgulandığı bulunmuştur. Öte yandan bu değerlerin ilkokul ve ortaokul öğrencilerinin gelişim dönemi özelliklerine; psikolojik, sosyal ve akademik gelişim düzeylerine uygun şekilde işlenmesinin önemine değinilmiş ve önerilen eserlerin tekrardan gözden geçirilmesi tavsiye edilmiştir.

Oğuz-Duran ve Kaya-Memiş (2019) tarafından gerçekleştirilen bir diğer araştırmada ilkokul öğrencilerinin okullarındaki nezakete ilişkin algılarının öğrencilerin psikolojik ve duygusal iyi oluşları ile ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma 526 öğrenciyle gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonucunda okul nezaket algısı ile psikolojik ve duygusal iyi oluş arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Cinsiyet değişkeni açısından ise okul nezaket algısının anlamlı şekilde farklılaşmadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Erken çocukluk dönemi çocuklarının çeşitli değer kavramlarını nasıl algıladıklarını ve tanımladıklarını araştırmak amacıyla 5 yaşındaki 20 çocuk ile nitel bir çalışma gerçekleştirilmiştir (Topaç, Bardak, Kirişçi & Mertoglu, 2020). Çocuklara araştırmacılar tarafından seçilen 7 değer kavramını içeren açık uçlu sorular (sorumluluk, paylaşma, yardımseverlik, arkadaşlık, saygı, dürüstlük ve nezaket) sorulmuştur. Araştırma sonuçlarında dürüstlük ve nezaket kavramlarının çoğunlukla algılanamayan ve tanımlanamayan kavramlar olduğu tespit edilmiştir. Öte yandan sorumluluk, paylaşma, yardımseverlik ve saygı değerleri ile ilgili algılama ve tanımlamalarının birbirine benzer olduğu görülmüştür. Arkadaşlık değerini ise paylaşma ve yardımseverlik değerleri üzerinden açıklamışlardır.

2.5.4. Nezaket ile İlgili Yurtdışında Yapılan Çalışmalar

Nezakete ilişkin yurtdışında yapılan çalışmalar gözden geçirildiğinde çeşitli araştırmalara ulaşılmıştır. Bulach ve Butler (2002) tarafından yürütülen araştırmada katılımcılara bir karakter geliştirme programı uygulanmıştır. 3600 öğrenci, 250 eğitimcinin katıldığı ve 16 karakter değerinin yer aldığı çalışma sonuçlarında ilkokuldaki öğretmen ve öğrencilerin 16 karakter değeriyle ilişkili davranışları ortaokul ve lise öğrencilerinden daha fazla sergiledikleri bulunmuştur. Uygulanan karakter eğitimi programıyla birlikte lise düzeyindeki öğretmen ve öğrenci puanlarının sadece nezaket, sorumluluk ve öz denetim değerlerinde arttığı; ortaokulda ise sadece nezaket, iş birliği, kendini kontrol etme, dürüstlük ve kendine saygı puanlarında artış bulunmuştur. Çalışma sonucunda değerlerin gelişi güzel kazanılmayacağını, değerler eğitimi programlarına gerekli olduğu; ilköğretim basamağında ise en çok nezaket, paylaşma, dürüstlük değerinin kazandırılması gerektiği söylenmiştir.

Gerçekleştirilen bir diğer müdahale çalışmasına 9-11 yaş arası 415 öğrenci dahil edilmiştir. Yapılan çalışmada öğrencilere uygulanan nezaket programı yoluyla öğrencilerin iyi oluş düzeylerinin arttığı ve nezaketli davranışlar sergileyen öğrencilerin akran kabulünün arttığı görülmüştür (Layous & diğ., 2012).

Kerr, O'Donovan & Pepping (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışmaya 48 yetişkin dahil edilmiştir. Katılımcılar ayakta psikolojik tedavi gören kişilerden (depresyon, kaygı, ilişki problemleri, travma sonrası stres bozukluğu, yeme bozukluğu) tercih edilmiştir. Katılımcılar üç gruba ayrılmış ve gruplardan birine minnettarlık, diğerine nezaket, diğerine ise plesebo etkisi müdahaleleri gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonucunda uygulanan müdahalelerin uzun süren psikolojik tedavi süreçlerinin negatif etkilerini azalttığı görülmüştür.

Anaokulu öğrencileri ile birinci, ikinci ve üçüncü sınıf öğrencilerin katıldığı araştırma süresince katılımcılardan iki tane resim çizmeleri istenmiştir. Resimlerin ilki öğrencilerin okulda sergiledikleri nezaketli davranışı, diğeri ise öğretmenlerinin yaptığı nezaketli bir davranışı yansıtmaktadır. Araştırmanın sonuçlarına göre öğrencilerin kendileri hakkındaki çizdikleri resimler arkadaşlık kurmayı, fiziksel olarak başkalarına yardım etmeyi ve saygı göstermeyi yansıtmaktadır. Öğretmenleri hakkında çizdikleri resimlere göre ise öğrencilerin, öğretmenlerinin öğretme davranışını nezaket göstergesi olarak algıladığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında öğretmenlerinin başkalarına fiziksel yardım davranışlarını da nezaket olarak algıladıkları bulunmuştur (Binfet,2016).

Baldwin ve Baldwin (2016) tarafından “Nezaket Hikayesi” programı ile çocukların nezaket kavramı gelişimlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Yapılan araştırmaya 55 kadın ve 55 erkek 110 yetişkin ve farklı türdeki okullardan seçilen ve toplam 586 kişiden oluşan anaokulu, ikinci, dördüncü, altıncı ve sekizinci sınıf öğrencileri dahil olmuştur. Araştırma sonucunda yetişkinlerin nezaket davranışları göstergeleri üzerinde fikir birliği olduğu bulunmuştur. Diğer yandan farklı yaş düzeylerine göre çocukların nezaket algılarında ise farklılıklar olduğu ulaşılmıştır.

Kaplan & diğ. (2016) tarafından yapılan müdahale çalışmasının amacı okullardaki nezaket temelli programları değerlendirmek ve etkililiğini incelemektir. Araştırmaya 123 lise öğrencisi, 150 öğretmen, okul görevlisi ve akademisyen katılmıştır. Çalışma kapsamında oluşturulan kavramsal model sonucunda olumlu okul ikliminin arttığı, katılımcıların sosyal-duygusal becerilerinin geliştiği, öğrencilerin gelişim düzeylerini artarak iyi oluş düzeylerine katkı sağladığı bulunmuştur.

Okul nezaket algısına ilişkin yapılan bir diğeri çalışma Binfet ve Passmore (2017) tarafından yürütülmüş olup anaokulundan 12. sınıf öğretmenlerine kadar 257 öğretmenle gerçekleştirilmiştir. Katılımcı öğretmenlere nezaketi nasıl tanımladıkları, yaptıkları veya şahit oldukları nezaketli davranış örnekleri, nezaketin temel öğeleri ve okullarındaki nazik davranış oranları sorulmuştur. Katılımcıların cevapları incelendiğinde ise öğretmenlerin

nezaket tanımlarını birbirinden farklı yollarla ifade ettikleri görülmüştür. Bunun yanında katılımcı öğretmenlerin çoğu nezaket konusunda öğrencilerin nasıl şekillendiğini önemli ölçüde etkilediklerini düşünmektedirler. Diğer bir bulgu ise öğretmenlerin okul nezaket algılarının çalıştıkları sınıf düzeyine göre farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur.

Binfet & Passmore (2019) tarafından gerçekleştirilen bir diğer araştırmanın amacı 4. Sınıftan 8. Sınıfa kadar olan öğrencilerin nezakete ilişkin bakış açılarını ortaya çıkarmaktır. Nezaketi nasıl tanımladıkları, sergiledikleri nezaketli davranış örneği, etraflarındaki en sık nezaketli davranış sergileyenin kim olduğu ve nezaketli davranışlara en çok nerede rastladıkları keşfedilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın sonucunda ise öğrencilerin nezaket tanımlarının ve sergiledikleri nezaket davranışlarının başkalarına yardım etmek, saygı göstermek ve başkalarını cesaretlendirmek olduğu bulunmuştur. Öte yandan öğrenciler etraflarındaki en sık nezaketli davranış sergileyen kişilerin ise öğretmenleri ve okul idarecileri olduğunu ifade etmişlerdir. Nezaketli davranışlara sık rastladıkları mekanlara örnek olarak ise sınıfları ve okul bahçesi olarak belirtmişlerdir.

Datu ve Park (2019) tarafından yürütülen çalışmada algılanan okul nezaketinin akademik katılımı olan ilişkisi incelenmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre okul nezaket algısı ve davranışsal, bilişsel, duygusal katılım arasında pozitif korelasyon bulunmuştur. Bunun yanında algılanan okul nezaketinin davranışsal ve bilişsel katılım üzerinde dolaylı etkisinin olduğu bulunmuştur.

Ortaokul öğrencilerin okul aidiyetleri, okul nezaket algıları ve karakter güçlerinden nezaket arasındaki bağlantının araştırıldığı çalışma 1973 ortaokul öğrencisiyle gerçekleştirilmiştir (Lee ve Huang, 2021). Bu çalışmada aynı zamanda bahsedilen değişkenlerin cinsiyete göre nasıl değiştiği de incelenmiştir. Çalışmanın bulgularına göre öğrencilerin okul aidiyetleri ve okul nezaket algıları arasında pozitif yönde korelasyon olduğu söylenmiştir. Okul aidiyet duygusu ile karakter güçlerinden nezaket pozitif olarak bağlantılı bulunsu da sınıf düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Öğrencilerin okul nezaket algısı ile karakter güçlerinden nezaket kavramı arasında da pozitif bir bağlantı bulunmuştur. Öte yandan kızların nezaket düzeyinin erkeklerin nezaket düzeyinden daha yüksek olduğu ortaya konmuştur.

Poulou (2021) erken çocukluk öğretmenlerinin okul nezaket algılarını incelediği ve 209 öğretmenle gerçekleştirdiği nitel bir çalışma ortaya koymuştur. Bu çalışmanın bulgularına göre öğretmenlerin nezaketleri, öğrencilerinin kişilik gelişimleri ve öğrenci-öğretmen ilişkileri üzerinde etkilidir. Çalışmanın diğer bulgusu ise okullarda nezaket temelli eğitimin yeterince değer verilmeyen bir konu olmasıdır.

2.5.5. Örgütsel Erdemlilik ile İlgili Yurtiçinde Yapılan Çalışmalar

Örgütsel erdemlilik kavramına ilişkin yurtiçinde yapılan çalışmalardan biri Erkmen ve Esen (2004) tarafından gerçekleştirilen ölçek uyarlama çalışmasıdır. Bu çalışma eğitim bankacılık ve sağlık sektöründe görev yapmakta olan 290 kişi ile yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda ölçeğin orijinalinden farklı olarak 3 faktör yükü (dürüstlük ve bağışlayıcılık, nezaket ve güven, iyimserlik) bulunmuştur. Çalışma sonucunda faktör yüklerinin farklı bulunması örgütsel erdemliliğin bazı boyutlarının diğer kültürlerde farklı değerlendirilmesinden kaynaklandığı şeklinde açıklanmıştır.

Örgütsel erdemliliğin personel güçlendirmeye etkisi ve bu etkide otantik liderliğin aracı rolünün incelendiği çalışmaya Sakarya ilinden 460 sağlık çalışanı katılmıştır (Akbolat, Durmuş ve Ünal, 2017). Çalışmanın sonucunda ise örgütsel erdemlilik, otantik liderlik ve personel güçlendirme arasında olumlu ve orta seviyede bir ilişki bulunmuştur. Bunun yanında örgütsel erdemliliğin personel güçlendirme üzerine etkisinde otantik liderliğin aracı rolü olduğu da bulunmuştur.

Kahveci, Kotbaş ve Bayram'ın (2019) ilk ve ortaokul öğretmenlerin örgütsel erdemlilik ve iş doyumları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmaya 298 öğretmen katılmıştır. Trabzon il merkezinde yapılan araştırmanın sonuçlarına göre öğretmenlerin örgütsel erdemlilik algıları ile iş doyumunu düzeyi arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki ortaya konmuştur. Bunun yanında öğretmenlerin örgütsel erdemlilik algıları cinsiyet değişkenine göre anlamlı şekilde farklılaşırken; yaş, hizmet yılı ve okul kademesine göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Ayrıca örgütsel erdemliliğin iş doyumunun önemli bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur.

Örgütsel erdemliliğe ilişkin bir diğer çalışma ise Yıldız (2019) tarafından gerçekleştirilen ve okul yöneticilerinin açık liderlik, örgütsel adalet ve örgütsel erdemlilik algıları arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlayan doktora tezidir. Çalışmanın örneklem grubunu İstanbul ilinin Beylikdüzü ilçesinde görev yapmakta olan 191 okul yöneticisi oluşturmaktadır. Çalışmanın bulgularına göre açık liderlik ve örgütsel erdemlilik değişkeni hem açık liderlik hem de örgütsel adalet kavramıyla pozitif, anlamlı ve orta düzeyde korelasyon göstermektedir. Bunun yanında erkek okul yöneticilerinin örgütsel erdemlilik puanları kadın okul yöneticilerinin puan ortalamalarından anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur. Öte yandan okul müdürlerinin puanları müdür yardımcılarının puanlarından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur.

Akyol (2022) devlet üniversitelerinde çalışan akademik ve idari personellerin örgütsel erdemliliklerinin örgütsel bağlılıkları üzerindeki etkisini incelediği bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışmanın bulgularına göre çalışanların örgütsel erdemlilikleri ile örgütsel bağlılıkları arasında anlamlı ve pozitif korelasyon vardır. Diğer taraftan akademik personelin örgütsel erdemlilik düzeyinin idari personelden daha yüksek olduğunu bulmuşlardır.

2.5.6. Örgütsel Erdemlilik ile İlgili Yurtdışında Yapılan Çalışmalar

Örgütsel Erdemlilik kavramına ilişkin yurtdışında yapılan çalışmalar incelendiğinde aşağıdaki çalışmalara ulaşılmıştır. Cameron vd. (2004)' i örgütsel erdemlilik ile performans arasındaki ilişkiyi incelemek üzere 16 farklı endüstri kolundan toplamda 18 örgütten 804 gönüllü katılımcı ile bir araştırma yürütmüşlerdir. Elde edilen bulgulara göre örgütsel erdemlilik ile performans arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bunun yanında çalışanların motivasyonu ve aidiyet hissi ile erdemlilik algısı arasında olumlu bir ilişkinin varlığına değinilmiştir.

Ribeiro ve Rego (2009) yaptıkları çalışmada, örgütsel erdemlilik ve örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişkiyi araştırmayı hedeflemişlerdir. Örnekleme 216 endüstri çalışanından oluşan araştırmadan elde edilen sonuçlara göre erdemlilik ile örgütsel vatandaşlık davranışları arasında olumlu yönde ilişki bulunmuştur. Bunun yanında örgütsel erdemlilik algısı yüksek örgütlerde sistemsel bütünlüğün sağlanması, etkin iletişim, başarıya ulaşma konularında herhangi bir sorun yaşanmadığı bulunmuştur.

Rego, Riberio, Cunha ve Jesuino (2011) tarafından gerçekleştirilen araştırma, örgütsel erdemlilik algısının duygusal iyi oluş ve duygusal bağlılığı nasıl yordadığını araştırmaktadır. Çalışmaya 205 katılımcı dahil edilmiştir. Araştırma bulguları örgütsel erdemliliğin duygusal bağlılığı direkt olarak ve duygusal iyi oluşun aracılığı yoluyla yordadığını ortaya koymuştur. Araştırmaya göre örgütsel erdemliliği teşvik etmek çalışanların işe olan bağlılığını arttırmakta ve onların duygusal iyi oluşunu artırmaktadır.

Fernando ve Almeida (2012) yürüttükleri çalışmada, örgütsel erdemlilik davranışları ile örgütsel bağlılık ve örgütsel güven arasındaki ilişkiyi değerlendirmeyi hedeflemişlerdir. Yapılan çalışmada toplam 23 şirket çalışanı ile röportaj yaparak elde ettikleri verilerden ulaştıkları sonuçlara göre örgüt kapsamındaki kişilerin erdemli davranışlar sergilemesinin örgütsel bağlılık, örgüte olan güven, örgütsel adalet, liderin özellikleri, kararlara katılım düzeyi ve örgüt kültürünün yapısı değişkenlerine bağlı olduğunu belirtmişlerdir.

Abedi Kooshki ve Zeinabadi (2015) okullardaki örgütsel erdemlilik düzeyleri ile öğretmenlerin tutumları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla gerçekleştirdikleri çalışmaya 403 öğretmen katılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre örgütsel erdemlilik ile öğretmenlerin iş doyumu ve işlerine karşı tutumları arasında belirgin ve pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur.

Abedi Kooshki ve Zeinabadi (2016) yaptıkları diğer bir çalışmada Karaj'daki ortaokullarda örgütsel erdemlilik ölçeğinin faktör yapısını incelemişlerdir. Araştırmaya 403 öğretmen dahil edilmiştir. Yapılan doğrulayıcı faktör analizinin sonuçlarına göre örgütsel erdemlilik ölçeğinin okullardaki örgütsel projelerde kullanılabilir, geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu ifade edilmiştir.



BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde sırasıyla araştırmanın modeli, evreni ve örneklemini, araştırmada kullanılan veri toplama araçları ve teknikleri, verilerin toplama süreci ve toplanan verilerin analizine ilişkin bilgilerden bahsedilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Ortaokul öğrencilerinin ve öğretmenlerinin okul iklimi ve okulda nezaket algı düzeyleri ile okul iklimi ve okulda nezaket ile çeşitli değişkenler arasındaki ilişkileri incelemeyi hedefleyen bu araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden olan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli iki ve daha fazla sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir (Karasar, 2011). Verileri toplamak amacıyla ortaokul öğrencilerine Okul İklimi Ölçeği ve Okul Nezaket Ölçeği; ortaokul öğretmenlerine ise Okul İklimi Ölçeği ve Örgütsel Erdemlilik Ölçeği uygulanmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2021-2022 eğitim öğretim yılında Sakarya'nın Akyazı ilçesinde öğrenim gören ortaokul öğrencileri ile ortaokullarda görev yapmakta olan öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Sakarya'nın Akyazı ilçesinde bulunan ortaokullar arasından uygun örnekleme yoluyla seçilen ortaokullarda öğrenim gören öğrenciler ile bu okullarda görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Uygun örnekleme yöntemine göre seçilen okullar Paris Ortaokulu (744 öğrenci, 40 öğretmen), Cumhuriyet Ortaokulu (392 öğrenci, 29 öğretmen), Atatürk Ortaokulu (255 öğrenci, 18 öğretmen) ve Kabakulak Anadolu Kalkınma Vakfı Ortaokulu (81 öğrenci, 7 öğretmen)'dur. Bu okulların seçiminde bir köy okulu ve ilçe merkezinde bulunan üç okul bulunması göz önünde bulundurulmuştur. Kabakulak Ortaokulu, Atatürk Ortaokulu ve Cumhuriyet Ortaokulu'nda tüm sınıflardan veri toplanmıştır. Paris ortaokulunda ise uygulamaya dahil olacak öğrenciler tabakalı örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Tabakalı örnekleme yöntemi, evrendeki alt grupların belirlenip bunların evren büyüklüğü içindeki oranlarına göre örnekleme temsili edilmelerini amaçlayan bir yöntemdir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2018). Öğretmenlerde ise gönüllülük esası çerçevesinde, tüm çalışma evrenine ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırmaya katılan öğrenci ve öğretmenlerin okullara göre dağılımları Tablo 5 ve Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 5

Örnekleme oluşturan öğrencilerin öğrenim gördükleri okullara göre dağılımı

Okul	n	%
Kabakulak AKV Ortaokulu	101	11,3
Atatürk Ortaokulu	199	22,3
Cumhuriyet Ortaokulu	242	27,2
Paris Ortaokulu	349	39,2
Toplam	891	100

Araştırma için toplamda 903 öğrenciden veri toplanmış ancak 12 öğrenci bazı ölçek maddelerini boş bıraktıkları gerekçesiyle çalışmaya dahil edilmemiştir. Sonuç olarak araştırmaya 891 öğrenci dahil edilmiştir.

Tablo 6

Örnekleme oluşturan öğretmenlerin görev yaptıkları okullara göre dağılımı

Okul	n	%
Kabakulak AKV Ortaokulu	7	10,8
Atatürk Ortaokulu	13	20,0
Cumhuriyet Ortaokulu	14	21,5
Paris Ortaokulu	31	47,7
Toplam	65	100

Araştırmaya katılan öğrenciler ve öğretmenlerin demografik özelliklerine dair bilgiler sırasıyla Tablo 7 ve Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 7

Örnekleme oluşturan öğrencilerin demografik özellikleri

Değişkenler	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Kız	411	46,1

	Erkek	480	53,9
Yaş	9	3	0,3
	10	61	6,8
	11	189	21,2
	12	276	31,0
	13	258	29,0
	14	102	11,4
	15	2	0,2
Sınıf Düzeyi	5	213	23,9
	6	245	27,5
	7	236	26,5
	8	197	22,1
Sosyo-Ekonomik Düzey Algısı	Düşük	61	6,8
	Orta	696	75,1
	Yüksek	134	15,0
Akademik Başarı Algısı	Düşük	62	7,0
	Orta	634	71,2
	Yüksek	195	21,9
Toplam		891	100

Araştırmanın örneklemine dahil edilen öğrencilerin 411'i (%46,1) kız ve 480'i (%53,9) erkektir. Öğrencilerin 3'ü (%0,3) dokuz yaşında, 61'i (%6,8) on yaşında, 189'u (%21,2) on bir yaşında, 276'sı (%31,0) on iki yaşında, 258'i (%29,0) on üç yaşında, 102'si (%11,4) on dört yaşında ve 2'si (%0,2) on beş yaşında olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin sınıf düzeylerine bakıldığında ise 213'ünün (%23,9) beşinci sınıfa, 245'inin (%27,5) altıncı sınıfa, 236'sının (%26,5) yedinci sınıfa, 197'sinin (%22,1) sekizinci sınıfa devam ettiği görülmüştür. Öğrencilerin büyük çoğunluğu sosyo-ekonomik düzeylerine ve akademik başarılarına ilişkin algılarını orta düzey olarak ifade etmişlerdir.

Tablo 8

Örnekleme oluşturan öğretmenlerin demografik özellikleri

Değişkenler	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Kadın	34	52.3
	Erkek	31	47.7
Branş	İngilizce	7	10.8
	Beden Eğitimi	3	4.6
	Bilişim Teknolojileri	4	6.2
	DKAB	7	10.8
	Fen Bilimleri	7	10.8
	Matematik	10	15.4
	Müzik	1	1.5
	PDR	1	1.5
	Sosyal Bilgiler	8	12.3
	Teknoloji Tasarım	4	6.1
	Türkçe	13	20.0
Katılımcının okuldan	Çok Memnunum	22	33.8
	Memnunum	33	50.8
Memnunluk durumu	Kararsızım	7	10.8
	Memnun Değilim	3	4.6
Toplam		65	100

Araştırmaya dahil edilen öğretmenlerin 34'ü (%52.3) kadın ve 31'i (%47.7) erkektir. Katılımcı öğretmenlerin 13'ü (%20) Türkçe öğretmeni, 10'u (%15.4) Matematik öğretmeni, 8'i (%12.3) sosyal bilgiler öğretmeni, İngilizce, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ve Fen Bilimleri branşlarından 7'ser (%10.8) tane öğretmen, Teknoloji Tasarım ve Bilişim Teknoloji branşlarından 4'er (%6.2) tane öğretmen, Beden Eğitimi branşından 3 (%4.6) öğretmen ve 1'er (%1.5) tane de Müzik ve PDR branşından öğretmen katılımcılar arasındadır. Katılımcı öğretmenlere okullarından memnun olma durumları sorulduğunda ise öğretmenlerin 55'inin (%84.6) okullarından memnuniyet düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Katılımcı öğretmenlerin yaş ortalaması ise 37.38'dir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında kullanılan veri toplama araçları; öğrenciler için Çalık ve Kurt (2010) tarafından geliştirilmiş “Okul İklimi Ölçeği”, Yurdabakan ve Uz Baş (2018) tarafından Türkçeye uyarlama çalışması yapılmış olan “Okul Nezaket Ölçeği” ile öğretmenler için Canlı, Demirtaş ve Özer (2018) tarafından geliştirilen “Okul İklimi Ölçeği”, Erkmen ve Esen (2012) tarafından Türkçeye uyarlanan “Örgütsel Erdemlilik Ölçeği” ve araştırmacı tarafından geliştirilecek olan kişisel bilgi formundan oluşmaktadır. Veri toplama araçlarına ilişkin bilgiler aşağıda belirtilmiştir.

3.3.1. Okul İklimi Ölçeği

Öğrencilerin okul iklimine yönelik algılarını belirlemek amacıyla Çalık ve Kurt (2010) tarafından geliştirilmiş ve geçerlik-güvenirlik çalışmaları 482 kişilik ortaokul öğrencisiyle yapılmış olan “Okul İklimi Ölçeği” kullanılmıştır. Bu ölçek ortaokul öğrencilerinde kullanıma uygundur. Ölçek 22 maddeden oluşmakta olup, likert tipindedir. Ölçekteki her soru, “Hiçbir zaman (1), Nadiren (2), Ara sıra (3), Çoğunlukla (4), Her zaman (5)” şeklinde sıralanarak değerlendirilir. Ölçeğin; destekleyici öğretmen davranışları (8madde), başarı odaklılık (4madde) ve güvenli öğrenme ortamı ve olumlu akran etkileşimi (10 madde) olmak üzere üç faktörü bulunmaktadır. Çalık ve Kurt (2010)’a göre bu üç faktörün yük değerleri .45 ile .85 arasında değişmiş ve açıklanan toplam varyans yaklaşık %45 olmuştur. Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları birinci faktör için .79, ikinci faktör için .77, üçüncü faktör için .85 ve ölçeğin bütünü için ise .81 olarak bulunmuştur.

3.3.2. Okul Nezaket Ölçeği

Öğrencilerin okulda nezakete ilişkin algılarına yönelik veriler Yurdabakan ve Uz Baş (2018) tarafından Türkçeye uyarlama çalışması yapılmış olan ‘Okul Nezaket Ölçeği’ ile toplanmıştır. Kullanılan ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları ortaokul öğrencileriyle yapılmıştır ve ölçek ortaokul öğrencilerinde kullanıma uygundur. Ölçek 5 maddeden oluşmakta olup 5’li likert tipindedir. Ölçek “Hiç Katılmıyorum(1), Katılmıyorum(2), Biraz Katılıyorum(3), Katılıyorum(4), Tamamen Katılıyorum(5)” şeklinde sıralanarak değerlendirilir. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .71 olarak bulunmuştur. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları ortaokul öğrencileriyle gerçekleştirilmiştir.

3.3.3. Okul İklimi Ölçeği

Öğretmenlerin okul iklimine yönelik algılarını belirlemek amacıyla Canlı, Demirtaş ve Özer (2018) tarafından geliştirilen ‘Okul İklimi Ölçeği’ kullanılmıştır. Kullanılan ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları öğretmenler ve okul yöneticilerinde yapılmıştır ve ölçek ortaokul öğretmenlerinde kullanıma uygundur. Yirmi üç maddeden oluşan ölçek 5’li likert tipindedir. Ölçeğin ‘Demokratiklik ve okula adanma’, ‘Liderlik ve etkileşim’, ‘Başarı etkenleri’, ‘Samimiyet’ ve ‘Çatışma’ olmak üzere 5 faktörü bulunmaktadır. Bu faktörlerin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları ise sırasıyla .908, .897, .753, .852, .730 olarak saptanmıştır. Öte yandan ölçeğin zamana karşı tutarlılığını belirlemek amacıyla yapılan test-tekrar test çalışmasında ise faktörlerin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları yine aynı sırayla .923, .962, .826, .914, .946 olarak bulunmuştur. Belirlenen bu değerler ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğunu göstermektedir.

3.3.4. Örgütsel Erdemlilik Ölçeği

Öğretmenlerin okulda nezakete yönelik algılarını belirlemek amacıyla Cameron, Bright ve Caza (2004) tarafından geliştirilen, Erkmen ve Esen (2012) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan ‘Örgütsel Erdemlilik Ölçeği’ kullanılmıştır. Ölçeğin uyarlama çalışması hizmet sektörünün eğitim, bankacılık ve sağlık alanında çalışan 290 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Bu ölçek ortaokul öğretmenlerinde kullanıma uygundur. Ölçek 15 maddeden oluşmakta ve likert tipindedir. Ölçekteki her soru “Hiç katılmıyorum, Çok az katılıyorum, Biraz katılıyorum, Oldukça katılıyorum, Çok katılıyorum, Tamamen katılıyorum” şeklinde sıralanarak değerlendirilir. Ölçeğin ‘dürüstlük ve bağışlayıcılık’, ‘güven ve nezaket’, ve ‘iyimserlik’ olmak üzere 3 faktörü vardır. Erkmen ve Esen (2012) tarafından gerçekleştirilen güvenirlik çalışmaları sonucunda ölçeğin toplam Cronbach Alfa iç tutarlılık değeri ,944 olarak bulunmuştur. Faktörlerin Cronbach Alfa iç tutarlılık değerleri ise ,927; ,869 ve ,819 olarak saptanmıştır. Bu sonuçlar ölçeğin geçerli bir ölçek olduğunu ortaya koymuştur. Ölçek ifadelerin olumluluğu sebebiyle ters kodlama gerektirmemektedir.

3.3.5. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından oluşturulan kişisel bilgi formunun öğrenciler için cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, sosyo-ekonomik düzey ve akademik başarı düzeyi değişkenlerini içerirken;

öğretmenler için ise cinsiyet, yaş, branş, görev yılı ve okuldan memnuniyet düzeyi gibi değişkenleri içermektedir.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verilerini toplayabilmek için ilk olarak Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Etik Kurulu'na başvurulmuş ve gerekli onay alınmıştır. Sakarya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden de gerekli izin alındıktan sonra uygulama süreci için okullarla iletişim kurulmuştur. Okullarla belirlenen ortak zaman dilimlerinde ölçeklerin uygulanması bizzat araştırmacının kendisi tarafından yapılmıştır. Uygulama esnasında öğrencilere ölçeği nasıl dolduracaklarına dair açıklamalar yapılmış olup gerekli bilgiler verilmiştir. Ölçeklerin uygulanması her sınıfta ortalama 10-15 dakika civarında sürmüştür.

3.5. Verilerin Analizi

Verilerin analizine başlanmadan önce veri seti incelenmiş ve araştırmanın asıl analizlerine geçmeden önce kullanılacak analizlerin sayıtları test edilmiştir. (Tabachnick ve Fidel, 2013). Bu çerçevede hatalı ve eksik kodlanmış olan veriler, veri setinden çıkarılmıştır. Daha sonra verilerin normal dağılım gösterip göstermediği değerlendirilmiştir. Bu bağlamda analizde kullanılacak tüm değişkenler için çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Normal dağılım aralığı ± 1 olduğundan bazı puanlar normal dağılırken bazılarının ise normal dağılım göstermediği tespit edilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Bu işlemlerden sonra normal dağılım gösteren verilerin analizleri için parametrik testler kullanılırken (ANOVA, T testi) normal dağılmayan veriler içinse parametrik olmayan testler kullanılmıştır (Kruskal Wallis). Regresyon analizinin sayıtları kapsamında ayrıca çoklu bağlantı probleminin olup olmadığı incelenmiş olup, varyans şişmesi ve tolerans değerleri açısından çoklu bağlantı probleminin olmadığı gözlenmiştir.

Araştırma kapsamında hem öğrencilerden hem de öğretmenlerden ayrı ayrı veri toplanmıştır. Analizler yapılırken veriler ayrı ayrı ele alınmış ve birbirinden bağımsız olarak analiz edilmiştir. Tartışma kısmında ise veriler birlikte tartışılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde öğrenciler için kullanılan Okul İklimi Ölçeği ve Okul Nezaket Ölçeğinden ve öğretmenler için kullanılan Okul İklimi Ölçeği ve Örgütsel Erdemlilik Ölçeğinden alınan puanlara ilişkin betimsel istatistiklere, gerçekleştirilen veri analizlerinden elde edilen bulgulara ve bu bulgulara ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

4.1. Öğrencilerin Okul İklimi ve Okulda Nezaket Düzeylerine İlişkin Bulgular

Yapılan çalışma dahilinde öğrencilerin okul iklimi ve okul nezaket düzeyine ilişkin puan ortalamaları, standart sapma değerleri hesaplanmış ve verilerin normal dağılım gösterip göstermediklerine bakmak amacıyla çarpıklık basıklık değerleri incelenmiştir. Hesaplamalar sonucu elde edilen değerler Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9

Öğrenciler için kullanılan ölçek ve alt ölçeklerden alınan puanlara ilişkin betimsel istatistikler

Değişkenler	n	$\bar{x}$	ss	Çarpıklık	Basıklık
Okul İklimi Toplam	891	3.54	.538	-.304	-.120
Destekleyici Öğretmen Davranışları	891	3.38	.673	-.317	-.246
Başarı Odaklılık	891	3.91	.664	-.283	-.214
Güvenli Öğrenme Ortamı	891	3.52	.735	-.647	.250
Okul Nezaket Toplam	891	3.37	.813	-.305	-.498

Tablo 9’a göre ortaokul öğrencilerinin okul iklimi toplam puanlarının ortalaması 3.54 ve standart sapması .538 olarak bulunmuştur. Okul iklimi alt boyutlarından ‘destekleyici öğretmen davranışları’ puanlarının ortalaması 3.38 ve standart sapması .673; ‘başarı odaklılık’ puanlarının ortalaması 3.91 ve standart sapması .664; ‘güvenli öğrenme ortamı ve olumlu akran etkileşimi’ puanlarının ortalaması 3.52 ve standart sapması .735 olarak tespit edilmiştir. Okul nezaket toplam puanlarının ortalaması 3.37 ve standart sapması .813 olarak bulunmuştur. Çarpıklık katsayılarının -.647 ile -.283 ve basıklık katsayılarının ise -.498 ile .250 arasında olduğu ve bu değerlerin parametrik testlerin yapılabilmesi için uygun

aralıkta (-1.96 ve +1.96) olduğundan verilerin normal dağılım gösterdiği bulunmuştur (Can, 2013).

Regresyon analizi yapabilmek ve okulda nezaketin okul iklimini yordayıp yordamadığını test edebilmek için öncesinde korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın öğrencilere ilişkin değişkenleriyle yapılan Pearson korelasyon analizi sonuçları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 10

Öğrenci ölçeklerinden alınan puanlara ait korelasyonlar

	Değişkenler	A	B
A	Okul İklimi Toplam	1	.615**
B	Okul Nezaket Toplam	.615**	1

Tablo 10'da öğrenci ölçeklerinden alınan toplam puanlar arasındaki korelasyon değerine bakılmıştır. Elde edilen değere bakıldığında okul iklimi ve okul nezaket puanları arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur.

4.2.Öğrenciler için Okulda Nezaketin Okul İklimini Yordamasına İlişkin Bulgular

Tablo 11

Okulda nezaketin okul iklimini yordamasına ilişkin basit regresyon analizi

Yordayıcı Değişken	B	Std Hata	Beta	t	p
Sabit	2.172	.061		35.758	.000
Nezaket	0.407	.017	.615	23.274	.000
R= 0.615					
R ² = 0.379					

Tablo 11'de okul nezaketinin okul iklimini yordamasına ilişkin basit regresyon analizi sonuçlarına yer verilmiştir. Analiz sonuçları incelendiğinde okul nezaketinin, okul ikliminin anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmektedir ($R^2=0.379$, $p<0.05$). Bu sonuçlara göre okul nezaketi okul iklimi ölçeğinden alınan toplam puanların yaklaşık olarak %38'ini açıklamaktadır.

4.3. Öğrencilerin Okul İklimi, Okul İklimi Alt Boyutları ve Okulda Nezaket Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması ile İlgili Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi için okul iklimi ve okulda nezaket puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla bağımsız örneklem için t-testi yapılmıştır. Tablo 12’de araştırmaya katılan öğrencilerin okul iklimi, okul iklimi alt boyutları ve okulda nezaket puanlarının cinsiyete göre ortalamaları, standart sapmaları ve t-testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 12

Öğrencilerin Okul İklimi, Okul İklimi Alt Boyutları ve Okulda Nezaket Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	ss	t	sd	p
Okul İklimi	Kız	411	3.557	.54	.612	889	.541
	Erkek	480	3.535	.53			
Destekleyici	Kız	411	3.427	.67	1.677	889	.094
Öğretmen Davranışları	Erkek	480	3.351	.67			
Başarı Odaklılık	Kız	411	3.954	.65	1.616	889	.107
	Erkek	480	3.882	.67			
Güvenli Öğrenme	Kız	411	3.503	.73	-.823	889	.411
Ortamı	Erkek	480	3.544	.73			
Okulda Nezaket	Kız	411	3.350	.81	-.970	889	.332
	Erkek	480	3.403	.81			

Yapılan t-testi sonuçlarına göre öğrencilerin okul iklimi, okul iklimi alt boyutları ve okul nezaket puanlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Elde edilen puanlar arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur ($p > .05$).

4.4. Öğrencilerin Okul İklimi, Okul İklimi Alt Boyutları ve Okulda Nezaket Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Karşılaştırılması ile İlgili Bulgular

Tablo 13

Ortaokul Öğrencilerinin Okul İklimi, Okul İklimi Alt Boyutları ve Okulda Nezaket Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Karşılaştırılması

		KT	SD	KO	F	P
Okul İklimi	Gruplar arası	15.665	3	5.222		
	Gruplar içi	241.948	887	.273	19.143	.000
	Toplam	257.613	890			
Destekleyici Öğretmen Davranışları	Gruplar arası	11.650	3	3.883		
	Gruplar içi	391.451	887	.441	8.799	.000
	Toplam	403.101	890			
Başarı Odaklılık	Gruplar arası	25.702	3	8.567		
	Gruplar içi	367.380	887	.414	20.685	.000
	Toplam	393.082	890			
Güvenli Öğrenme Ortamı	Gruplar arası	22.584	3	7.528		
	Gruplar içi	459.393	887	.518	14.535	.000
	Toplam	481.977	890			
Okulda Nezaket	Gruplar arası	27.694	3	9.231		
	Gruplar içi	561.812	887	.633	14.575	.000
	Toplam	589.506	890			

Araştırmanın diğer alt problemi için ortaokul öğrencilerinin okul iklimi, okul iklimi alt boyutları ve okulda nezaket puanlarının sınıf düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek üzere tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Yapılan analiz sonuçlarına göre katılımcı öğrencilerin okul iklimi, okul iklimi alt boyutları ve okulda nezaket puanlarının sınıf düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. ($F=19.143$, $p<.01$; $F=8.799$, $p<.01$; $F=20.685$, $p<.01$; $F=14.535$, $p<.01$; $F=14.575$, $p<.01$). Görülen bu farkın kaynağını belirlemek amacıyla çoklu karşılaştırmalar testlerinden Scheffe testi uygulanmıştır. Scheffe testinin sonuçlarına göre 5.sınıf öğrencilerinin okul iklimi puanlarının

altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf öğrencilerinden anlamlı şekilde yüksek olduğu bulunmuştur. Öte yandan altıncı sınıf öğrencilerinin okul iklimi puanlarının yedinci sınıf öğrencilerinden anlamlı şekilde yüksek olduğu bulunmuştur. Okul iklimi alt boyutlarından ‘destekleyici öğretmen davranışları’ puanlarına göre beşinci sınıf öğrencilerinin puanlarının yedinci ve sekizinci sınıf öğrencilerinden anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Bunun yanında altıncı sınıf öğrencilerinin puanlarının yedinci ve sekizinci sınıf öğrencilerinden anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Başarı odaklılık alt boyutunun puanlarına bakıldığında ise beşinci ve altıncı sınıf öğrencilerinin puanlarının yedinci ve sekizinci sınıf öğrencilerinin puanlarına göre anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmüştür. Okul ikliminin son alt boyutu olan güvenli öğrenme ortamı ve olumlu akran etkileşimi puanlarına göre beşinci sınıf öğrencilerinin aldıkları puanların altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf öğrencilerinin aldıkları puanlardan anlamlı şekilde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Son olarak okulda nezaket puanlarına bakıldığında ise yine beşinci sınıf öğrencilerin aldıkları puanların altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf öğrencilerinin aldıkları puanlardan anlamlı şekilde daha yüksek olduğu bulunmuştur.

4.5. Öğrencilerin Okul İklimi Puanlarının Ekonomik Statü Algılarına Göre Karşılaştırılması ile İlgili Bulgular

Tablo 14

Öğrencilerin Okul İklimi, Okul İklimi Alt Boyutları ve Okulda Nezaket Puanlarının Ekonomik Statü Algılarına Göre Karşılaştırılması

Ekonomik Statü						
	Algıları	N	sd	p	Sıra Ort.	X ²
Okul İklimi	Düşük	61			329.64	
	Orta	696	0,54	.001	453.50	13,469
	Yüksek	134			460.01	
Destekleyici	Düşük	61			384.52	
Öğretmen	Orta	696	0.67	.124	447.95	4.181
Davranışları	Yüksek	134			463.86	
Başarı	Düşük	61			365.39	
Odaklılık	Orta	696	0.66	.033	454.03	6.805
	Yüksek	134			441.00	

Güvenli	Düşük	61			324.11	
Öğrenme	Orta	696	0.74	.001	453.76	14.806
Ortamı	Yüksek	134			461.17	
Okulda	Düşük	61			376.50	
Nezaket	Orta	696	0.81	.046	446.59	6.137
	Yüksek	134			474.56	

Öğrencilerin ölçeklerden aldıkları puanların sosyo-ekonomik durumlarını nasıl algıladıklarına göre değişip değişmediğini incelemek için Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin okul iklimi puanları, başarı odaklılık ve güvenli öğrenme ortamı alt boyutları ve okul nezaket puanları ekonomik statü algılarına göre anlamlı şekilde farklılaşmaktadır ($X^2=13.469$, $X^2=6.805$, $X^2=14.806$, $X^2=6.137$, $p<0.05$). Destekleyici öğretmen davranışı alt boyutunda ise anlamlı farklılık bulunmamıştır ($X^2=4.181$, $p>0.05$).

Anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla ikili karşılaştırmalar testi kullanılmıştır. Sonuç olarak ise okul iklimi puanlarına bakıldığında ekonomik statü algısı yüksek olan ve orta olan öğrencilerin puanları düşük olan öğrencilerin puanlarından belirgin şekilde yüksek bulunmuştur. Okul iklimi alt boyutlardan alınan puanlara bakıldığında başarı odaklılık alt boyutunda yine aynı şekilde orta düzey ekonomik statü algısı olan öğrencilerin puanları düşük olan öğrencilerden anlamlı şekilde yüksek bulunurken, güvenli öğrenme ortamı alt boyutunda da yüksek ve orta düzey olan öğrencilerin puanları düşük olanlardan anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur. Okul iklimi alt boyutlarından olan destekleyici öğretmen davranışlarında ise herhangi bir farklılığa rastlanmamıştır. Öte yandan okul nezaket puanlarında da ekonomik statü algısı yüksek olan öğrencilerin puanları düşük olanların puanlarından yüksek bulunmuştur.

Özetle ifade etmek gerekirse farklılık olan tüm puan türlerinde öğrencilerin ekonomik statü algıları yükseldikçe ölçeklerden ve alt boyutlardan aldıkları puanlar da yükselmiştir.

4.6. Öğrencilerin Okul İklimi Puanlarının Akademik Başarı Algılarına Göre Karşılaştırılması ile İlgili Bulgular

Tablo 15

Öğrencilerin Okul İklimi, Okul İklimi Alt Boyutları ve Okulda Nezaket Puanlarının Akademik Başarı Algılarına Göre Karşılaştırılması

Akademik Başarı						
	Algıları	N	sd	p	Sıra Ort.	X²
Okul İklimi	Düşük	62			331.13	
	Orta	634	0.54	.000	446.84	15.730
	Yüksek	195			479.78	
Destekleyici	Düşük	62			387.94	
Öğretmen	Orta	634	0.67	.012	438.75	8.887
Davranışları	Yüksek	195			488.03	
Başarı	Düşük	62			321.18	
Odaklılık	Orta	634	0.66	.000	451.01	16.665
	Yüksek	195			469.41	
Güvenli	Düşük	62			344.80	
Öğrenme	Orta	634	0.74	.004	449.25	11.083
Ortamı	Yüksek	195			467.62	
Okulda	Düşük	62			384.86	
Nezaket	Orta	634	0.81	.140	448.69	3.927
	Yüksek	195			456.68	

Öğrencilerin ölçeklerden aldıkları puanların akademik başarı algılarına göre değişip değişmediğini incelemek için Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin okul iklimi toplam puanları ve okul ikliminin tüm alt boyutlarına anlamlı farklılıklar bulunurken ($X^2=15.730$, $X^2=8.887$, $X^2=16.665$, $X^2=11.083$, $p<0.05$) okulda nezaket puanları başarı algılarına göre anlamlı şekilde farklılaşmamıştır ($X^2=3.927$, $p>0.05$).

Ortaya çıkan farklılıkların hangi gruplar arasında oluştuğunu anlamak için ise ikili karşılaştırmalar testi uygulanmıştır. Bu testin sonuçlarına göre ise okul iklimi toplam puanlarında, başarı odaklılık ve güvenli öğrenme ortamı alt boyutları puanlarında akademik başarı algıları yüksek ve orta olan öğrencilerin puanları düşük olan öğrencilerin puanlarından belirgin şekilde yüksek bulunmuştur. Destekleyici öğretmen davranışları alt boyutunda ise

akademik başarı algıları yüksek olan öğrencilerin puanları düşük olan öğrencilerin puanlarından yüksek olarak bulunmuştur.

Bulunan farklılıkları özetlemek gerekirse akademik başarı algıları yükseldikçe öğrencilerin ölçeklerden ve alt boyutlarından aldıkları puanlar yükselmiştir.

4.7. Öğretmenlerin Okul İklimi ve Örgütsel Erdemlilik Düzeylerine İlişkin Bulgular

Tablo 16

Öğretmenler için kullanılan ölçek ve alt ölçeklerden alınan puanlara ilişkin betimsel istatistikler

Değişkenler	n	$\bar{x}$	ss	Çarpıklık	Basıklık
Okul İklimi Toplam	65	4.01	.521	-.259	-.270
Demokratiklik ve okula adanma	65	4.04	.645	-.695	.317
Liderlik ve Etkileşim	65	4.32	.593	-.862	.192
Başarı Etkenleri	65	4.06	.607	.141	-1.122
Samimiyet	65	3.77	.806	-.527	-.082
Çatışma	65	3.65	.859	-.354	-.583
Örgütsel Erdemlilik Toplam	65	4.28	1.01	-.459	.107
Dürüstlük ve Bağışlayıcılık	65	4.30	1.07	-.727	.504
Güven ve Nezaket	65	4.33	1.17	-.361	-.613
İyimserlik	65	4.16	1.03	.125	-.810

Tablo 15'e bakıldığında katılımcı öğretmenlerin okul iklimi toplam puan ortalamasının 4.01 ve standart sapmasının .521 olduğu görülmektedir. Okul iklimi alt boyutlarından 'demokratiklik ve okula adanma' puanlarının ortalaması 4.04 ve standart sapması .645; 'liderlik ve etkileşim' alt boyutu puanlarının ortalaması 4.32 ve standart sapması .593 olarak bulunmuştur. 'Başarı etkenleri' alt boyutu puanlarının ortalaması 4.06 ve standart sapması .607 iken 'samimiyet' alt boyutu puanlarının ortalaması 3.77 ve standart sapması .806 olarak görülmektedir. Son alt boyut olan 'çatışma'nın puanlarının ortalaması 3.65 ve standart sapması .859 olarak bulunmuştur.

Katılımcı öğretmenlere uygulanan örgütsel erdemlilik ölçeğinin toplam puan ortalaması ise 4.28 ve standart sapması 1.01 şeklinde tespit edilmiştir. Örgütsel erdemlilik alt

boyutlarının toplam puanları sırasıyla 4.30, 4.33 ve 4.16 olarak bulunurken; standart sapmaları ise sırasıyla 1.07, 1.17 ve 1.03 olarak bulunmuştur.

Çarpıklık değerlerinin -.862 ile .141 ve basıklık değerlerinin -1.122 ile .504 arasında olduğu görülmektedir. Bulunan değerler normal dağılım şartları için uygun aralıkta (-1.95 ile +1.95) olduğundan parametrik testler uygulanabilmektedir (Can,2013).

Regresyon analizi yapabilmek ve okulda nezaketin okul iklimini yordayıp yordamadığını test edebilmek için öncesinde korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın öğrencilere ilişkin değişkenleriyle yapılan Pearson korelasyon analizi sonuçları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 17

Öğretmen ölçeklerinden ve alt ölçeklerinden alınan puanlara ait korelasyonlar

Değişkenler	B	C	D	E	F	G	H	I	İ
A Dürüstlük bağışlayıcılık	.821**	.739**	.976**	.758**	.689**	.531**	.470**	.514**	.799**
B Güven ve Nezaket	1	.721**	.900**	.708**	.544**	.378**	.453**	.612**	.733**
C İyimserlik		1	.841**	.668**	.505**	.584**	.468**	.459**	.710**
D Örgütsel E. Toplam			1	.782**	.667**	.544**	.499**	.562**	.822**
E Demokratiklik				1	.635**	.615**	.525**	.496**	.884**
F Liderlik					1	.549**	.503**	.341**	.812**
G Başarı Etkenleri						1	.305**	.235	.693**
H Samimiyet							1	.389**	.694**
I Çatışma								1	.674**
İ Okul İ. Toplam									1

**p<.01

Tablo 17’de ölçek ve alt ölçeklerden alınan puanlara ait korelasyon değerleri verilmiştir. Bu değerlere göre güven ve nezaket alt boyutu ile okul iklimi arasında pozitif yönde yüksek düzeyde bir ilişki bulunmuştur ($r=.733^{**}$, $p<.01$). Bu sonuca dayanarak regresyon analizi yapılması uygun görülmüştür.

4.8. Öğretmenlerin Örgütsel Erdemlilik Puanlarının Alt Boyutlarından Güven ve Nezaketin Okul İklimi Puanlarını Yordamasına İlişkin Bulgular

Tablo 18

Örgütsel erdemliliğin alt boyutlarından nezaketin okul iklimini yordamasına ilişkin basit regresyon analizi

Yordayıcı Değişken	B	Std Hata	Beta	t	p
Sabit	2.604	.171		15.222	.000
Nezaket	0.326	.038	.733	8.554	.000
R= 0.733					
R ² = 0.537					

Tablo 18’de örgütsel erdemliliğin alt boyutu olan güven ve nezaketin öğretmenlerin okul iklimini yordamasına ilişkin basit regresyon analizi sonuçlarına yer verilmiştir. Analiz sonuçları incelendiğinde nezaketin, okul ikliminin anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmektedir ($R^2=0.537$, $p<0.01$). Bu sonuçlara göre nezaket okul iklimi ölçeğinden alınan toplam puanların yaklaşık olarak %54’ünü açıklamaktadır.

4.9. Öğretmenlerin Okul İklimi, Okul İklimi Alt Boyutları, Örgütsel Erdemlilik ve Örgütsel Erdemlilik Alt Boyutları Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması ile İlgili Bulgular

Tablo 19

Öğretmenlerin okul iklimi, okul iklimi alt boyutları ve örgütsel erdemlilik ve örgütsel erdemlilik alt boyutları puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılması

	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	ss	t	sd	p
Okul İklimi	Kadın	34	4.049	.46	.523	63	.603
	Erkek	31	3.981	.58			
Demokratiklik ve Okula	Kadın	34	4.068	.53	.912	63	.771
Adanma	Erkek	31	4.021	.75			
Liderlik ve Etkileşim	Kadın	34	4.387	.53	.777	63	.365
	Erkek	31	4.252	.65			
Başarı Etkenleri	Kadın	34	4.117	.56	1.610	63	.440

	Erkek	31	4.000	.65			
Samimiyet	Kadın	34	3.931	.60	-1.115	63	.112
	Erkek	31	3.612	.96			
Çatışma	Kadın	34	3.536	.85	.523	63	.269
	Erkek	31	3.774	.85			
Örgütsel Erdemlilik	Kadın	34	4.264	.98	-.160	63	.873
	Erkek	31	4.305	1.06			
Dürüstlük ve Bağışlayıcılık	Kadın	34	4.268	1.06	-.297	63	.768
	Erkek	31	4.347	1.10			
Güven ve Nezaket	Kadın	34	4.392	1.19	.384	63	.702
	Erkek	31	4.279	1.16			
İyimserlik	Kadın	34	4.127	.98	-.297	63	.768
	Erkek	31	4.204	1.06			

Yapılan t-testi sonuçlarına göre öğretmenlerin okul iklimi, okul iklimi alt boyutları ve örgütsel erdemlilik ve örgütsel erdemlilik alt boyutları puanlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Elde edilen puanlar arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur ($p > .05$).

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma

Araştırmanın bu bölümünde ortaokul öğrencilerinin ve öğretmenlerinin okul iklimi ve okulda nezaket düzeylerine ilişkin önceki araştırmaların bulgularından bahsedilerek, araştırma sonucunda elde edilen bulgular ile önceki araştırmaların bulguları birlikte ele alınarak tartışılmıştır.

5.1.1. Öğrencilerin Okul İklimi ve Okulda Nezaket Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmanın ilk amacına yönelik elde edilen bulgulara bakıldığında öğrencilerin okul iklimi toplam puanlarının ortalamasının 3.54, okul iklimi alt boyutlarından ‘destekleyici öğretmen davranışları’ puanlarının ortalamasının 3.38, ‘başarı odaklılık’ puanlarının ortalamasının 3.91, ‘güvenli öğrenme ortamı ve olumlu akran etkileşimi’ puanlarının ortalamasının 3.52, okul nezaket toplam puanlarının ortalamasının 3.37 olduğu görülmektedir. Ölçekten alınabilecek puan aralığı dikkate alındığında, öğrencilerin okul iklimi ve okul nezaketi düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir. Öğrencilerin okul nezaket düzeyleri nispeten daha düşük olsa da okul iklimi düzeyleri ile birbirlerine yakın seviyede olduğu bulunmuştur. Buna bağlı olarak araştırmaya katılan öğrencilerin okullarına olumlu iklimin hâkim olduğunu ve kişilerarası ilişkilerde nezaketin ön planda olduğunu söyleyebiliriz. Öğrencilerin okulda kendilerini güvende hissettiklerini, okullarının ortamını eğitim ve öğrenim görmek için uygun gördüklerini, okuldaki kişilerarası ilişkilerin güven, nezaket, saygı ve incelik çerçevesinde yürüdüğünü söyleyebiliriz.

Daha önceki araştırmalara baktığımızda ise Küsmez (2019) yaptığı çalışmada ortaokul öğrencilerinin okul iklimi puanlarının iyi düzeyde olduğunu ifade etmiştir. Asaroğlu (2019) ise yaptığı araştırmada öğrencilerin okul iklimi puan ortalamalarının orta düzeyde olduğunu belirtmiştir. Bu sonuçlardan hareketle bazı araştırma sonuçları mevcut bulguları desteklerken bazıları ise farklı sonuçlar bulmuştur. Bulunan farklı sonuçlar araştırmaya farklı örneklem gruplarının dahil edilmesinden kaynaklanıyor olabilir diyebiliriz.

5.1.2. Öğrencilerinin Okul Nezaketinin Okul İklimini Yordamasına İlişkin Tartışma

Araştırmanın bulgularına bakıldığında, ortaokul öğrencilerinin okulda nezaket puanlarının okul iklimi puanlarını ne düzeyde yordadığına dair basit regresyon analizi

yapıldığı görülmektedir. Yapılan analiz sonucunda nezaketin okul ikliminin anlamlı bir yordayıcısı olduğu ve okul nezaketinin okul iklimi ölçeğinden alınan toplam puanların %38'ini açıkladığı bulunmuştur. Bu sonuca dayanarak öğrencilerin algıladıkları okul nezaketinin artması, yine öğrencilerin algıladıkları okul iklimi düzeyinde de artışa sebep olacaktır denilebilir.

Literatür incelendiğinde, yurt içinde yapılan çalışmalarda okul ikliminin nezaket tarafından yordandığını ifade eden sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Okul iklimi her ne kadar çok fazla araştırmaya konu olmuş olsa da nezaketle birlikte ele alınmadığı görülmektedir. Bu durum nezaket kavramının son yıllarda çalışmalara konu olmaya başlamasından kaynaklanıyor olabilir. Doğrudan okul iklimi ile herhangi bir çalışmaya rastlanmamış olsa da okul bağlılığı ve okulda nezaket ilişkisinin incelendiği araştırmada okul bağlılığı ve okul nezaketi arasında pozitif yönde anlamlı korelasyon bulunmuştur (Oğuz-Duran ve Kaya-Memiş, 2017). Bu sonuç halihazırdaki araştırmanın bulgusunu destekler niteliktedir.

Nezaket kavramının davranışsal açıdan diğer ucu zorbalıktır. Bir başka deyişle kişilerarası ilişkilerde nezaket kendisine yer bulamazsa zorbalık ve problem davranışlar ilişkide boy göstermeye başlar. Daha önce yapılan araştırmalara bakıldığında daha çok zorbalığı azaltmaya, saldırgan davranışları ortadan kaldırmaya yönelik çalışmalarda bulunduğu görülmektedir (Çetinkaya Yıldız ve Hatipoğlu Sümer, 2010; Kartal ve Bilgin, 2009; Küsmez, 2019; Wang, Selman, Dishion & Stormshak, 2010). Bu çalışmaların bulgularına göre okul iklimi algısı olumlu olan öğrencilerin saldırgan davranışlarının daha az olduğu görülmüştür. Yine aynı şekilde zorbalığa daha az maruz kalan öğrencilerin okul iklimi algıları daha pozitifdir. Tüm bunlardan hareketle nezaketin davranışsal açıdan diğer ucunu inceleyen çalışmaların bulguları da bu araştırmanın bulgusuyla paralellik göstermektedir. Dolayısıyla okullarda nezaketi ve nazik davranışları yaygınlaştırmak, öğrenci ve öğretmenleri nezaketli davranışlar sergileme konusunda teşvik etmek fazlasıyla önem arz etmektedir.

Yurt dışında yapılan araştırmalara bakıldığında Binfet vd. (2016) tarafından gerçekleştirilen ölçek geliştirme çalışmasında öğrencilerin okul nezaket algılarının okul ikliminin göstergesi olduğundan bahsedilmiştir. Araştırmacı; öğrencilerin okullarında ne kadar nezaketli davranışlar sergilendiğini düşünüyorlarsa, okul ortamlarını da o kadar güvenli ve öğrenmeye uygun olarak değerlendirdiklerini öne sürmüştür. Bu bağlamda ortaya konulan bu sonuç halihazırdaki çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Okul iklimi ile okul nezaketi ilişkisinden bahseden bir diğer çalışma ise Pearson (2017) tarafından yürütülmüştür. Bu çalışma kapsamında anaokulundan üniversiteye çeşitli gruplara nezaket eğitim programı uygulanmıştır. Program dahilinde okul bünyesinde nezaket kelimeleri kullandırılmaya özendirilmiş ve neticede grupların okullarına daha güçlü bağlarla bağlandıkları, kendilerini güvende hissettikleri bulunmuştur. Bu araştırmanın bulgularının da ortaya koyduğu gibi okulda algılanan nezaket düzeyinin okul iklimini olumlu şekilde etkilediği söylenebilir.

5.1.3. Öğrencilerin Okul İklimi, Okul İklimi Alt Boyutlarının ve Okul Nezaket Puanlarının Araştırmada Ele Alınan Değişkenlere (cinsiyet, sınıf, sosyo-ekonomik statü ve akademik başarı algısı) Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Bu araştırma kapsamında ortaokul öğrencilerinin ölçeklerden aldıkları puanlarının çeşitli değişkenlere göre nasıl farklılaştığı incelenmiştir. Öğrencilerin cinsiyeti, sınıf düzeyi, sosyo-ekonomik algı düzeyleri ve akademik başarı algı düzeylerine göre ölçeklerden aldıkları puanların nasıl farklılaştığı bu bölümde tartışılmıştır. Aşağıda sırasıyla cinsiyet, sınıf düzeyi, sosyo-ekonomik statü ve akademik başarı algısına ilişkin tartışmalara yer verilmiştir.

Cinsiyet

Bu araştırmadan elde edilen bulgulara göre öğrencilerin okul iklimi, okul iklimi alt boyutları ve okulda nezaket puanları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Alanyazında bakıldığında bazı çalışmalarda okul iklimi puanlarının cinsiyete göre kız öğrencilerin lehine farklılaştığı bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle kız öğrencilerin okul iklimi puanlarının erkek öğrencilerin puanlarından anlamlı şekilde yüksek olduğunu belirten araştırmalar mevcuttur (Dönmez ve Taylı, 2018; Özgenel vd., 2018; Özdemir vd., 2010; Çınkır ve Kepenekçi, 2003).

Öte yandan bazı araştırmalarda ise okul iklimi puanlarında cinsiyete göre herhangi bir fark bulunmamıştır (Pehlivan,2020; Erarslan, 2018). Yaptıkları çalışmalarda kız öğrenciler lehine farklılık bulan araştırmacılar bu durumu kız öğrencilerin okuldaki faaliyetlere daha çok alaka duymaları ve daha yakından ilgilenmelerine, okulu sahiplenme duygularının erkek öğrencilerden daha fazla olmasına bağlamışlardır (Çınkır ve Kepenekçi, 2003). Öğrencilerin okul iklimi puanlarının cinsiyete göre farklılaşmıyor olması ise çalışmanın gerçekleştirildiği okullarda öğrencilerin okulda yapılan etkinliklere benzer şekilde katılım sağlamalarının desteklendiğinden kaynaklanabilir.

Araştırmanın diğer değişkeni olan okulda nezaket puanlarının da öğrencilerin cinsiyetine göre farklılaşmadığı görülmüştür. Literatüre bakıldığında ise yine benzer sonuçlar bulan araştırmaya rastlanmıştır (Kaya Memiş,2018; Oğuz Duran ve Kaya Memiş, 2017). Yurtdışında yapılan çalışmada ise okul nezaket puanlarının kızlar lehine daha yüksek olduğu ifade edilmiştir (Binfet vd., 2016). Okulda nezaket son yıllarda araştırmalara konu olmaya başladığından bu konuda bulunan farklı sonuçların sağlıklı yorumlanabilmesi için farklı örneklemlemlerle yapılacak çalışmalarının sonuçlarının da göz önünde bulundurulmasının daha sağlıklı olacağı düşünülmektedir. Çünkü farklı sonuçlar bulan iki araştırmaya bakıldığında örneklem gruplarının birbirinden farklı olduğu görülmektedir.

Sınıf Düzeyi

Araştırmanın diğer bir alt problemi için öğrencilerin uygulanan ölçeklerden aldıkları puanların sınıf düzeylerine göre değişip değişmediğine bakılmış ve anlamlı farklılıklara rastlanmıştır. Bulunan farklılıklar kısaca ifade edilecek olursa hem okul iklimi ve alt boyutları düzeyleri hem de okul nezaket düzeylerinin sınıf düzeyi artıkça azaldığı ifade edilebilir. Örneğin beşinci sınıf öğrencilerin okul iklimi puanları altı, yedi ve sekizinci sınıf öğrencilerinden anlamlı şekilde yüksek çıkmıştır.

Öğrencilerin sınıf düzeyine göre okul iklimini puanlarının nasıl değiştiğine dair önceki araştırmalar incelendiğinde sınıf düzeyi artıkça öğrencilerin okul iklimi algılarının negatife döndüğünü ifade eden çalışmalara rastlanmıştır (Way ve Reddy, 2007; Wang vd., 2010; Özgenel vd, 2018). Başka bir ifadeyle öğrencilerin sınıfları artıkça okul iklimi seviyeleri düşmüştür. Bu sonuçlar mevcut araştırmanın bulgularını desteklemektedir. Sınıf düzeyi artıkça öğrencilerin okul iklimi düzeylerinin düşmesine sebep olabileceği düşünülen faktörlerden birisi ergenlik dönemi diyebiliriz. Bu dönemin getirdiği psikolojik, fizyolojik ve duygusal değişikliklerden dolayı öğrencilerin kişilerarası ilişkilerinin sarsılabileceği ve öğrenci-öğretmen, öğrenci-öğrenci arasındaki etkileşimin yön değiştirebileceğinden okul iklimi algıları da negatif olarak değişebilir. Diğer taraftan bakıldığında ise ortaokuldan liseye geçiş sınavının öğrenciler üzerinde oluşturduğu kaygı, veli ve öğretmenlerin çocuklar üzerinde oluşturduğu baskı da öğrencilerin okul iklimi algısını olumsuz yönde etkileyebilir.

Araştırmanın diğer değişkeni olan okul nezaketinin sınıf düzeyine göre nasıl değiştiğine ilişkin literatüre bakıldığında sınıf düzeyi artıkça saldırgan davranışların arttığını ifade eden çalışma (Kartal ve Bilgin, 2009) mevcut araştırmanın bulgusuyla paralellik göstermektedir. Çünkü daha önce de ifade edildiği gibi eğer sosyal bir iklime saldırgan

davranışlar hakimse orada nezaketin az olduğu veya tam tersi nezaketli davranışlar hakimse saldırganlığın ve zorbalığın az olduğundan bahsedilebilir. Kartal ve Bilgin (2009) çalışmalarında öğrencilerin büyüdükçe ve sınıf düzeyleri arttıkça daha sık saldırgan davranışlara başvurduğunu ve nezaketli davranışlardan uzaklaştığından bahsetmiştir.

Lee ve Huang (2021) yaptıkları çalışmada öğrencilerin okul nezaket düzeylerinin ve okul aidiyet seviyelerinin sınıf düzeyine göre değişmediğini dile getirmiştir. Başka bir ifadeyle öğrenciler büyüdükçe okul nezaket algılarında anlamlı bir farklılık bulmamışlardır. Yani mevcut çalışmanın bulgusundan farklı doğrultuda bir sonuca ulaşılmıştır.

Alanyazında okul nezaketini çalışan araştırmacıların çalışmalarına baktığımızda sınıf düzeyi ile ilgili analizlerin yapıldığı az sayıda çalışma göze çarpmaktadır (Weber, Wagner ve Ruch, 2016; Kaya Memiş, 2018; Oğuz Duran ve Kaya Memiş, 2017). Diğer yandan nezaketin diğer ucu olan saldırganlık ve şiddet eğilimi ile ilgili yapılan çalışmalarda 8. Sınıf öğrencilerinin saldırganlık eğiliminin 7. Sınıf öğrencilerinden daha yüksek olduğu (Sağlam, 2016), 6. Sınıf öğrencilerinin 8.sınıf öğrencilerinden daha az şiddet eğilimli oldukları (Aydın, Ersoy ve Aktaş, 2015) ve genel olarak sınıf düzeyi arttıkça şiddet ve saldırganlık eğiliminin arttığı (Bellici, Sardoğan ve Yılmaz, 2015) ifade edilmiştir.

Sosyo-Ekonomik Statü Algısı

Araştırmanın alt problemlerinden birisi de öğrencilerin ölçeklerden aldıkları puanların sosyo-ekonomik statü algılarına göre değişip değişmediğidir. Elde edilen bulgulara baktığımızda öğrencilerin sosyo-ekonomik statü algıları arttıkça ölçeklerden aldıkları puanlarda artmıştır. Buna dayanarak ekonomik durumlarının görece yüksek olduğunu düşünen öğrencilerin okul iklimi puanlarının daha yüksek olduğu ve okullarını nezaketli davranışların hâkim olduğu ortamlar olarak algıladığı söylenebilir.

Daha önceki yapılan araştırmalara bakıldığında mevcut araştırmanın bulgusuyla paralellik gösteren çalışmaya rastlanmıştır (Way&Reddy, 2007). Way ve Reddy (2007) yaptıkları çalışmadan elde ettikleri bulgulara göre öğrencilerin sosyo-ekonomik statü algıları ne kadar düşükse hissettikleri akran desteği, okul kurallarına karşı gösterdikleri tutarlılık o kadar azdır. Akran desteği ve okul kurallarına ilişkin kavramlar okul iklimi ile benzerlik göstermektedir. Bu bağlamda bu araştırmadan elde edilen bulgu mevcut araştırmanın bulgusunu desteklemektedir.

Yurtiçinde yapılan bazı araştırmalarda ise okul iklimi algısı ile sosyo-ekonomik statü değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Günalan, 2018; Akman, 2010). Diğer yandan ise Küsmez (2019) ve ise yaptığı çalışmada okul iklimi algısı en düşük olan grubun

sosyo- ekonomik statüsü en yüksek grup olduğunu belirtmiştir. Bu da okul iklimi ile sosyo-ekonomik statü arasında negatif bir ilişki olduğunu belirtmesi sebebiyle mevcut araştırmanın sonuçlarından farklılık göstermektedir. Kösmez (2019), ekonomik durum iyileştikçe okul iklimi düzeyinin azalmasını neden olabileceğini tartışırken gelir düzeyi arttıkça öğrencilerin farklı kaynaklardan da faydalanabileceğini ve okulun tek kurtuluş yolu olmadığını düşünebileceklerini dolayısıyla da okul iklimi algılarının negatife dönebileceğinin ifade etmiştir.

Literatürde öğrencilerin okul iklimi düzeylerinin sosyo-ekonomik statüye göre nasıl farklılaştığına dair farklı sonuçlar yer almaktadır. Bu durum araştırmaların farklı örneklerle gerçekleştirilmesinden kaynaklanıyor olabilir. Mevcut araştırmada sosyo-ekonomik düzey arttıkça okul iklimi ölçeğinden alınan puanların arttığı görülmektedir. Çünkü gelir düzeyi fazla olan ailelerin çocukların eğitimleriyle daha yakından ilgilenebileceği ve maddi olarak da okuldaki ihtiyaçlarını karşılayabileceği düşünülürse öğrencilerin okul iklimi algısının pozitif dönmeye daha muhtemel gözükmektedir.

Akademik Başarı Algısı

Öğrencilerin ölçek puanlarının akademik başarılarına göre nasıl değiştiği ise araştırmanın bir başka alt problemidir. Bu bağlamda bulgular incelendiğinde yine sosyo-ekonomik statü algısında olduğu gibi akademik başarı algısı arttıkça öğrencilerin okul iklimi pozitif yönde değişmekte ve okul nezaket algıları olumlu hale gelmektedir.

Daha önceki yapılan araştırmalara bakıldığında Gündoğan (2019) okul ikliminin başarı odaklılık ve destekleyici öğretmen davranışları alt boyutlarında kendini akademik olarak başarılı gören öğrencilerin daha yüksek puanlar aldığını bulmuştur. Bu sonuç mevcut araştırmanın bulgusuyla paralellik göstermektedir. Yine benzer şekilde Asaroğlu (2019) da yaptığı araştırmada akademik başarı düşük olan öğrencilerin okul iklimi algısı puanlarının daha düşük olduğunu tespit etmiştir.

Hem mevcut araştırmada hem de bahsedilen iki çalışmada birbirini destekleyen sonuçlara ulaşılmıştır. Okul ikliminin alt boyutlarına bakıldığında hem başarı odaklılık hem de güvenli öğrenme ortamı alt boyutları akademik başarı ile doğrudan ilişkilidir. Dolayısıyla bu alt boyutları pozitif olarak değerlendiren öğrencilerin akademik olarak daha başarılı olması beklenen bir sonuçtur. Bunun yanında başarı değer yönelimi ve iyi oluş değer yönelimine ilişkin yapılan araştırma; başarının ve çalışkan olmanın önemli olduğunu düşünen öğrencilerin benzer şekilde serbest zamanlarında arkadaşlarıyla vakit geçirmeyi, eğlenceli ve plansız etkinlikleri tercih ettiklerini ifade etmiştir (Erden,2019). Bu araştırmanın

sonucundan da anlaşılabacağı üzere akademik olarak başarılı olan öğrencilerin, bulundukları okullarda daha güzel vakit geçirdiklerine, dolayısıyla da daha olumlu bir okul iklimine işaret etmektedir. Bu bağlamda bu araştırmanın sonucu mevcut araştırmanın bulgularını desteklemektedir.

Mevcut araştırmada akademik başarı algısı yüksek olan öğrencilerin okul iklimi algılarının yüksek olduğu belirtilmiştir. Yapılan başka bir araştırmada ise olumlu okul ikliminin öğrencilerin akademik başarılarını olumlu açıdan etkilediğinden bahsedilmektedir. Başka bir deyişle öğretmen ve idarecilerin öğrencilerle olumlu bir iletişim kurmaları, onları destekleyen ve motive eden bir etkileşim içinde olmaları ve onların başarılı olmalarına inanmaları ve bunu hissettirecek şekilde tutum sergilemeleri öğrencilerin akademik başarılarını olumlu yönde değiştirmektedir (Karadağ vd., 2016). Buradan hareketle iki değişkenin karşılıklı olarak birbirini etkilediğini ifade edebiliriz.

Akademik başarı algısı yüksek olan öğrencinin okul iklimi alt boyutlarından olan güvenli öğrenme ortamı boyutundan daha yüksek puanlar alacağı tahmin edilmektedir. Dolayısıyla öğrencinin okuluna ve okulundaki öğrenme ortamına karşı olumlu bir tutum içerisinde. Bu bulguyu başka bir açıdan ele aldığımızda akademik başarı algısı yüksek olan öğrencinin öğretmeni ve arkadaşlarıyla daha samimi ilişkiler kurduğunu, okuldaki sosyal çevresinin daha geniş olduğunu (Özdemir vd., 2010) söyleyebiliriz. Buna dayanarak akademik başarı algısıyla birlikte öğrencinin okul nezaket algısının yükselmesi beklenirken mevcut bulgunun bu yönde olmadığı görülmektedir.

5.1.4. Öğretmenlerin Okul İklimi ve Okulda Nezaket Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmanın ilk amacına yönelik elde edilen bulgulara bakıldığında öğretmenlerin okul iklimi toplam puan ortalamasının 4.01 olduğu bulunmuştur. Ölçekten alınabilen puan aralığı dikkate alındığında, öğretmenlerin okul iklimi algılarının yüksek düzeyde bulunduğunu söylemek mümkündür. Bunun yanında okul iklimi alt boyutlarından alınan puan ortalamalarına bakıldığında ise öğretmenlerin en yüksek puanı (4.32) liderlik ve etkileşim alt boyutundan alırken, en düşük puanı (3.65) ise çatışma alt boyutundan almışlardır.

Örgütsel erdemlilik ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları 4.28 olan öğretmenlerin örgütsel erdemliliğin alt boyutlarından aldıkları puanlar da yüksek denilebilecek düzeydedir.

Bu bulgulara dayanarak araştırma örneklemine dahil olan öğretmenlerin okullarına yönelik pozitif algıları olduğunu söyleyebiliriz. Okul idarecileriyle iş birliği içinde çalıştıklarını ve çalışma ortamlarında kendilerini güvende hissettiklerini, işlerinin yaparken belli düzeyde doyuma ulaştıklarını söyleyebiliriz. Bunun yanında okuldaki kişiler arası ilişkilere nezaketli davranışların hâkim olduğunu, öğretmen ve öğrencileri arası ilişkilerin güvene ve nezakete dayalı olduğunu, öğretmen ve idareciler arasındaki ilişkilerin saygı çerçevesinde şekillendiğini söylemek mümkündür.

Daha önce yapılan araştırmalara baktığımızda Kemer (2019) öğretmenlerin okul iklimi düzeylerini orta düzeyde bulmuştur. Öte yandan Ada (2020) ise öğretmenlerin okul iklimi düzeylerini yüksek düzeyde bulduğunu ifade etmiştir. Yapılan çalışmalarda öğretmenlerin okul iklimi düzeylerin birbirinden farklı bulunması beklenebilecek bir sonuçtur. Araştırmalara dahil olan katılımcıların farklı olması bu sonucu çok anlaşılabilir hale getirmektedir.

5.1.5. Öğretmenler İçin Örgütsel Erdemliliğin Alt Boyutu Olan Güven ve Nezaketin Okul İklimini Yordamasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırma bulgularına bakıldığında öğretmenlerin örgütsel erdemlilik ölçeğinin alt boyutu olan nezaket puanlarının okul iklimi puanlarını nasıl yordadığına ilişkin basit regresyon analizi yapıldığı görülmektedir. Analiz sonuçlarına göre örgütsel erdemlilik alt boyutu olan nezaketin okul ikliminin anlamlı bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur. Nezaket alt boyutu okul ikliminin %53'lük kısmını açıklamaktadır.

Örgütsel erdemliliğin alt boyutu olan nezaket okul ikliminin anlamlı yordayıcısı olarak bulunmuştur. Dolayısıyla öğretmenlerin okul nezaket algısındaki herhangi bir değişimin okul iklimi algılarında da değişime neden olduğu görülmektedir. Buna dayanarak okullarını nazik olarak değerlendiren öğretmenlerin okul iklimi algılarının da daha pozitif olacağı söylenebilir. Yine aynı şekilde okullarında sergilenen davranışları ve kişilerarası ilişkilere hâkim olan atmosferi kaba bulan öğretmenlerin ise okul iklimi algılarının daha negatif olacağı yorumu yapılabilir.

Alanyazına bakıldığında öğretmenlerin nezaket düzeylerinin okul iklimi düzeylerini nasıl yordadığına dair doğrudan çalışılmış bir araştırmaya rastlanmasa da nezaketin ve nezaketli davranışlar sergilemenin okul iklimini olumlu yönde değiştirdiğinin ifade eden çalışmalar mevcuttur (Poulou,2021; Kahveci vd., 2019; Nartgun ve Dilekçi, 2016; Özcan ve Özdemir, 2013; Bacete,Marande Perrin, Schneider, Blanchard, 2014).

Öğretmenlerin örgütsel erdemlilik düzeyinin iş doyumu düzeyini anlamlı şekilde yordadığını (Kahveci vd., 2019) ifade eden çalışmayı ele aldığımızda iş doyumunun okul iklimiyle paralellik göstereceği düşünülmektedir. Bu bağlamda bu çalışmanın mevcut çalışmayla benzerlik gösterdiği öne sürülebilir.

Poulou (2014) öğretmenlerin nezaket düzeylerinin öğrencilerin kimlik gelişimlerinde ve öğrenci öğretmen ilişkisi üzerinde önemli etkilerinin olduğundan bahsetmiştir. Diğer bir deyişle eğer okulda öğretmenlerin nezaket düzeyleri yüksekse ve öğretmenler öğrencilerine karşı nezaketli tutumlar sergiliyorlarsa o okulda öğrenci öğretmen ilişkileri daha kuvvetli oluyor. Okul ikliminin önemli ayaklarından birisinin öğrenci öğretmen ilişkisi olduğu göz önünde bulundurulursa öğretmenlerin nezaketli davranmaları hissedilen okul iklimini de doğrudan etkilemektedir yorumu öne sürülebilir.

Sonuç olarak örgütsel erdemliliğin alt boyutlarından olan güven ve nezaketin artması ve öğrencilerin öğretmenleri tarafından nezaketli tutumlara maruz kalmaları iki tarafından da okul iklimi algılarını olumluya çevirecek ve okulda kendilerini daha güvende hissetmelerini sağlayacaktır diyebiliriz.

5.1.6. Öğretmenlerin Okul İklimi, Okul İklimi Alt Boyutları, Örgütsel Erdemlilik ve Alt Boyutlarının Cinsiyete Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Mevcut tartışmanın bir diğer alt problemi öğretmenlerin ölçeklerden aldıkları puanların cinsiyete göre değişip değişmediğini incelemektir. Bulgulara bakıldığında öğretmenlerin ölçeklerden ve alt boyutlarından aldıkları puanlar cinsiyetlerine göre anlamlı şekilde farklılaşmamıştır. Kadın ve erkek öğretmenler okul iklimi ve alt boyutlarından benzer puanları almışlardır.

Literatürde bazı araştırmacılar da aynı şekilde öğretmenlerin okul iklimi puanlarının cinsiyete göre farklılaşmadığını bulmuştur (Sezgin ve Kılınç,2011; Kavgacı,2010). Öte yandan ise Göcen ve Kaya (2014) öğretmenlerin okul iklimi puanlarında cinsiyete göre farklılıklar oluştuğunu öne sürmüştür. Bu araştırmaya göre erkek öğretmenlerin okul iklimi puanları kadın öğretmenlerin okul iklimi puanlarından daha yüksek bulunmuştur. Okul iklimi alt boyutlarında da aynı şekilde erkekler lehine farklar ortaya çıkmıştır.

Bu araştırmaların farklı şekillerde sonuçlanması kullanılan okul iklimi ölçeklerinin birbirinden farklı olmasından kaynaklanıyor olabilir. Bunun yanında mevcut araştırmaya dahil edilen öğretmen sayısının görece düşük olması ve Göcen ve Kaya (2014)'ün çalışmasında örneklemin daha kalabalık olması da sonuçların farklı çıkmasını açıklayabilir.

Çalışmanın diğer değişkeni olan nezaket düzeylerinin belirlemek için uygulanan örgütsel erdemlilik ölçeğinden alınan puanlara baktığımızda yine hem kadın öğretmenler hem de erkek öğretmenler örgütsel erdemlilik ve alt boyutlarından benzer puanlar almışlardır. Daha önce yapılan çalışmalara baktığımızda hem benzer sonuçlar (Yılmaz ve Taşdan,2009; Kotbaş ve Kahveci,2019) bulan hem de farklı sonuçlar (Kahveci, Kotbaş ve Bayram, 2019; Kotbaş,2018; Aktaş,2008) bulan araştırmalara rastlanmıştır. Kotbaş (2018) yaptığı araştırmanın sonucunda örgütsel erdemlilik toplam puanının, alt boyutlardan güven ve nezaket ile dürüstlük ve bağışlayıcılık puanlarının erkek öğretmenlerde kadınlara göre yüksek olduğunu bulurken iyimserlik alt boyutunda ise herhangi bir farklılık bulmamıştır. Yılmaz ve Taşdan (2009) ise araştırmasında toplam puan ve alt puanlarda cinsiyet değişkeni açısından anlamlı farklılık bulmamıştır.

Nezaket değişkeninden alınan puanlarının cinsiyete göre nasıl değiştiği ile ilgili farklı sonuçlar ortaya çıkması yapılan çalışmalara dahil olan öğretmen gruplarının farklı kademelerde ders veriyor olmasından kaynaklanıyor olabilir. Binfer ve Passmore (2017) yaptıkları bir araştırmada öğretmenlerin okul nezaket algı düzeylerinin ders verdikleri kademeye göre farklılaştığından bahsetmektedir.

5.2. Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın bu bölümünde bulgulara dayanarak elde edilen sonuçlar kısaca yeniden ifade edilmiştir. Bunun yanında bu araştırmadan elde edilen sonuçlardan hareketle alandaki araştırmacı ve uygulayıcılara bazı önerilerde bulunulmuştur.

5.2.1. Sonuç

- Ortaokul öğrencilerinin okul iklimi düzeylerine bakıldığında; okul iklimi toplam puan ortalamalarının 3.54, alt boyutlardan alınan puan ortalamalarının ise sırasıyla 3.38, 3.91 ve 3.52 olduğu görülmektedir. Okul nezaketi toplam puan ortalamaları ise 3.37 olarak bulunmuştur.
- Ortaokul öğrencileri için elde edilen bulgulara bakıldığında okul iklimi ve okul nezaketi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki mevcuttur. Yapılan regresyon analizi sonucunda okul nezaketinin okul ikliminin %37'sini açıkladığı bulunmuştur.
- Ortaokul öğrencilerinin okul iklimi toplam puanları ve okul iklimi alt boyutlarından aldıkları puanlar cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamıştır.
- Ortaokul öğrencilerinin algılanan okul nezaket puanları cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmamıştır.

- Ortaokul öğrencilerinin okul iklimi toplam puanları ve okul iklimi alt boyutlarından aldıkları puanlar sınıf düzeylerine göre anlamlı şekilde farklılaşmıştır. Sınıf düzeyi yükseldikçe algılanan okul iklimi puanları azalmaktadır.
- Ortaokul öğrencilerinin okul nezaketi toplam puanları sınıf düzeylerine göre anlamlı şekilde farklılaşmıştır. Sınıf düzeyi yükseldikçe algılanan okul nezaket puanları azalmaktadır.
- Ortaokul öğrencilerinin okul iklimi toplam puanları ve okul iklimi alt boyutlarından aldıkları puanlar sosyo-ekonomik statü algılarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Sosyo-ekonomik statü algısı artan öğrencilerin okul iklimi toplam puanları da yükselmektedir. Okul iklimi alt boyutlarından destekleyici öğretmen davranışları alt boyutu sosyo-ekonomik düzey algısına göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemiştir.
- Ortaokul öğrencilerinin okul nezaket toplam puanları sosyo-ekonomik statü algılarına göre anlamlı şekilde farklılaşmış olup, sosyo-ekonomik statü algısı artan öğrencilerin okul nezaket puanları da artış göstermiştir.
- Ortaokul öğrencilerinin okul iklimi toplam puanları ve okul iklimi alt boyutlarından aldıkları puanlar akademik başarı algılarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Akademik başarı algısı artan öğrencilerin okul iklimi toplam puanları da yükselmektedir.
- Ortaokul öğrencilerinin okul nezaket puanları akademik başarı algısına göre anlamlı şekilde farklılaşmamıştır.
- Öğretmenlerin okul iklimi ve örgütsel erdemlilik düzeylerine bakıldığında okul iklimi toplam puan ortalamalarının 4.01, okul iklimi alt boyutlarından ise sırasıyla 4.04, 4.32, 4.06, 3.37 ve 3.65 olarak bulunmuştur. örgütsel erdemlilik ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları ise 4.28 iken örgütsel erdemlilik alt boyutlarından olan güven ve nezaket alt boyutu puan ortalamalarının ise 4.33 olduğu tespit edilmiştir.
- Öğretmenlerin örgütsel erdemlilik ölçeğinin alt boyutu olan güven ve nezaket alt boyutundan aldıkları puanlar ile okul iklimi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki mevcuttur. Yapılan regresyon analizi sonucunda güven ve nezaket alt boyutu okul ikliminin %53'ünü oluşturmaktadır.
- Öğretmenlerin okul iklimi toplam puanları ve okul iklimi alt boyutlarından aldıkları puanlar cinsiyetlerine göre farklılaşmamaktadır.

- Öğretmenlerin örgütsel erdemlilik toplam puanları ve güven ve nezaket alt boyutundan aldıkları puanlar cinsiyetlerine göre farklılaşmamaktadır.

5.2.2. Öneriler

Araştırmacılar için öneriler;

- 1) Mevcut araştırmada öğrenci ve öğretmenlerin okul iklimi ve okul nezaket düzeylerine ilişkin çalışılmıştır. Okul iklimi nispeten daha çok çalışılan bir kavram olsa da nezaket gibi pozitif değişkenlerle son yıllarda çalışmaya başlanmıştır. Bu bağlamda gelecekte araştırmacılar benzer kavramları inceleyerek konu ile ilgili bulguları zenginleştirebilirler.
- 2) Mevcut araştırmanın örneklemini Sakarya'nın Akyazı ilçesinden seçilen dört tane ortaokulun öğretmen ve öğrencileri oluşturmaktadır. Bu örneklem grubu yeterince genellenebilir değildir ve genellenebilir sonuçlar için daha farklı örneklem gruplarında yeniden araştırmalar yapılması önerilebilir. Öte yandan sadece ortaokul öğrenci ve öğretmenleriyle değil farklı kademelerde de yeni araştırmalar yapılabilir.
- 3) Okul iklimi ile ilgili çalışmalara bakıldığında öğretmenlerle ilgili yapılan çalışmalar sayıca daha az bulunmuştur. Öğrenci ve idarecilerle birlikte okul ikliminin önemli ayaklarından biri olan öğretmenlerin okul iklimine yönelik daha farklı çalışmalar yürütülebilir.
- 4) Bu araştırmada öğrenci ve öğretmenlerin okul iklimi ve okul nezaket algıları bazı değişkenlere göre değerlendirilmiştir. Bu değişkenler çeşitlendirilip zenginleştirilerek daha farklı çalışmalar gerçekleştirilebilir.
- 5) Mevcut araştırma sadece nicel bulgular kullanılarak yapılmıştır. Bu konu karma desenli olarak veya nitel verilerle yeniden dizayn edilerek tekrarlanabilir. Nitel veriler okul iklimi ve okul nezaket algısının incelenmesine yönelik daha detaylı ve derinlemesine bilgi almamızı sağlayacaktır. Öte yandan hem öğretmenlere hem de öğrencilere yönelik müdahale çalışmaları da yapılabilir. Örneğin, okul nezaketinin arttırmaya yönelik geliştirilen bir müdahale programıyla deneysel bir araştırma yapılabilir. Deneysel araştırmalar da yine hem öğrenci hem de öğretmenlere yönelik dizayn edilebilir.

Uygulayıcılara yönelik öneriler;

- 1) Öğrencilerin ve öğretmenlerin daha nazik ve nezaketli olmaları ve dolayısıyla da daha nezaketli davranışların sergilendiği okullara devam ediyor olmaları hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin okul iklimlerini daha olumlu algılamalarına sebep olacaktır. Öğrencilerin ve öğretmenlerin evlerinden sonra en çok vakit geçirdikleri ortam olan okulların iklimlerinin olumlu olarak algılanması ciddi önem arz etmektedir. Bu durum göz önünde bulundurulduğunda okul psikolojik danışmanlarına ve onlara destek olacak yönetici ve diğer öğretmenlere büyük roller düşmektedir. Bu bağlamda okullarda öğretmenlere ve öğrencilere yönelik nezaketle ilgili farkındalık arttırmaya yönelik çalışmalar, psiko-eğitim programları ve okul içi çeşitli faaliyetler düzenlenmesi önemli görülmektedir.
- 2) Karakter güçlerinden olan nezaket bulaşıcı bir virüs gibi gözlem yoluyla kolaylıkla aktarabilen ve tüm ortama yayılabilen bir kavramdır. Bu açıdan okullarda düzenlenecek faaliyetlerin sadece öğrencilere yönelik değil; öğretmen, idareci ve velileri de kapsayacak kapsamlı etkinlikler olması önemsenmekte ve önerilmektedir.
- 3) Günümüzde okullardaki düzenin sağlanabilmesi ve okul ikliminin daha olumlu hale gelmesi için yapılan çalışmaların problem odaklı olduğu görülmektedir. Okullarda zorbalığı ve saldırgan davranışları azaltmaya çalışarak okul iklimini daha olumlu hale getirmeye çalışmak örnek olarak verilebilir. Mevcut araştırmanın bulgularından hareketle problem odaklı yaklaşmak yerine çözüm odaklı yaklaşmak da alternatif bir çözüm olacaktır. Pozitif psikolojinin getirdiği bakış açısıyla örneğin nezaketi arttırmak da okul iklimi algısının olumluya evrilmesine sebep olacaktır.
- 4) Öğrencilerin sınıf düzeyi arttıkça okul iklimi algıları ve okul nezaket algıları negatif yönde ilerlemektedir. Bu bulgu üzerinde düşünülmesi gereken noktalar barındırmaktadır. Öğrenci okula başladığında okuluna yönelik olumlu duygular hissederken okulda yıllar geçirdikçe neler değişiyor da bu duygular negatife dönüyor? Bu sorunun cevabı titizlikle düşünülmeli ve buna yönelik gerekli tedbirler alınmalıdır. İlk akla gelen öğrencilerin ergenlik dönemiyle birlikte değişmesi ve buna bağlı olarak okuldan beklentilerinin, arkadaş ilişkilerinin ve öğretmenleriyle olan ilişkilerinin de değişim göstermesi olabilir. Bunlar göz önünde bulundurularak ergenlik dönemimin özelliklerinin biliniyor ve öğrencilere ona göre bir tutum sergileniyor olması gerekli görülmekte ve önerilmektedir. Bunun yanında eğitim sisteminin olmazsa olmaz parçası haline gelmiş olan gerek okul sınavları gerekse liseye geçiş sınavının öğrencileri üzerinde oluşturduğu kaygı ve hem öğretmenlerin

hem de velilerin çocuklara yükledikleri baskı da bu duruma sebep oluyor olabilir. Bu konuda eğitim sisteminde yapılacak anlamlı ve etkili değişiklikler olumlu sonuçlar verebilir. Öte yandan okul psikolojik danışmanı, öğretmenler ve veliler de öğrencilerin üzerindeki baskıyı azaltacak ve onları destekleyici davranırlarsa öğrencilerin okul iklimi algısı zamanla azalmayacaktır diye düşünülmektedir.



KAYNAKÇA

- Abedikooshki, S. Ve Zeinabadi, H. (2015). An investigation into the role of organizational virtuousness in the job attitudes of teachers. *Jurnal UMP Social Sciences and Technology Management*, 1(3).
- Abedikooshki, S. Ve Zeinabadi, H. (2016). Organizational virtuousness in schools: a review of factor structure of a tool in secondary schools. *Journal of Administrative Management, Education and Training*, 12(2), pp. 60-69.
- Acarbay, F.Y. (2006). Kapsamlı okul iklimini değerlendirme ölçeğinin (öğrenci formu) türkçe dilsel eşdeğerlik güvenirlik ve geçerlik çalışması. (Yüksek Lisans Tezi), Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Ak, M., ve Erol, M. (2021). Örgütsel erdemlilik üzerine literatürel ve kavramsal bir analiz, Karabulut, Ş. (Ed.), *Kuramsal Anlamda Yönetim ve Strateji*, Ankara, Gazi Kitabevi, 333-352.
- Akbolat, M., Durmuş, A. ve Ünal, Ö. (2017). Örgütsel erdemliliğin personel güçlendirmeye etkisi ve otantik liderliğin aracı rolü. *İşletme Bilimi Dergisi*, 5(2), 71-88.
- Akdoğan, A. (2021). İlköğretim öğretmenlerinin pozitif psikolojik sermaye algıları düzeylerinin okul iklimi üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi-International Journal of Society Research*. 18 (44).
- Akman, Y. (2010). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin şiddet ve okul iklimi algıları arasındaki ilişki. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara
- Aktaş, H. G. (2008). Öğretmenlerde denetim odağı ve örgütsel vatandaşlık (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). https://tez.yok.gov.tr/Ulusal_Tez_Merkezi_adresinden_edinilmiştir.
- Akyol, A. (2022). Örgütsel erdemliliğin örgütsel bağlılığa etkisi üzerine bir araştırma, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 14 (1), 578-589.
- Almessabi, A. (2021). Culturally Foreign Teachers' Perceptions of School Climate and Its Relationship to Their Self-Efficacy.
- Asaroğlu, M. (2019). Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin akademik başarılarına göre okul iklimi ve akademik sağlamlık düzeylerinin incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

- Argyris, C. (1958). Some problems in conceptualizing organizational climate: A case study of a bank. *Administrative Science Quarterly*, 2, pp. 501-520.
- Aydın, P., Ersoy, A., ve Aktaş, N. (2015). Aktif Spor Yapan ve Yapmayan 12-14 Yaş Ortaokul Öğrencilerinin Şiddet Eğilimlerinin İncelenmesi. *Sportif Bakış Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(1),1-9.
- Bacete, F.J., Perrin, G.M., Schneider, B. ve Blanchard, C.M. (2014). Effects of school on the well-being of children and adolescents 43. DOI:10.1007/978-90-481-9063-8_149.
- Bahçetepe, Ü. (2013). İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin akademik başarıları ile algıladıkları okul iklimi arasındaki ilişki (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Bakır Ayğar, B. ve Kaya, A. (2017). Ortaokul öğrencilerinin okul aidiyet duygusu ile okul temelli yalnızlık arasındaki ilişkide okul ikliminin aracılık rolü, *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8, (1), 14-27, DOI: 10.19160/5000201389
- Baldwin, C. P. ve Baldwin, A. L. (2016). Children's judgments of kindness. *Child Development*, 41(1), 29-47.
- Baumsteiger, R., Hoffmann, J.D. ve Castillo-Gualda, R. (2022). Enhancing school climate through social and emotional learning: effects of RULER in Mexican secondary schools. *Learning Environ Res* 25, 465–483. <https://doi.org/10.1007/s10984-021-09374-x>
- Bektaş, F. Ve Nalçacı, A. (2013). Okul iklimi ile öğrenci başarısı arasındaki ilişki. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*,4(13),1-13.
- Bellici, N., Sardoğan, M. ve Yılmaz, M (2015). Lise öğrencilerinde okula bağlanma ve şiddet eğilimi arasındaki ilişkinin cinsiyet ve sınıf değişkenlerine göre incelenmesi. Erişim: 06.09.2022, https://www.academia.edu/10572946/Lise_Öğrencilerinde_Okula_Bağlanma_ve_Şiddet_Eğilimi_Arasındaki_İlişkinin_Cinsiyet_ve_Sınıf_Değişkenlerine_Göre_İncelenmesi
- Binfet, J. T. ve Gaertner, A. (2015). Children's conceptualizations of kindness at school. *Canadian Children*, 40(3), 27-3.
- Binfet, J.T. (2016). Kindness at school: what children's drawings reveal about themselves, their teachers, and their learning communities. *Journal of Childhood Studies*, 41(2).

- Binfet, J. T., Gadermann, A. M. ve Schonert-Reichl K. Y. A (2016). Measuring kindness at school: psychometric properties of a school kindness scale for children and adolescents. *Psychology in the Schools*, 53(2), 111-126.
- Binfet, J. T. ve Passmore, H. A. (2017). Teachers' Perceptions of Kindness at school. *The International Journal of Emotional Education*. 9(1), pp 37-53. ISSN 2073-7629.
- Binfet, J. T. ve Passmore, H. A. (2019). The who, what, and where of school kindness: Exploring students' perspectives. *Canadian Journal of School Psychology*. 34(1), 22-37. Advance online publication. doi:10.1177/0829573517732202.
- Bright, D. S., Cameron, K. S. ve Caza, A. (2006). The amplifying and buffering effects of virtuousness in downsized organizations. *Journal of Business Ethics*, 64, 249-269.
- Bulach, C. R. ve Butler, J. D. (2002). The occurrence of behaviors associated with sixteen character values. *Journal of Humanistic Counseling, Education and Development*, 41, 200-214.
- Bursalıoğlu, Z. (2005). Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış (13. baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Cameron, K. S., Bright, D. ve Caza, A. (2004). Exploring the relationship between organizational virtuousness and performance. *The American Behavioral Scientist* 47(6), 766-790.
- Can, A. (2013). Spss ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Chong, W. H., Klassen, R. M., Huan, V. S., Wong, I., ve Kates, A. D. (2010). The relationships among school types, teacher efficacy beliefs, and academic climate: Perspective from Asian middle schools. *The Journal of Educational Research*, 103(3), 183-190.
- Cohen, J., McCabe, L., Michelli, N. M. ve Pickeral, T. (2009). School climate: Research, policy, practice, and teacher education. *The Teachers College Record*, 111(1), 180- 213.
- Comer, J.P. (2001). School that develop children. *American Prospect*, 12 (7), 30-35.
- Çalık, T. ve Kurt, T. (2010). Okul iklimi ölçeğinin geliştirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 35(157), 167-176.
- Çetin, B. (2021). Ortaokullarda okul iklimi ve istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin öğretmen görüşleri. (Yüksek Lisans Tezi). Mardin Artuklu Üniversitesi, Mardin.

- Çetinkaya Yıldız, E. ve Hatipoğlu Sümer, Z. (2010). Saldırgan davranışlarını yordamada çevresel risk, çevresel güvenlik ve okul iklimi algısı. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (34), 161-173.
- Dağlı, A. (2017). Teoriden uygulamaya: Örgütsel iklim. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Datu, J. A. D. ve Park, N. (2019). Perceived school kindness and academic engagement: The mediational roles of achievement goal orientations. *School Psychology International*, (1),18. 014303431985447-. doi:10.1177/0143034319854474
- Deveci, H. ve Ay, T. (2009). İlköğretim öğrencilerinin günlüklerine göre günlük yaşamda değerler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(6), 167-181.
- Dönmez, Ş. ve Taylı, A. (2018). Ortaokul öğrencilerinde okul iklimi, okula bağlılık ve okul yaşam kalitesi algısının incelenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(2), Sayfa: 1-17. <http://dergipark.gov.tr/aduefebder>.
- Dönmez, Ş. (2016). Ortaokul öğrencilerinde okul iklimi, okula bağlılık ve okul yaşam kalitesi algısının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Muğla.
- Efil, G. (1996). İşletmelerde yönetim ve organizasyon. Bursa: Uludağ Güçlendirme Vakfı Yayınları.
- Erarslan, B. (2018). Eğitim fakültesi öğrencilerinin okul iklimi algıları. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimler Enstitüsü.
- Erden, D. (2019). Ortaokul öğrencilerinin değer yönelimleri ile başarı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Erkmen, T. ve Esen, E. (2012). Örgütsel erdemlilik ölçeğinin uyarlanması: geçerlik ve güvenirlik çalışması/adaptation of the organizational virtuousness scale: validity and reliability studies. *Business and Economics Research Journal*, 3(4): 107-121.
- Ertekin, Y. (1978). Örgüt iklimi. Ankara: Doğan.
- Fernando, M. ve Almeida, S. (2012). The organizational virtuousness of strategic corporate social responsibility: A case study of the Sri Lankan family-owned enterprise MAS Holdings. *European Management Journal*, 30(6), 564-576.

- Gilmer, B. ve Von H. (1961). Psychological climates of organizations. In B. Von Haller Gilmer (Ed.), *Industrial psychology* (pp. 57–84). New York: McGraw-Hill.
- Griffin, M. (2001). Job satisfaction among detention officers assessing the relative contribution of organizational climate variables. *Journal of Criminal Justice*, 29, ss:219-232.
- Günelan, N. (2018). Ortaokul öğrencilerinin okul yaşam kalitesini, okula aidiyet duygusunu ve okul iklimini neler etkilemektedir? (Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Halpin, A. W. ve Croft, D. B. (1963). The organizational climate of schools. Chicago: Midwest Administration Center of the University of Chicago.
- Halis, M. ve Uğurlu, Ö. Y. (2008). Güncel çalışmalar ışığında örgüt iklimi. *İş, Güç: Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*. 10 (2), 101-123.
- Hoy, W. K. (2003). School climate. In J.W. Guhtrie (Ed.), *Encyclopedia of education* (s. 2121-2124), New York: Thompson Gale.
- Hoy, W. K. ve Clover, S. I. R. (1986). Elementary school climate: a revision of educational administration quarterly, 22 (1), 93-110. Retrieved from <http://eaq.sagepub.com/content/22/1/93> doi: 10.1177/0013161X86022001007
- Hoy, W. K. ve Miskel, C. G. (2010). Eğitim yönetimi. Teori, araştırma ve uygulama (S.Turan, Çev., Ed.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Hoy, W. K., Tarter, C. J. ve Kottkamp, R. B. (1991). Open schools/healthy schools: Measuring organizational climate. Beverly Hills, CA: SAGE. Retrieved from http://www.waynekhoy.com/open_schools.html
- Işık, Ş., Kılıç, S., Üzbe Atalay, N., Terzi İlhan, S. ve Kaynak, Ü. (2019). İlkokul ve ortaokul öğrencileri için önerilen 100 Temel Eserde karakter güçlerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(3), 839-859. doi: 10.16986/HUJE.2018045432
- Işık, Ş. (2020). Karakter Güçleri ve Erdemler. Ankara: Pegem Akademi.
- Johnson, B. ve Stevens, J. J. (2006). Student achievement and elementary teachers' perceptions of school climate. *Learning Environments Research*, 9(2): 111- 122.
- Kahveci, G., Kotbaş, S. ve Bayram, S. (2019). Öğretmenlerin örgütsel erdemlilik düzeyleri ile iş doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi [Journal of Theoretical Educational Science]*, 12(1), 205-226.

- Kaplan, D. M., Bolois, M., Dominguez, V. ve Walsh, M. E. (2016). Studying the teaching of kindness: A conceptual model for evaluating kindness education programs in schools. *Evaluation and Program Planning*, 58, 160–170.
- Karadağ, E., İşçi, S., Öztekin, S. ve Anar, S. (2016). Okul iklimi ve akademik başarı ilişkisi: bir meta-analiz çalışması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 107-122. DOI: 10.17679/iuefd.17294446
- Kartal, H. & Bilgin, A. (2009). Bullying and school climate from the aspects of the students and teachers. *Eğitim Araştırmaları-Eurasian Journal of Educational Research*, 36, 209-226.
- Katsantonis, Ioannis G. (2020). “Investigation of the impact of school climate and teachers’ self-efficacy on job satisfaction: A cross-cultural approach.” *European Journal of Investigation in Health, Psychology and Education*, 10(1), 119-133.
- Kavgacı, H. (2010). İlköğretimde örgütsel iklim ve okul-aile ilişkileri (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Kaya Memiş, A. (2018). Okul nezaket algısının ilköğretim öğrencilerinin psikolojik ve duygusal iyi oluşları ile ilişkisinin incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Kerr, S., L., O’Donovan, A. ve Pepping, C. A. (2014). Can gratitude and kindness interventions enhance wellbeing in a clinical sample. *Journal Of Happiness Studies*, 16, 17- 36.
- Kılıç, S. (2010). Akran istismarının ilköğretim öğrencilerinin okul iklimi algıları üzerindeki etkisi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Kindley Lacks, P. (2016). The relationships between school climate, teacher self-efficacy and teacher beliefs. Thesis of Doctor of Education. Liberty University, Lynchburg, Virginia.
- Kotbaş, S. (2018). Örgütsel erdemlilik ile örgütsel sağlık arasındaki ilişkinin öğretmen algılarına göre incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi), Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Rize.
- Kotbaş, S. ve Kahveci, G. (2019). Örgütsel erdemlilik ile örgütsel sağlık arasındaki ilişkinin öğretmen algılarına göre incelenmesi. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 13(27), 617-652.

- Küsmesz, B. (2019). Ortaokul öğrencilerinin saldırganlık eğilimleri ile okul iklimi algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi: Küçükçekmece örneği. (Yüksek Lisans Tezi), Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.
- Layous K., Nelson S.K., Oberle E., Schonert-Reichl K,A ve Lyubomirsky S. (2012). Kindness Counts: Prompting Prosocial Behavior in Preadolescents Boosts Peer Acceptance and Well-Being. PLoS ONE 7(12), e51380. doi:10.1371/journal.pone.0051380
- Lee, C.-K. J., ve Huang, J. (2021). The relations between students' sense of school belonging, perceptions of school kindness and character strength of kindness. *Journal of School Psychology, 84*, 95–108. doi:10.1016/j.jsp.2020.12.001
- Liebenberg, L., Theron, L., Sanders, J., Munford, R., van Rensburg, A., Rothmann, S. ve Ungar, M. (2016). Bolstering resilience through teacher-student interaction: Lessons for school psychologists. *School Psychology International, 37*(2), 140–154. Doi:10.1177/0143034315614689
- Litwin, G. ve Stringer, R. (1968). Motivation and organizational climate. *Division of Research Graduate School of Business Administration, Printed United States of America*, Boston, ss: 29-146.
- Loukas, A., Suzuki, R. ve Horton, K.D. (2006). Examining school connectedness as a mediator of school climate effects. *Journal Of Research On Adolesence, 16* (3), 491-502. Retrieved from <http://onlinelibrary.wiley.com/Doi/10.1111/J.1532-7795.2006.00504.X/Doi: 10.1111/J.1532-7795.2006.00504.x>
- Lovett, N. ve Lovett, T. (2016). Wellbeing in education: staffmatter. *International Journal Of Social Science and Humanity, 6*(2), 107-112.
- Metin, G. (2020). Kadın okul yöneticilerinin liderlik stilleri ile okul iklimi arasındaki ilişki. (Yüksek Lisans Tezi). Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi, Karaman.
- Oğuz- Duran, N. ve Kaya- Memiş, A. (2017). An investigation of relationship between students' perceived school kindness and school attachment. *The online Journal of Counselling and Education, 6* (3), 1- 13. ISSN: 2146-8192.

- Oğuz- Duran, N. ve Kaya- Memiş, A. (2019). İlkokul öğrencilerinde okul nezaket algısı ve psikolojik ve duygusal iyi oluş arasındaki ilişkisinin incelenmesi. *Elementary Education Online*, 18 (4), pp. 1671-1686. doi:10.17051/ilkonline.2019.632917
- Özdemir, S., Sezgin, F., Şirin, H., Karip, E. ve Erkan, S. (2010) İlköğretim okulu öğrencilerinin okul iklimine ilişkin algılarını yordayan değişkenlerin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)*, 38, 213-224.
- Özgenel, M., Çalışkan Yılmaz, F. ve Baydar, F. (2018). School climate as a predictor of secondary school students' school attachment. *Eurasian Journal of Educational Research*, 78, 87-116, DOI: 10.14689/ejer.2018.78.5
- Park, N., ve Peterson, C. (2003). Fazilet ve kuruluşlar. Olumlu organizasyonel burs: Yeni bir disiplinin temelleri. *Culture*, 1, 33-47.
- Park, N., Peterson, C. ve Seligman, M. E. (2004). Strengths of character and wellbeing. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 23, 603–619. doi: 10.1521/jscp.23.5.603.50748.
- Pearson, F.G. (2017). Exploring education professionals' perceptions of the changes in school/classroom climate, students' experiences, and educators' experiences as a result of implementing the secret kindness agents project, *Teacher Education Theses, Dissertations, and Student Creative Activity*.
- Reaves, S., McMahon, S. Ve Duffy, S. (2018). The test of time: a meta-analytic review of the relation between school climate and problem behavior. *Aggression and Violent Behavior*, 39, sf. 100-108.
- Rego, A., Ribeiro, N. ve Cunha, M. P. (2010). Perceptions of organizational virtuousness and happiness as predictors of organizational citizenship behaviors. *Journal Of Business Ethics*, 93, 215-235.
- Rego, A., Riberio, N., Cunha, M. P. ve Jesuino, J.C. (2011). How happiness mediates the organizational virtuousness and affective commitment relationship. *Journal of Business Research*, 64, 524–532.
- Ribeiro, N. ve Rego, A. (2009). Does perceived organizational virtuousness explain organizational citizenship behaviors. *International Journal of Social and Human Sciences*, 3, 736-743.

- Sağlam, A. (2016). Ortaokul öğrencilerinin şiddet eğilimleri ile okula bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Saraç, K. (2015). Okul ikliminin ortaokul öğrencilerinin algılarına göre değerlendirmesi (Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Seligman, M. E. P., Ernst, R. M., Gillham, J., Reivich, K. ve Linkins, M. (2009). Positive education: positive psychology and classroom interventions. *Oxford Review of Education*, 35(3), pp. 293–311.
- Silva, S. (2004). OSCI: an organizational and safety climate inventory. *Safety Science*, 42, ss: 205–220.
- Scales., P.C. ve Taccogna, J. (2001). Developmental assets for school and life. *The Education Digest*, 66 (6), 34-39.
- Sweetland, S. R. ve Hoy, W. K. (2000). School characteristics and educational outcomes: toward an organizational model of student achievement in middle schools. *Educational Administration Quarterly*. 36 (5), 703-729.
- Sulu Çavumirza, E. (2012). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin sahip oldukları bazı değişkenler ve algıladıkları okul iklimi bakımından seviye belirleme sınavında aldıkları puanların değerlendirilmesi (Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Şahin, A. ve Atbaşı, Z. (2020). Olumlu okul iklimi oluşturmada öğretmenin rolünün incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(3), 672-689.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). Using multivariate statistics (6th Ed.). Boston, MA: Pearson.
- Tagiuri, R. (1968). The concept of organizational climate. In R. Tagiuri & G. H. Litwin (Eds), *Organizational climate: Explorations of a concept* (pp. 9–32). Boston: Harvard University.
- Tarkoçin, S., Berktaş, D. ve Uyanık Balat, G. (2013). Okul öncesi öğretmenlerinin sınıf içi etkinliklerde çocuklarla olan iletişimlerinde kullandıkları değerlerin incelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 3(2), 37-49.
- Taymaz, H. (2019). Okul Yönetimi, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 11. Baskı.
- Topaç, N., Bardak, M., Kirişçi, M. ve Mertoğlu, E. (2020). Okul öncesi dönem çocuklarının değer kavramlarını tanımlamalarının incelenmesi: Nitel bir çalışma. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 18 (39), s.447-487. <https://doi.org/10.34234/ded.720094>

- Topcu, İ. (2019). Okul İklimi ve Kültürü. Ankara: Anı Yayıncılık, 1.Baskı.
- Turan, S. (1988). Measuring organizational climate and organizational commitment in the turkish educational context. *Paper presented at the annual meeting of the university council for educational administration* (St. Louis, MO, October 30 – November 1, 1998). ED 429359.
- Uz Baş, A. ve Yurdabakan, İ. (2017). Psikolojik sağlamlık ve okul ikliminin ortaokul öğrencilerinin yaşam doyumunu yordama gücü. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41, 202-214. ISSN:1302-8944.
- Vallett, C. M. (2010). Exploring the relationship between organizational virtuousness and culture in continuing higher education. *The Journal of Continuing Higher Education*, 58(3), 130-142.
- Yavrutürk, A.R., İlhan, T. ve Baytemir, K. (2020). Social support and school climate as predictors of school connectedness in high school students. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 9(2), 334-351.
- Yıldız, B. B. (2019). Okul yöneticilerinin açık liderlik, örgütsel adalet ve örgütsel erdemlilik algıları arasındaki ilişkilerin incelenmesi (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Yıldız, S. (2021). Okul müdürlerinin ruhsal liderlikleri ile okul iklimi arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi), Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.
- Yılmaz, K., Yahya Altınkurt (2013). Örgütsel iklim ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Trakya üniversitesi eğitim fakültesi dergisi*, 3(1), 1-11.
- Yılmaz, K. ve Taşdan, M. (2009). Organizational citizenship and organizational justice in turkish primary schools. *Journal of Educational Administration*. 47 (1), 108–126.
- Yurdabakan, İ. ve Uz Baş, A. (2018). Factor structure, measurement invariance, criterion validity, and reliability of the school kindness scale: Turkish middle school sample. *Journal of Psychoeducational Assessment*. 14 (1), <https://doi.org/10.1177/0734282918803500>
- Zeybek, K. (2010). Hastane işletmelerinde örgüt iklimi ve tükenmişlik etkileşimi. (Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Zorbaz, O., Kızıldağ, S. ve Demirtaş Zorbaz, S. (2020). School climate perceptions of juvenile offenders: a qualitative study. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22,(2). e-ISSN 2148-7510.

- Wallach, E. J. (1983). Individuals and organizations: The cultural match. *Training & Development Journal*, 37(2), 28–36.
- Wang, M. T., Selman, R. L., Dishion, T. J ve Stormshak, E. A. (2010). Tobit regression analysis of the covariation between middle school students perceived school climate and behavioral problems. *Journal of Research Adolescence*. 20(2), 274-286.
- Way, N. Ve Reddy, R. (2007). Students perception of school climate during the middle school years: associations with trajectories of psychological and behavioral adjustment. *Amerikan Journal of Community Psychology*. 40(3-4), 194-213.
- Weber, M., Wagner, L. Ve Ruch, W. (2016). Positive feelings at school: on the relationships between students' character strengths, school-related affect, and school functioning. *Journal of Happiness Studies*, 17(1),341-355. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10902-014-9597-1>
- Welsh, W. N. (2000). The effects of school climate on school disorder. ANNALS, AAPSS, 567, Haziran 14, 2008 tarihinde <http://ann.sagepub.com/cgi/content/refs/567/1/88>. adresinden alınmıştır.

EKLER

EK 1.

ÖĞRENCİNİN AKADEMİK ÖZGEÇMİŞİ

Kişisel Bilgiler			
Adı ve Soyadı	Meltem ÖZER		
E-postası/Web Sayfası			
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce		
Uzmanlık Alanı	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık		
Öğrenim Bilgileri			
	Üniversite	Bölüm	Yıl
Lisans	Bahçeşehir Üniversitesi	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	2012-2017
Tez Başlığı	Ortaokul Öğrencilerinin ve Öğretmenlerinin Gözüyle Okul İklimi ve Okulda Nezaket		
Tez Danışmanı	Prof. Dr. Aslı UZ BAŞ		
Akademik Eserler			
Alanıyla İlgili Bilimsel Kuruluşlara Üyelikler			
Alanıyla İlgili Aldığı Ödüller			

EK 2. Uygulama İzinleri

T.C.
SAKARYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-29065503-44-45662697
Konu : Anket Uygulama İzin Talebi
(Meltem ÖZER)

14.03.2022

DAĞITIM YERLERİNE

Dokuz Eylül Üniversitesi Rektörlüğü Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Programı öğrencisi Meltem ÖZER'in yüksek lisans tezi araştırması kapsamında "*Ortaokul Öğrencilerinin ve Öğretmenlerinin Gözüyle Okul İklimi ve Okulda Nezaket*" konulu uygulama yapma talebinin Akyazı İlçesi Paris Ortaokulu, Cumhuriyet Ortaokulu, Atatürk Ortaokulu, Kabakulak Anadolu Kalkınma Vakfı Ortaokulunda uygulanmasının uygun görüldüğü ile ilgili 14/03/2022 tarihli ve 4563484 sayılı Valilik Onayı ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Ebubekir Sıddık SAVAŞCI
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü

Ek: Valilik Onayı ve Ekleri (43 Sayfa)

Dağıtım:

-Akyazı Kaymakamlığına
(İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü)

-Dokuz Eylül Üniversitesi Rektörlüğüne
(Hukuk Müşavirliği)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Adres : Resmi Daireler Kampüsü B Blok Adapazarı/SAKARYA Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>
Telefon No : 0 (264) 251 36 14 Bilgi için: Cansu TURAN Dahili 1228
E-Posta: kamuzarari54@meb.gov.tr Unvan : Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr İnternet Adresi: <http://sakarya.meb.gov.tr> Faks:2642513611

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden **f91b-4420-3873-895d-05ad** kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
SAKARYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-29065503-44-45643484
Konu : Anket Uygulama İzin Talebi
(Meltem ÖZER)

14/03/2022

VALİLİK MAKAMINA

Dokuz Eylül Üniversitesi Rektörlüğü Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Programı öğrencisi Meltem ÖZER'in yüksek lisans tezi araştırması kapsamında "*Ortaokul Öğrencilerinin ve Öğretmenlerinin Gözüyle Okul İklimi ve Okulda Nezaket*" konulu çalışma yapma talebi Dokuz Eylül Üniversitesi Rektörlüğünün 04/03/2022 tarihli ve 207402 sayılı yazıları ile bildirilmiştir.

Söz konusu çalışmanın Müdürlüğümüze bağlı resmi ortaokul öğrencilerine eğitim öğretimin aksamamasına mahal vermeden gönüllülük esasına dayalı olarak, okul yönetiminin belirleyeceği zaman ve şartlarda 2021-2022 eğitim öğretim yılında uygulanması, çalışmada sadece ekteki mühürlü anket sorularının kullanılması ve yasal gerekliliğin ilgili okul müdürlüğünce yerine getirilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Ebubekir Sıddık SAVAŞCI
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
Murat KARASU
Vali a.
Vali Yardımcısı

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Resmi Daireler Kampüsü B Blok Adapazarı/SAKARYA Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-cbys>
Bilgi için: Cansu TURAN Dahili 1228
Telefon No : 0 (264) 251 36 14 Unvan : Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni
E-Posta: kamuzaran54@meb.gov.tr İnternet Adresi: <http://sakarya.meb.gov.tr> Faks: 2642513611
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden fa39-d12d-3636-81a0-1855 kodu ile teyit edilebilir.

EK 3. OKUL İKLİMİ ÖLÇEĞİ

Cinsiyetiniz: () Kız () Erkek Yaşınız:

Sınıf Düzeyiniz : () 5 () 6 () 7 () 8

Ailenizin ekonomik durumunun (aylık toplam gelir) hangi düzeyde olduğunu düşünüyorsunuz?

() Düşük () Orta () Yüksek

Okuldaki akademik başarı (ders başarısı) düzeyinizi nasıl değerlendirirsiniz?

() Düşük () Orta () Yüksek

Okul İklimi Ölçeği

Açıklama: Bu ölçek formu iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde kişisel özelliklerinizle ilgili sorular, ikinci bölümde ise okul iklimi algınızla ilgili sorular yer almaktadır. Açıklamaları okuyarak soruları cevaplamanız bu araştırmanın geçerliği ve güvenirliği için önemlidir. Teşekkür ederim.

Bu okulda;	Hiçbir zaman	Nadiren	Ara sıra	Çoğunlukla	Her zaman
1.Öğretmenlerimiz bizi yeni fikirler üretmeye ve bunları uygulamaya teşvik eder.	1	2	3	4	5
2.Öğretmenlerimiz sınıf ortamını eğlenceli hale getirirler.	1	2	3	4	5
3.Öğretmenler bize neleri öğrenmek istediğimizi sorarlar.	1	2	3	4	5
4.Öğretmenler bir kural koyduklarında, nedenini açıklarlar.	1	2	3	4	5
5.Öğretmenim benimle kişisel olarak ilgilenir.	1	2	3	4	5
6.Okulda yapılacak işler konusunda okul müdürü veya öğretmenlerimiz bize isteklerimizi sorarlar.	1	2	3	4	5
7.Öğretmenlerimiz bize yardım etmek için gereken her şeyi yaparlar.	1	2	3	4	5
8.Yardıma ihtiyac duyduğum zamanlarda öğretmenimin veya okul yöneticilerinin bana yardımcı olacağını bilirim.	1	2	3	4	5
9.Sınıfta yaptığımız çalışmalar için tüm enerjimizi harcarız.	1	2	3	4	5
10.Öğretmenlerimiz bizden başarılı olmamızı bekler.	1	2	3	4	5
11.Öğretmenler öğrencileri daha başarılı olabileceklerine inandırır.	1	2	3	4	5
12.Okul ve sınıf ortamı beni daha çok çalışmaya yönlendirir.	1	2	3	4	5
13.Okulda veya sınıfta öğrenmeme engel olacak kadar beni tedirgin eden bir ortam var.	1	2	3	4	5
14.Okuldaki veya sınıftaki sorunlar dikkatimi dağıtarak derslerime	1	2	3	4	5

odaklanmamı engelliyor.					
15.Sınıf arkadaşlarımla aynı sınıfta olmaktan mutluluk duyuyorum.	1	2	3	4	5
16.En küçük anlaşmazlıkta öğrenciler birbirlerine bağırır.	1	2	3	4	5
17.Öğrenciler sınıfta birlikte yapılan işlerde veya etkinliklerde çalışırken sıkılmazlar.	1	2	3	4	5
18.Öğrenciler birbirlerinin görünüşleri veya konuşmalarıyla alay ederler.	1	2	3	4	5
19.Öğrenciler sinirlendiklerinde birbirlerine fiziksel (saç çekme, tekme atma, kulak çekme vb) olarak zarar verirler.	1	2	3	4	5
20.Arkadaşlarımla birlikte okulla ilgili çalışmaları yaparken eğleniriz.	1	2	3	4	5
21.Okulda bazı öğrenciler ait para veya eşyaların diğer öğrenciler tarafından zorla alınmak istendiği olur.	1	2	3	4	5
22.Oyun oynarken veya derslerle ilgili proje çalışmaları yaparken bazı öğrenciler gruplardan dışlanır.	1	2	3	4	5

EK 4. OKUL NEZAKET ÖLÇEĞİ

Okul Nezaket Ölçeği

Açıklama: Aşağıdaki maddeleri okuyarak size verilen yönergeye göre uygun olan yanıtın üstüne çarpı (X) işareti koyunuz.

1: Hiç katılmıyorum2: Katılmıyorum3: Biraz katılıyorum4: Katılıyorum5: Tamamen katılıyorum

1. Okulumuzdaki yetişkinler nazik davranışlar konusunda bize örnek olurlar.	1	2	3	4	5
2. Sınıfımda her zaman nazik davranışlar sergilenir.	1	2	3	4	5
3. Okulumda her zaman nazik davranışlar sergilenir.	1	2	3	4	5
4. Öğretmenlerimiz naziktir.	1	2	3	4	5
5. Okulumda nazik bir insan olmaya özendirilirim.	1	2	3	4	5

EK 5. OKUL İKLİMİ ÖLÇEĞİ

Okul İklimi Ölçeği: Aşağıdaki cümleler sizin okulunuz hakkındadır. Lütfen okulunuzu dikkate alarak her bir madde için uygun cevabı işaretleyiniz.

		Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman
1	Okulumuzda öğretmen-öğrenci ilişkileri demokratiktir.					
2	Okulumuzda öğretmenlerin bireysel farklılıklarına saygı gösterilir.					
3	Okulumuzdaki çalışanlar birbirlerine anlayışlı davranırlar.					
4	Okulumuzda öğrencilerin bireysel farklılıklarına saygı gösterilir.					
5	Okulumuzdaki öğretmenler okulu sahiplenirler.					
6	Okulumuzdaki öğretmenler okula ilişkin konularda sorumluluk üstlenmeyi isterler.					
7	Okulumuzdaki öğretmenler isteklerini okul müdürüne rahatlıkla iletir.					
8	Okul müdürümüz okulla ilgili kararları almadan önce öğretmenlerin görüşlerini dikkate alır.					
9	Okul müdürümüz öğretmenlere yönetsel uygulamalar (disiplin uygulamaları, ders dağıtımı, görev dağıtımı vb.) açısından adil davranır.					
10	Okulumuzdaki sorunlar açık bir şekilde tartışılır.					
11	Okul müdürümüz öğretmenlerden neler beklediğini açıkça ifade eder.					
12	Okul müdürümüz öğretmenlere gerekli kaynakları sağlar.					
13	Okulumuzdaki öğrenciler başarılarını arttırmak için çabalarlar.					
14	Okulumuzdaki öğretmenlerin performansı yüksektir.					
15	Okulumuzdaki çalışanlar sorumluluklarını yerine getirirler.					
16	Okulumuzdaki öğretmenler öğrencilerini desteklerler.					
17	Okulumuzdaki çalışanlar okul dışında da görüşmeye devam ederler.					
18	Okulumuzdaki çalışanlar birlikte vakit geçirmekten hoşlanırlar.					

19	Okulumuzdaki çalışanlar birbirleriyle uyumludur.					
20	Okulumuzda gergin bir atmosfer bulunmaktadır.					
21	Okulumuzda disiplin sorunları yaygın olarak görülür.					
22	Okulumuzdaki çalışanlar arasında sosyal gruplaşmalar bulunur.					
23	Okulumuzdaki çalışanlar arasında iletişim sorunları yaşanır.					



EK 6. ÖRGÜTSEL ERDEMLİLİK ÖLÇEĞİ

Örgütsel Erdemlilik Ölçeği: Bu ölçek formu iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde kişisel özelliklerinizle ilgili sorular, ikinci bölümde ise çalıştığınız kurumla ilişkinize dair bazı ifadeler yer almaktadır. Lütfen her ifadeyi dikkatlice okuyunuz. Çalıştığınız kurumu göz önünde tutarak bu ifadelere ne ölçüde katıldığınıza ilişkin değerlendirmenizi yapınız.

Cinsiyetiniz: () Kadın () Erkek Yaşınız:

Branşınız :

Kaç yıldır bu okulda görev yapıyorsunuz?

Bu okulda görev yapmaktan memnun musunuz?

		Hiç katılmıyorum	Çok az katılıyorum	Biraz katılıyorum	Oldukça katılıyorum	Çok katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1	Bu kurumda çalışanlar, zorluklarla karşılaşsa dahi başarılı olacakları konusunda iyimserdirler.						
2	Bu kurumda çalışanlar, iyi olmanın yanında iyi işler yapmaya kendilerini adanmışlardır.						
3	Bu kurumda çalışanlar kendi hedefleri ile yaptıkları işi ilişkilendirirler.						
4	Bu kurumda çalışanlar, diğer çalışanlara güvenirlere.						
5	Bu kurumda çalışanlar, nezaket ve saygı kuralları çerçevesinde hareket ederler.						
6	Çalışanlar, bu kurumda gösterilen liderlik davranışına güven duyarlar.						
7	Bu kurumda nezaket kurallarına yaygın olarak uyulur.						
8	Bu kurum, çalışanların haklarına ve isteklerine saygı gösteren bir kurum olarak tanınır.						
9	Bu kurumda çalışanlara saygı duyulduğuna ve onlara ilgi gösterildiğine ilişkin hikayeler anlatılır.						
10	Bu kurumda yüksek düzeyde dürüstlük hakimdir.						
11	Bu kurum, itibarlı ve erdemli olarak tanımlanır.						
12	Dürüstlük ve güvenilirlik, bu kurumun ayrıcalıklı özelliklerindendir.						
13	Bu kurumda hatalardan ders alınır; hatalar, kısa sürede telafi edilir.						
14	Bu kurum, bağışlayıcı ve hoşgörülü bir kurumdur.						
15	Bu kurum yüksek performans standartlarına sahip olmasına rağmen, düzeleceğine inandığı takdirde hataları göz ardı edebilir.						

EK 7 ÖLÇME ARAÇLARININ UYGULANMA İZİNLERİ

Fwd: Fwd: Fwd: ölçek kullanım izni Gelen Kutusu ☆

TEMEL CALIK 22 Nis
Alıcılar: ben

İyi çalışmalar Meltem
Geliştirmiş olduğumuz " Okul İklimi Ölçeği"ni bilimsel çalışmalarında kullanabilirsiniz. Ölçek ektedir.

Başarılar dilerim.
Temel Çalık

Ölçek kullanım izni Gelen Kutusu ☆

Meltem Ercan 10:39
Merhaba Hocam, Yapmak istediğim tez çalışmasında geliştirmiş olduğunuz Okul

Aslı Uz Baş 10:46
Alıcılar: ben

Sevgili Meltem,

Ölçeği çalışmada kullanabilirsiniz. Makale dosyasını ekte gönderiyorum.

okul iklimi ölçeği kullanım izin talebi Gelen Kutusu ☆

Meltem Ercan 10 Ağu
Merhaba Hocam, Dokuz Eylül Üniversitesi PDR Yüksek Lisans öğrencisi Meltem Özer, Tez

HASAN DEMİRTAŞ 4 gün önce
Alıcılar: ben

Değerli Meslektaşım,
Öncelikle ilgin için teşekkür ediyorum. Okul İklimi Ölçeğini tezinde kullanabilirsin. Ölçek maddeleri makalenin içinde. Kolaylıklar diliyorum.

Meltem Ercan
2021 Sal, 17:37 tarihinde şunu yazdı:

[Alıntılanan metni göster](#)

Örgütsel Erdemlilik Ölçeği kullanma izni talebi hakkında Gelen Kutusu ☆

Meltem Ercan 10 Ağu
Merhaba Hocam, Dokuz Eylül Üniversitesi PDR Yüksek Lisans öğrencisi Meltem Özer, Tez

Emel Esen 6 gün önce
Alıcılar: ben

Meltem Hanım merhaba

Ölçek bizim değil, Türkçe çevirisini yapmıştık, tabi kullanabilirsiniz.

Başarılar dilerim

Prof. Dr. Emel ESEN
Yıldız Teknik Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İşletme Bölümü, Örgütsel Davranış Anabilim Dalı
G3-203, Davutpasa Kampusu, Esenler
Tel: 0 212 383 68 53

Prof. Dr. Emel ESEN
Yıldız Technical University
Faculty of Economics and Administrative Sciences
Department of Business Administration
Organizational Behavior
G3-203, Davutpasa Campus, Esenler
Tel: 0 212 383 68 53

